

Møte onsdag den 9. november 2016 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 14):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:12]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at utenriksminister Børge Brende og statsrådene Vidar Helgesen og Sylvi Listhaug vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Jonas Gahr Støre

Jonas Gahr Støre (A) [10:00:51]: USA har valgt sin neste president, Donald Trump, og det republikanske partiet vil nå få flertall i Kongressen. Vi skal møte et nytt politisk USA. Det er av historisk betydning.

Kandidaten Trump har lansert et syn på samfunn, politikk, verden, forhold mellom folk, minoritet og majoritet som vi ikke tidligere har sett uttrykt fra et kommende amerikansk lederskap. Nå skal vi altså gå fra kandidaten Trump til presidenten Trump, og vi skal gå til en administrasjon utsprunget av dette valget: administrasjonen Trump.

Mange opplever uro i dag, også i vårt land. Hvorfor er det slik? Hva har skjedd i USA? Vi har sett et valg drevet fram av en sterk protestbevegelse. Vi ser et dypt splittet folk: frustrasjon knyttet til økende ulikhet, identitetskriser av ulik art i USA, og som i 2008 har vi fått et valg i tegnet «change», men med ganske motsatt fortegn og retning fra det vi så da Barack Obama ble valgt. USA har dype spor – sår – å lege, og Trump sa vel noe om det da han erkjente seieren i morgentimene, og han strakte ut en hånd.

Spørsmålet er så: Hva blir konsekvensene for det internasjonale samfunn, og for Norge? Trump har vært ganske klar i synet på andre spilleregler, en annen retning i sin internasjonale politikk. Nå skal også utenrikspolitikken ta form. Folk skal bemanne sine posisjoner innen handel, klima, internasjonalt samarbeid, sikkerhet og NATO – USAs forpliktelser, USAs retning. Det er viktig for Norge hvilken vei dette går. Vi vil ha et ryddig forhold til USA, aktivt søke kontakter.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Hvilken plan har regjeringen lagt for nå å ta kontakt med denne administrasjonen? Og: Hva tenker regjeringen å formidle av budskap til dem som nå skal ta ansvar i USA fra januar 2017?

Utenriksminister Børge Brende [10:03:08]: Det er riktig som representanten Gahr Støre understreker, at vi nå skal forholde oss til en ny administrasjon i USA. Det har vært en veldig polariserende valgkamp med sterke motsetninger. Det var derfor bra at den nye amerikanske presidenten, Donald Trump, i sin takketale i natt ameri-

kansk tid understreket så sterkt at han lovet å være president for alle amerikanere. Skal Trump være president for alle amerikanere, er han også avhengig av at han har en politikk fremover som både gir positive resultater og er innrettet slik at den når alle. Han slo også fast at vi nå må komme sammen som nasjon.

Jeg vil også berømme Hillary Clinton for at hun raskt ringte til Trump og gratulerte med seieren, og at hun aksepterte valgresultatet. Det viktige nå for Norge er å jobbe bevisst fremover med den nye amerikanske administrasjonen for ikke minst å ivareta også våre og Europas interesser. Det ene gjelder vårt nære sikkerhetspolitiske samarbeid. USA er vår nærmeste allierte, og den kollektive sikkerheten for Europa blir viktig.

Det er også sann at vi er helt avhengig av at verdens største økonomi, USA med 25 pst. av verdensøkonomien, fortsetter å være en aktiv medspiller i internasjonal handel, og at vi i tillegg ser et USA som fortsetter, forhåpentligvis, å være en aktiv medspiller også i viktige utviklings- og klimaspørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:05:12]: Akkurat det siste er det grunn til å være urolig for når Trump har annonsert at det første han vil gjøre innen hundre dager, er å si opp Paris-avtalen.

Jeg er enig i at Norge nå må arbeide aktivt tosidig mot USA for å få forbindelser i den nye administrasjonen hvor vi ikke kjenner persongalleriet så godt. Vi kjenner det republikanske partiet, som nå også må lege sine sår når de skal ta ansvar. Men jeg mener det også er viktig at Norge nå jobber sammen med andre land. Dette aktualiserer etter min mening et nærmere nordisk samarbeid også om utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det aktualiserer også Norges bånd til Europa, arbeidet med europeiske partnere og allierte og tettere forbindelser når vi nå skal stå opp for de verdiene vi mener påligger oss i forholdet til USA, som er en partner for alle disse landene. Jeg ønsker å høre litt nærmere om utenriksministerens syn på nettopp det. Hva alle land nå gjør hver for seg i Washington, tar vi egentlig som en selvfølge, men hvilken strategi har han overfor andre land for å klargjøre hvilke forventninger vi har til USA, som både alliert og viktig partner i internasjonale forbindelser?

Utenriksminister Børge Brende [10:06:15]: Vi initierte allerede i vår et historisk samarbeid mellom de nordiske land og USA med de nordiske statsministrene på et viktig besøk i Det hvite hus. Dette er et arbeid som vi har videreført. De nordiske utenriksministrene brukte for en ukes tid siden lang tid på å diskutere hvordan vi skal håndtere ulike utfall av det amerikanske valget. Norden og det nordiske samarbeidet, som vi har initiert vis-à-vis USA, blir vesentlig. Det er også vesentlig å se at USA fortsetter å være en solidarisk medspiller i NATO, og Europa vil bli enda viktigere fremover og samarbeidet med EU i så måte.

Da jeg var i USA for to uker siden, la jeg også stor vekt på å møte flere av de sentrale aktørene rundt Trump, slik at vi raskt kan komme i inngrep med dem.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Anniken Huitfeldt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:07:33]: Det er mange mennesker som i dag føler uro. Vår viktigste allierte siden annen verdenskrig, ikke bare sikkerhetspolitisk, men også økonomisk og verdimeslig, er nå rammet av dyp politisk splittelse. Vårt samarbeid med amerikanerne har vært basert på at vi ønsker mer internasjonal handel, og det har tjent norske næringslivsinteresser. Dette er en modell som nå er under press etter presidentvalget i USA, men vi har også sett det etter medlemsavstemningen i Storbritannia, hvor et økende antall mennesker på både høyresiden og venstresiden stiller spørsmål ved denne modellen som har tjent norske interesser så grunnleggende. Samtidig er Norge tjent med et omfattende sikkerhetspolitisk samarbeid, enten det er innenfor NATO eller FN. Vi er tjent med folkeretten. Hva vil utenriksministeren nå gjøre for å styrke samarbeidet med landene omkring oss? I denne situasjonen er det kanskje mer enn noen gang viktig at vi står sammen.

Utenriksminister Børge Brende [10:08:43]: Jeg redegjorde for noe av det i svaret mitt til Gahr Støre. Det er viktig at vi jobber tett med de andre nordiske landene. Det er viktig at vi jobber tett også i Europa. Men det er ikke minst viktig at vi jobber tett overfor den nye amerikanske administrasjonen. Jeg tror at vi må skille mellom hva kandidaten Trump har skrevet på Twitter, og hva som faktisk blir politikken til den nye amerikanske administrasjonen. Derfor er jeg også glad for at Trump i sin takketale gjorde det så klart at han vil gjøre et seriøst forsøk på å bringe det amerikanske folk sammen og bygge bro. For å få til det trengs det også en annen politisk retorikk og ordbruk enn det som har preget den amerikanske valgkampen.

Presidenten: Hans Olav Syversen – til oppfølgings-spørsmål.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:09:57]: Jeg tror vel mange, etter hvert som valgresultatet begynte å sige inn i morgentimene, også fikk en tiltagende ettertenksomhet over det resultatet vi har vært vitne til. Det er også slik at det i USA har vært krefter både på venstresiden og høyresiden – for å kalle det det – som i realiteten har hatt et opprør mot den etablerte Washington-eliten. Dette har også hatt effekter i vår egen verdensdel. Jeg tror nok brexit er noe av det samme, og vi har et forestående fransk presidentvalg.

Så mitt spørsmål – og det er et helt vurderende spørsmål, som jeg håper utenriksministeren vil svare på – er: Når han er i kontakt med sine kolleger, opplever han at veldig mange har følelsen av at de som styrer nå, i mye mindre grad føler at folket er med på det som skjer, og at det oppleves som en avstand mellom dem som styrer, og befolkningen?

Utenriksminister Børge Brende [10:11:18]: Det er et veldig krevende spørsmål, og det er tidlig å begynne å analysere drivkreftene bak det amerikanske valget. Resultatet kom jo som en overraskelse – meningsmålingene viste ikke dette resultatet. Dette er veldig sammensatt. I 2008, da Obama vant, hadde man en arbeidsledighet på 10 pst. i USA. Den er nå på nærmere 5 pst. USA har den raskeste økonomiske veksten av noen av de store økono-

miene. Men det er nok slik at mange føler at de ikke fullt ut har tatt del i denne økte verdiskapingen.

Men så er det også underliggende trender som vi har sett i Europa – knyttet til immigrasjon, til dette med jobbsikkerhet. Den polariserte valgkampen har heller ikke vært spesielt behjelpelig når det gjelder å se de virkelige perspektivene. Det har blitt en veldig personrettet valgkamp.

Presidenten: Trygve Slagsvold Vedum – til oppfølgings-spørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:12:36]: Mange amerikanere har følt seg glemt. Gjennom de siste ukene har vi fått opplysninger om at de siste 40 år har den jevne amerikanske mann ikke hatt reallønnsvekst i det hele tatt. Selv om velstandsveksten i USA som samfunn totalt sett har økt voldsomt, har den jevne arbeider ikke opplevd noen reallønnsvekst for seg eller sin familie. Da er det ikke raret det blir uro. Vi har sett det samme også i et annet, europeisk, land: Storbritannia – at den jevne mann ikke har hatt noen reallønnsvekst, mens velstandsveksten ellers har vært sterk.

Det vi frykter mest i et folkestyre, er når folket føler at de ikke blir lyttet til, og at man får den typen avmaktssreaksjoner som nå skjer. Ser utenriksministeren at stadig sterkere internasjonale avtaler som gir mindre nasjonalt handlingsrom, kan gi en enda større avmaktssfølelse hos folket?

Utenriksminister Børge Brende [10:13:39]: Jeg tror det er veldig lett på en dag som denne å tolke valgresultatet i USA inn i en sammenheng som passer også til ens eget politiske ståsted. Det tror jeg gjelder alle. Men jeg tror representanten har et poeng i at det er viktig at folk føler en nærhet til politikkerne, til det politiske systemet, og at det amerikanske valget er en reaksjon; det er et anti-establishment-valg mot Washington, og den ene kandidaten ble veldig mye sett på som en representant for establishmentet, og man ønsket endringer i så måte.

Når det gjelder det internasjonale avtaleverket, er det helt avgjørende for oss å vise til at den velferden vi har bygd i Europa og i USA etter annen verdenskrig, er basert på folkeretten og på handel med hverandre. Om vi kaster det over bord, vil også resultatene bli mye dårligere og vanskeligere enn hva vi har sett så langt.

Presidenten: Trine Skei Grande – til oppfølgings-spørsmål.

Trine Skei Grande (V) [10:15:02]: Hvis jeg skal være ærlig, så hadde vi veldig mange gode spørsmål i går, som virker litt irrelevante i dag. Det vi har sett, er en stadig nedbygging av tillit, som du sa i ditt svar til Slagsvold Vedum, mellom folk og parti – spesielt i systemene med stor avstand og med et topartisystem, der man ikke har kanaler for den frustrasjonen som folk føler, og det ikke er mulig å komme fram med den før trykkokeren er satt på så mye at det eksploderer, slik vi så i natt.

Det er en veldig vanskelig situasjon for et lite land som Norge – som er avhengig av handel, som er avhengig av samarbeid med andre for å kunne forsvare seg, og som er avhengig av sterke samarbeidsrelasjoner – når vi ser at denne trykkokeren får uttrykke mer isolasjon, mindre handel og mindre samarbeid.

Jeg skal egentlig tilbake til Gahr Støres opprinnelige spørsmål: Hvilken strategi skal et lite land som Norge ha for å demme opp for disse kreftene når de får uttrykk i land som er så viktige samarbeidsland for Norge?

Utenriksminister Børge Brende [10:16:18]: Det er, som jeg sa tidligere, mange paradokser i dette. Hvis du ser på president Obama, skårer han høyere på tillitsmålingene nå enn på lenge. Det amerikanske folk er faktisk ganske godt fornøyd med den politikken Obama har stått for og gjennomført. Han overtok i en situasjon hvor amerikansk økonomi var veldig nær stupet, og han har fått fart på økonomien. Den vokser raskere enn mange andre steder, og arbeidsledigheten er på vei ned. Men så er det dette med at alle må føle at de er med, og så er det understrømninger knyttet til innvandring og andre spørsmål om internasjonal handel.

Det som er helt vesentlig nå, er at vi står sammen med våre europeiske allierte og våre nordiske venner og står opp for de prinsippene som har brakt oss så mye godt. Bare siden 1990 har vi doblet den globale verdiskapingen, men samtidig har vi nesten firedoblet den globale handelen. Det er en sammenheng mellom at vi handler mer med hverandre og har fått til den typen verdiskaping, og at vi har fått til en halvering av antallet mennesker som lever i ekstrem fattigdom. Jeg håper vi ikke kaster den suksessoppskriften over bord.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:17:40]: Denne diskusjonen handler ikke bare om hva USA skal bli, men om hvem vi ønsker å være. Derfor er det viktig å diskutere norsk politikk i lys av det som nå har skjedd, og den ytterliggående kandidaten som er valgt til president hos vår største allierte. Jeg merker meg at regjeringens kommentarer denne morgenen, både fra statsministeren i pressen og fra utenriksministeren, er helt uten kritisk brodd. Det tror jeg er ikke å ta på alvor den uroen som mange mennesker i Norge føler.

Til NRK den 15. august sa utenriksministeren om Trump at han ikke trodde det han hørte – at noen av holdningene ikke hørte hjemme i det 21. århundre, og en hel del andre ting som innebar en veldig klar avstandtagen til den kampanjen som nå har vunnet. Men dagens kommentarer gjør at jeg føler det er på sin plass å spørre: Står utenriksministeren fortsatt for den kritikken av Trump?

Utenriksminister Børge Brende [10:18:43]: Jeg står absolutt inne for det jeg sa i det intervjuet. Det var i Politisk kvarter, hvor jeg ble spurt om hva jeg mente om de uttalelsene som hadde falt, og som satte spørsmålsteget ved artikkel 5 i NATO og ved hele WTO-avtalen. Det advarte jeg mot og advarte jeg mot. Så har vi under kampanjen sett en nyansering av disse standpunktene hos Trump og hans kampanje. Det er noen av utfallene mot ulike grupper som jeg rett og slett har tatt avstand fra, og som jeg fortsatt tar avstand fra. Derfor har jeg understreket i dag, da det amerikanske folk har talt, at det nå er helt avgjørende for oss at Trump også etterlever det han selv har sagt – at han nå skal forsøke å bringe det amerikanske folk sammen, og at han skal være president for alle grup-

per. Da vil jeg håpe at dette også er en president som vil følge den oppskriften, og ikke det vi så enkelte utslag av i valgkampen.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:20:16]: Eg skal tilbake til det temaet eg tok opp i spørjetimen med utanriksministeren 2. mars 2016. Da stilte eg spørsmålet om kva utanriksministeren tenkte om at Donald Trump kunne bli USAs neste president. Da var det stortingspresidenten som til slutt klubba, og sa:

«Da er vi ferdig med det!»

Det skapte ei viss munterheit i salen. Eg trur noko av den munterheita er borte. Eg skal innrømme i dag at eg er både skuffa og òg overraska. Me lever i ei tid da historia blir skriven. Eg var klar for å ta imot den første kvinnelege presidenten i USA. No er det Donald Trump.

Det gir to utfordringar som eg har lyst til å utfordre utanriksministeren på. Den eine er: Eg var i vår i USA og følgde valkampen der. Der såg eg at Donald Trump var ei stemme for eit utanforskap – dei som har levd og sett at medianinntekta for ein vanleg amerikansk familie anten har stått i ro eller har falle dei siste 16 åra. Dei har mista jobbar, og dei kjenner seg utanfor. Dette er ikkje berre eit fenomen me ser i USA. Me har sett at globaliseringa har gitt oss auka vekstmoglegheiter og auka ressursar, men fordelinga er ikkje så rettferdig og så god som me alle hadde ønskt. Og det er ikkje berre eit fenomen i USA. Me kan gå òg til land i Europa. Brexit er blitt nemnd. Om ikkje så lang tid skal dei ha val i Frankrike, der me ser at kandidatar på ytre høgre fløy gjer det veldig godt.

Mitt spørsmål til utanriksministeren er: Kva tenkjer han om nettopp det valresultatet me no ser, i lys av at me ser mange av dei same trendane i mange andre land?

Utenriksminister Børge Brende [10:22:45]: Jeg husker også den spontanspørretimen som representanten Hareide refererer til. Nå er det en realitet at Donald Trump er valgt til USAs neste president, og det er regjeringens oppgave at vi, sammen med våre nordiske venner, resten av Europa og den verden som står opp for de verdiene og prinsippene som har brakt oss så mye godt, jobber tett opp mot den nye amerikanske administrasjonen, men også er klar på våre forventninger til den.

Det er selvsagt veldig fristende å trekke bastante konklusjoner i dag når det gjelder årsaken til at Trump vant. Det kom meget overraskende – amerikanske meningsmålingsinstitutter traff ikke. Trump er en veldig sammensatt politiker. Han har appellert til de gruppene som Hareide nevnte, men samtidig har han en politikk som vektlegger veldig dette med vekst, businessmuligheter og et konkurransedyktig amerikansk skattesystem. Vi må nok ta inn over oss at etter den store finanskrisen i 2008, som etter hvert rammet Europa enda hardere enn USA, har det vært ganske stor arbeidsledighet – enkelte steder veldig stor arbeidsledighet også blant unge. Jeg tror ikke man har vært flink nok til å forklare at selv om globaliseringen av internasjonal handel også reiser mange nye problemstillinger, er alternativet til den internasjonale handelen noe vi har prøvd før, med proteksjonisme og handelsbarrierer, og det fører til enda mindre vekst og enda færre arbeidsplasser.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:24:55]: Eg er einig i det utanriksministeren seier. Eg trur at president Trump lett kan vere fleksibel. Det negative er det uføreseielege som vi no lett får. Vi veit at Paris-avtalen kan vi få spørsmål rundt. NATOs artikkel 5 og byrdefordelinga i NATO har det vore stilt spørsmål ved. Vi veit òg at ei meir proteksjonistisk linje har vore eit av dei førande elementa president Trump har basert valkampen sin på.

Eg forstår jo at det lett kan ha vore Noregs plan A at Hillary Clinton skulle vinne, men har dei norske styresmaktene òg hatt ein plan B? Det har jo vore enkelte målingar som stabilt har vist at Trump kunne vinne dette valet.

Utenriksminister Børge Brende [10:25:55]: Etter folkeavstemningen om brexit og etter folkeavstemningen om fredsavtalen i Colombia var det mest sannsynlige resultatet i USA, ifølge meningsmålingene, en Clinton-seier, men vi kunne heller ikke utelukke en Trump-seier. Den har nå inntruffet. Vår statsminister har gratulert Trump, og det har Hillary Clinton også gjort. Nå skal vi gjøre vårt beste for å ivareta Norges interesser, men også Europas interesser, i samarbeid med den nye administrasjonen. Og, som jeg sa, har jeg det siste halve året hatt utstrakt kontakt også med representanter i det som kan bli en Trump-administrasjon.

Når det gjelder de konkrete utfordringene som representanten Hareide tar opp, tror jeg at det kommer til å være helt klart fra Trumps side alt som har med NATO-solidaritet og artikkel 5 å gjøre. Vi må ta større ansvar for vår egen sikkerhet, men det måtte vi uansett ha gjort. Jeg er mer bekymret for klimaavtalen og klimapolitikken, det innrømmer jeg.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Rigmor Andersen Eide.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:27:18]: Valget av Trump betyr ny kurs. Spørsmålet mitt handler om klimapolitikk, og det er naturlig at det følges opp av klimaministeren.

Om kort tid drar noen av oss til COP 22 i Marokko med forventninger etter at snart 200 land ble enige om Paris-avtalen. Flere land har ratifisert avtalen, deriblant Kina og USA. Vi får nå en president som vil trekke ratifiseringen, en som ikke ser klimaproblemene. Da blir spørsmålet mitt: Hvilke konsekvenser ser statsråden dersom, eller rettere sagt når dette vil skje?

Statsråd Vidar Helgesen [10:28:10]: Først er det viktig å si at det er i Norges interesse å bekjempe klimaendringene og å ha et sterkt internasjonalt samarbeid for å bekjempe klimaendringene. I Arktis skjer klimaendringene dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet. Vi er en arktisk nasjon, vi har stor interesse av dette. Så er det viktig å si at Paris-avtalen ikke bare er tiltrådt av USA, men den har trådt i kraft også med effekt for USA. Det betyr at det vil ta tid dersom den nye presidenten gjør alvor av sitt varsel om å ønske å trekke USA ut av den. Det vi nok kan forvente, er at hvis Trump står ved det han har sagt, vil vi se et svekket amerikansk lederskap i global klimapolitikk. Det vil være uheldig fordi det amerikanske lederskapet har vært en veldig viktig faktor bak de fremskrittene vi har sett det siste året. Vi vil jobbe hardt både

overfor amerikanske myndigheter og i dialog med EU og andre internasjonale partnere for fortsatt fremdrift i global klimapolitikk.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgingsspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [10:29:26]: Mitt oppfølgings-spørsmål går til utenriksministeren.

Hareide er inne på et veldig viktig perspektiv når det gjelder de økende sosiale forskjellene i USA. I Norge har vi vært tjent med internasjonal handel, men samtidig har vi hatt en god velferdsstat, og vi har hatt sterke arbeidstakerrettigheter, så når vi har tatt del i den internasjonale konkurransen, har det ikke blitt en konkurranse om lavest mulig lønninger. Det er en annen situasjon i USA. Jeg synes det borger for at vi fortsatt står opp for internasjonale handelsavtaler, men vi må ha inn flere arbeidstakerrettigheter, hvis ikke blir det en konkurranse om å tilby lønningene sine lavest mulig, og det tjener ikke globaliseringen.

Så hva vil utenriksministeren gjøre for å fremme et bedre multilateralt samarbeid om arbeidstakerrettigheter i internasjonal økonomi?

Utenriksminister Børge Brende [10:30:45]: Siden dette fortsatt refererer seg til den amerikanske presidentvalgkampen, vil jeg igjen understreke, som jeg gjorde i sted, at arbeidsledigheten har falt kraftig i USA, den økonomiske veksten er sterkere enn mange andre steder, og man begynner nå å se at også flere tar del i denne velstandsveksten. Derfor har også Obamas popularitet økt. I kampen mellom Clinton og Trump har den amerikanske fagbevegelsen vært veldig klar og vært en viktig finansieringskilde også for Hillary Clintons kampanje. Så det er også paradokser i det bildet som nå presenteres, men jeg tror at det er mange, spesielt hvite i en del industrielle forsteder og i industriområder i USA, som har vært veldig frustrert over utviklingen.

Når det gjelder internasjonal handel, er det viktig for oss å forsøke gjennom WTO-runder og andre å få også aksept for miljøstandarder og arbeidstakerstandarder som vi ønsker, men samtidig slik at det ikke går på bekostning av fattige land som ikke har nådd opp på vårt utviklingsnivå.

Presidenten: Trygve Slagsvold Vedum – til oppfølgingsspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:06]: Norge har alltid hatt en åpen økonomi, og det kommer vi fortsatt til å ha. Men det vi ser, er at vi trenger en ny politikk internasjonalt som tar vare på vanlige folks interesser, og som kan gi optimisme og framtidshåp for dem som utfører den praktiske jobben på en fabrikk eller i en butikk eller i et hotell. Alle som bor i den vestlige verden, må kunne ha del i den velstandsveksten som så mange av oss har.

Det som vi i Senterpartiet er veldig bekymret for, er at den globaliseringstendensen vi har sett de siste årene, har ført til en maktoverføring fra det nasjonale folkestyret, fra Stortinget og fra andre folkeparlament til globale aktører som ikke tar fordelingshensyn. Ser utenriksminister Børge Brende at det har hatt en del negative sider at det nasjonale folkestyret har blitt svekket og at markedskreftene har fått rå mer, og at det har bidratt til større forskjeller?

Utenriksminister Børge Brende [10:33:08]: I de senere årene ser vi jo faktisk at den internasjonale handelen er under press, og at flere handelshindrende tiltak kommer opp. Nå vokser den internasjonale handelen mindre enn den globale veksten, og hvis vi skal greie f.eks. å nå målsettingen om å utrydde all ekstrem fattigdom og skape alle de jobbene som trengs fremover, trenger vi vekst. Jeg tror at internasjonal handel – og økt internasjonal handel – er en viktig komponent rundt dette.

Så er det et faktum at siden 2001 – siden Doha-runden i Verdens handelsorganisasjon – har vi ikke fått på plass noen viktige handelsavtaler. Når man skal komme ut av den økonomiske krisen som man har vært i, og en altfor lav økonomisk vekst, som vi nå ser, spesielt i Europa, tror jeg at nye handelsavtaler som er fremtidsrettede, vil kunne øke veksten, skape flere arbeidsplasser og redusere hindringene. Det er denne veksten som har brakt oss dit vi er i dag også, (presidenten klubber) basert på internasjonal handel.

Presidenten: Vi får komme tilbake til det. Trine Skei Grande – til oppfølgingsspørsmål.

Trine Skei Grande (V) [10:34:31]: Det er et annet aspekt ved dette valget som jeg tror kanskje blir litt underkommunisert, og det er kjønnsaspektet. Det var første gangen man hadde en kvinnelig kandidat som faktisk kunne bli Amerikas president. Men sjøl ikke mot kandidaten Trump var det mulig for USA å velge en kvinnelig president. Etter en tid da likestilling har utviklet seg i veldig positiv retning rundt om på hele kloden vår, ser vi nå at hele likestillingsfeltet utfordres over hele jorda. Jeg synes at nattens hendelser var et stort tilbakeslag for likestillingspolitikken. Man kunne ved å få en dame i den viktigste og mektigste posisjonen i verden fått et symbol, som vi mistet.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan kan Norge opptre internasjonalt for å løfte likestilling, for å kunne veie opp mot de negative kreftene som vi nå ser kjempe imot likestillingen?

Utenriksminister Børge Brende [10:35:39]: La meg først besvare spørsmålet mer generelt og litt uavhengig av den amerikanske valgkampen. Det er helt riktig, som representanten Skei Grande sier, at i en del internasjonale forhandlinger og fora opplever vi nå når vi fremmer likestilling, jenters rett til utdanning, dette med reproduktiv helse eller prevensjon, at det strittes imot, og vi har nå vanskeligheter med å kunne få gjennomslag for tekster og språk som vi var enige om under kvinnekonferansen i Beijing på 1990-tallet. Det som er utfordringen, er at noen land sier at dette er vestlige verdier. Dette er jo ikke vestlige verdier, dette er universelle verdier: kvinners rett til å delta i yrkeslivet, jenters rett til utdanning og jenters rett til bestemme over sin egen kropp. Det er veldig fundamentale spørsmål hvor Norge aldri kompromisser i sin utenrikspolitikk – og heller ikke i sin menneskerettighetspolitikk.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:36:54]: Jeg tror vi må ta på alvor at USA nå har valgt en president som ikke deler mange av våre viktige verdier, og som har ført en valgkamp på å skape fiendebilder og rekke ut en slags likshånd til folk som har det vanskelig og sliter. Det er riktig når utenriksministeren sier at arbeidsledigheten i USA har gått ned, men realiteten er at mange ikke kan leve av lønna sjøl om de har full jobb. De økonomiske forskjellene øker, og de økonomiske krisene, og mekanismene som ble utløst etter disse i veldig mange land, er slik at folk får regningen for den festen de aldri har vært med på. Når det er økonomisk vanskelige tider, blir folk også bedt om å peke på «de andre» som fienden: de som har det enda verre. Mener ikke utenriksministeren at det derfor er behov for en seriøs gjennomgang av både nasjonal og internasjonal politikk for å redusere de økonomiske forskjellene reelt sett?

Utenriksminister Børge Brende [10:38:04]: Jeg er helt enig i at vi fremover må ha en mer inkluderende vekst, en vekst som også skaper flere arbeidsplasser og som skjer innenfor bærekraftige rammer. Dette er veldig utfordrende, men en forutsetning for i det hele tatt å få det til er at det er vekst. En forutsetning for vekst mener jeg er økt internasjonal handel. Da man forsøkte proteksjonisme på 1930-tallet, så man at den globale handelen falt med 50 pst. og den globale verdiskapingen med 25 pst., og man fikk massearbeidsledighet.

Det er selvsagt et paradoks i denne fremstillingen som representanten gir, at svaret fra amerikanernes side på de utfordringene som representanten tar opp, var å velge Donald Trump som president i stedet for Hillary Clinton. Det viser også at det er mer sammensatt, og nå får vi analysere dette resultatet nærmere i ukene som kommer.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:39:20]: Mitt hovedspørsmål går til utenriksministeren.

Det var få som trudde at Trump ville gå sigrande ut av presidentvalet, og det er mykje usikkerheit om kva politikk som vil verte ført i tida framover frå presidenten i USA.

I eit brev til mange ambassadar før valet peikar rådgivar Ivar Engan ved den norske ambassaden i Washington på at terrenget i høve handelsavtalar vert atskilleg meir uoversiktleg med Trump som president. Den nye presidenten i USA har i valkampen hevda at USA er komen svært dårleg ut av alle frihandelsavtalar som landet har inngått dei siste ti åra. Globaliseringa har vore til ugunst for amerikanske industriarbeidarar og berre til fordel for dei rikaste. Hovudårsaka til det, ifølgje Trump, er dumskapen, som han seier det, til det politiske etablissementet og ikkje minst deira dårlege evner til å ta vare på amerikanske interesser, skreiv Engan i eit orienteringsbrev til ei lang rekke ambassadar i vår. Brevet tok føre seg amerikanske reaksjonar på den tolvte runden i TTIP-forhandlingane. Han konkluderte i brevet med at medisinen til Trump går heilt på tvers av det republikanarane har stått for i mange tiår, nemleg ein liberalistisk økonomisk politikk med vekt på frihandel og fri konkurranse.

Da er mitt spørsmål til utanriksministeren: Korleis vurderer utanriksministeren utsegnene til den nye presidenten og vurderingane av dei frå utanriksministeren sin eigen

rådgivar? Og korleis ser han at ein i framtida kan utforme ein politikk som òg kjem industriarbeidarar og det ein kan kalle vanlege folk, til gode, gjennom dei internasjonale avtalane ein skal utarbeide?

Utenriksminister Børge Brende [10:41:26]: Dette har blitt en diskusjon om handelspolitikk, og det er interessant.

Etter at verden ble enig om at man skulle øke handelen med hverandre etter de store feilgrepene man gjorde på 1930-tallet da man gikk inn i isolasjonisme og proteksjonisme, har vi sett en verdiskaping og en velstandsutvikling – basert på både Bretton Woods-institusjonene som ble bygd, og senere også et nytt handelsregime – som er historisk, og som vi aldri har sett tidligere.

Som jeg har sagt: Bare siden 1990 er den globale verdiskapingen doblet. Handelen har økt raskere enn den globale verdiskapingen. Men siden 1990 har også andelen mennesker som lever i ekstrem fattigdom globalt, gått fra 40 pst. til 20 pst., og på toppen av det har det kommet til to milliarder mennesker. Flere mennesker enn det bodde på kloden i år 1900, har kommet til, og likevel har man greid å redusere den globale fattigdommen så kraftig. Her mener jeg at det er en klar sammenheng mellom at også fattige land har fått tatt del i det større markedet og fått konkurrert, og at vi derfor har kunnet løfte dem ut av fattigdom. Det er også solidaritet og ikke minst forutsigbarhet og egen sikkerhet.

Det som nå skjer i Nord-Afrika, det som skjer sør for Sahara, skjer også i Norge kort tid etter. Og hvis de landene ikke skal ha adgang til våre markeder og kunne konkurrere, vil de heller ikke kunne vokse ut av fattigdommen.

Så synes jeg at vårt land har greid seg veldig bra. Vi har et av de høyeste bruttonasjonalproduktene i verden per hode. Vi er nå i en krevende omstilling, men den har vi også tatt tak i. For Norge er en åpen økonomi, og vi er avhengige av tilgang til andres markeder. Vi har allerede åpnet våre markeder ganske mye, på de aller fleste områdene. Så håper jeg at vi ikke går inn i en proteksjonistisk periode, men at vi kan videreføre denne suksessmedisinen.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:43:36]: Kanskje årsaka til at Noreg har greidd seg så godt er at me ikkje har hatt eit topartisystem, men me har hatt eit sentrum som har vore sterkt oppteke av – ikkje minst Senterpartiet – at eit godt samfunn er eit samfunn med små forskjellar og god sosial, geografisk og økonomisk fordeling.

NUPI har laga ein rapport om TTIP-avtalen. Han kom ut i førre veke. Der skriv ein at TTIP kan gi ein gevinst på om lag 0,37 pst. av det som er gjennomsnittsinntekt til det norske folk. Men ein seier ikkje korleis den gevinsten skal verte fordelt. Den tyske økonomen Gabriel Felbermayr frå Senter for internasjonal økonomi i München sa i fjor at han åtvare EU mot å tru at det vart fleire arbeidsplassar av TTIP, men det kunne verte økonomisk vekst. Det kan me lese som at me òg aukar ulikskapar. Kva tenkjer statsråden om fordelingseffektane av overnasjonale handelsregime som TPP, som NAFTA, som TTIP? Trur han at TTIP-avtalen vil gjere at vanlege arbeidsfolk får betre kår?

Utenriksminister Børge Brende [10:44:43]: Det er jeg helt sikker på, at uten økonomisk vekst blir det ikke flere arbeidsplasser. Det blir heller ikke økt velferd.

Men så må vi – som jeg sa i sted – innrette den økonomiske veksten slik at den også er mer inkluderende, og at den skaper arbeidsplasser. Det er krevende i en globalisert verden, men jeg synes faktisk at vi har lyktes ganske godt med det i vårt land. Jeg tror det er bred enighet i Norge om at vi ønsker små forskjeller i vårt samfunn. Vi ønsker like muligheter for folk – ikke nødvendigvis resultatlikhet, det må være samsvar mellom innsats og resultat – men samtidig har vi et sikkerhetsnett. Når vi driver omstilling og folk eventuelt blir arbeidsledige, vet man at man kan være arbeidsledig en periode inntil man søker seg over i en ny type jobb. Den omstillingsdyktigheten som vi har i Norge, er en omstillingsdyktighet som vi kan være stolte av. Men vi har også som en del av den norske modellen – hvis jeg kan snakke om det – vært veldig aktive for å få til internasjonale handelsavtaler. De har vært til fordel for Norge.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:46:07]: Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP – er internasjonal storpolitikk. Problemet er at i globaliseringens navn er en stor del av verdens vareproduksjon nå i Asia, med Kina som ledende kraft. Dette påvirker sjølsagt næringslivet i Europa og USA sine muligheter til å skaffe folk inntektsbringende arbeid som en kan leve av. Uten stabile forhold og trygghet for arbeidsinntekt i arbeidslivet legges grunnlaget for sosial uro og politiske omveltninger. Europa og USA må derfor få en bedre balanse mellom hva en produserer og hva folk i landene forbruker. Dette gjelder ikke minst også i Norge, hvor myndighetene må legge til rette for lønnsomme investeringer i nye arbeidsplasser knyttet til produksjon og foredling av fornybare naturressurser. Imidlertid – TTIP er ikke svaret på disse utfordringene, tvert imot. En TTIP-avtale svekker folkestyret i nasjonalstaten i forhold til de store multinasjonale selskapenes enorme økonomiske makt. TTIP bryter også med Norges langsiktige politikk, som er å utvikle internasjonale handelsavtaler gjennom WTO, hvor innholdet sjølsagt må være dynamisk tilpasset den viktigste utfordringen, nemlig å medvirke til full sysselsetting og hvor tollsatsene kan brukes dynamisk både opp og ned. Er statsråden enig i denne analysen?

Utenriksminister Børge Brende [10:47:20]: Jeg tror ikke det kommer som noen overraskelse på representanten at jeg ikke deler synet på det bildet som tegnes. Jeg deler heller ikke den pessimismen som ligger til grunn. Vi må ikke ta på oss bind for øynene og klage over at alt ser svart ut. Ting ser faktisk mye lysere ut enn det gjorde under den økonomiske krisen i 2008. Vi har fått tilbake vekstkraften i verdensøkonomien. Men det er mange risikofaktorer som vi må håndtere, alt fra brexit til situasjonen når det gjelder voldelig ekstremisme. Det er mange faktorer som vi må håndtere. Men jeg er enig med representanten i at vårt foretrukne forum for handelsavtaler er Verdens handelsorganisasjon. Det er et multilateralt forum hvor alle WTO-landene er med, og det er ikke den sterkeste rett som gjelder.

Presidenten: Svein Roald Hansen – til oppfølgingsspørsmål.

Svein Roald Hansen (A) [10:48:32]: Det vi har sett, er at globaliseringen og de internasjonale verdikjeder vev landenes økonomi sammen. Da er regelverk rundt handel viktig. WTO er et fundament, frihandelsavtaler er et supplement.

Globaliseringen flytter arbeidsplasser, og det vi kanskje ser i både Storbritannia og USA, er at jobbene forsvinner, og at de ikke blir erstattet av nye, slik vi har lyktes med her hjemme. Så fordelingspolitikken er viktig, men det er først og fremst et nasjonalt ansvar.

Det vi kan gjøre gjennom handelsavtaler, er å videreutvikle det man har startet på, med å få inn bestemmelser om arbeidstakerrettigheter og miljøstandards, og det er viktige elementer. Nå har vi usikkerhet om hvorvidt en TTIP-avtale vil bli noe av. Det er gjort en analyse som viser at Norge har mange dilemmaer rundt hvordan vi skal forholde oss til en slik avtale.

Vil regjeringen sørge for at Stortinget trekkes med i vurderingen av handlingsalternativene på basis av de analysene som er gjort?

Utenriksminister Børge Brende [10:49:42]: Det er riktig, som representanten sier, at fremtiden til TTIP nå er veldig usikker, også som en følge av det amerikanske presidentvalget, som har vært i natt.

Tankegangen er at denne megaregionale handelsavtalen mellom Europa og USA, altså de to største markedene i verden, vil utgjøre mer enn 40 pst. av den globale verdiskapingen. Tankegangen er inspirert av Marshall-hjelpen etter annen verdenskrig – at de to store markedene, gjennom å handle mer med hverandre, kan skape flere arbeidsplasser og øke velferden.

Så merker jeg meg at det settes mange spørsmålsteget ved dette, men realiteten er at det er de internasjonale handelsavtalene, WTO, frihandelsavtaler og andre regionale avtaler, som har vært oppskriften vår, og som har brakt oss dit vi er i dag.

Så må vi også se på de enorme markedsmulighetene det innebærer, der land som tidligere bare var fattige, er blitt mellominntektsland, og vi selger mye til dem også. Så jeg er litt betenkt over – og nå refererer jeg ikke til representanten – den trenden at man bare ser mørkt på dette.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:51:07]: Mitt spørsmål går til klima- og miljøministeren.

For snart ett år siden inngikk vi en av de viktigste internasjonale avtalene for jordas framtid med Paris-avtalen. I lys av også en viss nervøsitet for resultatet i det amerikanske valget har vi fått en uvanlig rask ratifiseringsprosess. Sist fredag markerte vi også her i Oslo at Paris-avtalen trådte i kraft. Det er ikke noen tvil om at grunnen til at vi har fått Paris-avtalen, har vært en sterk lederrolle fra USA – USA, som har tatt en lederrolle også med å få med land som Kina og land som India, og har vært en pådriver på både avtaleutforming og regelutforming, men også har implementert klimatiltak i eget land.

Selv om det er stor usikkerhet om politikken til Donald Trump, er det vel lite som skulle tyde på at de fortsatt vil ta en lederrolle i klimapolitikken. Selv om det er komplisert å trekke seg fra en avtale, vil situasjonen være helt annerledes i årene framover for å gjennomføre Paris-avtalen.

Mitt spørsmål til statsråden blir egentlig litt om en refleksjon om status for Paris-avtalen nå, og står vi i fare for at også andre land, som Kina og India, vil trekke seg tilbake og redusere sitt ambisjonsnivå i lys av det som har skjedd i USA ved valget?

Statsråd Vidar Helgesen [10:52:55]: Det er helt riktig at det amerikanske lederskapet i global klimapolitikk har vært avgjørende. Det var avgjørende i Paris, det har vært avgjørende i forhandlingene om utslippsreduksjoner fra internasjonal luftfart i ICAO tidligere i år, det var avgjørende i møtet i Kigali om utfasing av de farlige HFK-gassene, som er en avtale som vil gjøre at temperaturstigningen blir en halv grad mindre ved århundrets slutt enn den ellers ville vært.

I alle disse prosessene har amerikanerne vært drivende. Amerikanerne har vært drivende for å få en rask ratifikasjon. Det betyr at avtalen gjelder, det betyr at den binder USA, og det betyr at en eventuell uttrekning fra avtalen vil ta minst fire år.

Så er det grunn til å tvile på at det amerikanske lederskapet i global klimapolitikk vil fortsette, hvis vi skal ta Trumps uttalelser fra valgkampen alvorlig. Det vil være viktig for Norge å få klarlagt gjennom å gå i dialog med den nye amerikanske administrasjonen, og ikke minst for samspillet videre med de andre viktige, store internasjonale partnerne. Det gjelder for Norges del særlig EU. EUs lederskap i klimapolitikken vil også være viktig.

Jeg tror også at Kina og andre store utslippsland har så store utfordringer og så stor bevissthet om dette på hjemmebane at de ikke kommer til å endre kurs. Det skyldes jo også at klimaendringene ikke bare fortsetter, men de akselererer. Vi ser effekten av dem. Vi ser også at internasjonalt næringsliv orienterer seg og omstiller seg. Det betyr at næringsliv som trenger eksportmarkeder, ser at de grønne løsningene er mer og mer i samsvar med de gode økonomiske løsningene. Det gjelder også i stor grad amerikansk næringsliv og amerikanske teknologimiljøer.

Ola Elvestuen (V) [10:54:56]: Jeg tror det er viktig å holde på den optimismen, for det er klart at Paris-avtalen er helt grunnleggende avhengig av at man mobiliserer nedena. Det er nettopp en avtale hvor stater skal ta sitt ansvar, hvor lokale myndigheter skal ta sitt ansvar, og hvor en mobiliserer næringsliv og organisasjoner og også enkeltpersoner. Dersom lederskapet fra USA blir mindre – og mye tyder på det – må andre gå inn og ta den rollen i årene framover. Dette vil jo statsråden selv møte allerede i neste uke, i COP22 i Marrakech.

Da blir mitt spørsmål: Ser statsråden allerede nå noen tilleggsrolle for Norge nettopp med tanke på å samarbeide med andre land for å beholde en optimisme ved ratifiseringen av Paris-avtalen og det trykket som er nødvendig ikke bare for å gjennomføre den avtalen som er inngått, men for å forsterke den også i årene framover?

Statsråd Vidar Helgesen [10:55:57]: Ikke bare er det sann at jeg og flere med meg skal til Marrakech neste uke, men vår forhandlingsdelegasjon er på plass. Forhandlingene på arbeidsnivå er i gang, og rapportene fra i morges er at det er en lavmælt, ettertenksom vilje til å få forhandlingene videre. For det er veldig mye regelverksarbeid som må på plass for at Paris-avtalen skal bli virkelighet,

og det er uhyre viktig at vi og andre land og EU ikke stan- ser opp på grunn av signaler i en amerikansk valgkamp. Vi må holde fast ved at Paris-avtalen gjelder. Den forplik- ter oss, og vi skal følge den opp.

Norge er med i Høyambisjonskoalisjonen, hvor også USA så langt har spilt en veldig viktig rolle. Der har vi en arbeidsdeling hvor Norge ikke minst er ledende på ambi- sjonsmekanismen, som vi bidro hardt til å få på plass i Pa- ris. Og nå, etter den raske ratifikasjonen, kommer vi til å ha en diskusjon i Marrakech nettopp rundt hvordan ar- beidsdelingen mellom de førende landene skal være frem- over.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Trine Skei Grande.

Trine Skei Grande (V) [10:57:17]: Jeg har lyst til å følge opp med et spørsmål til utenriksministeren, for jeg er helt sikker på at klimaministeren både skal delta på COP-en og gjøre en innsats for å følge opp de vedtakene som er gjort i Stortinget på dette feltet.

I tillegg til sikkerhetspolitikk og handelspolitikk mener jeg at klima- og miljøpolitikk er en av de tingene som det har blitt reist spørsmål om etter nattens valg. Når en presi- dentkandidat uttrykker at Paris-avtalen er en kinesisk kon- spirasjon mot amerikansk industri og amerikanske ar- beidsplasser, tyder ikke det på at dette blir lett. Så mitt spørsmål til utenriksministeren gjelder den lista over prio- riteter som utenriksministeren har når han skal begynne å jobbe mot et nytt regime i USA: Står også klima og miljø på den høyprioritetslista over ambisjoner som det er klart at vi ønsker å ha Amerika med på?

Utenriksminister Børge Brende [10:58:33]: I norsk utenrikspolitikk er, slik det også har kommet frem i den årlige utenrikspolitiske redegjørelsen, klima- og miljøpo- litikk en viktig utenriks- og utviklingspolitisk prioritering for regjeringen. Det er også slik at klimaendringer er en kjempestor sikkerhetsutfordring for verden – alt fra tørke til økt migrasjon. Det er de sikkerhetsmessige aspektene, fattigdomsaspektene som jeg også tror vi bl.a. må velge å bruke som en innfallsvinkel overfor den nye amerikanske administrasjonen.

Jeg setter pris på at det kan virke som om det i Stortin- get er stor tiltro til hvilke saker jeg skal kunne ta opp med USA, og påvirke dem i. Hvis vi etter hvert får samme gode forhold til Trump-administrasjonen på konkrete saker som vi har hatt med den sittende administrasjonen ... (Presi- denten avbryter.)

Presidenten: Terje Aasland – til oppfølgingsspørsmål.

Terje Aasland (A) [10:59:53]: Jeg vil gjerne få følge opp overfor klima- og miljøministeren.

Det er greit å få konstatert at klimaarbeidet, som en føl- ge av valget i USA, nå vil stå høyt på listen over det som en vil kommunisere.

Mitt spørsmål til klima- og miljøministeren baserer seg litt på det som var hovedspørsmålet og det CICERO i dag skriver: «Trumpsjøkk i internasjonal klimapolitikk». Det er vel ingen tvil om, med de uttalelsene som ligger til grunn for en slik overskrift, at den er høyst relevant. Jeg vil gjerne høre litt mer konkret om hva regjeringen tenker om

hvilke tiltak og posisjoner Norge nå bør ta for at en nettopp skal forhindre de virkningene vi kan se av valget i USA når det gjelder det internasjonale klimaarbeidet. Så kan klima- og miljøministeren utdype litt og være mer konkret om hvilke tiltak eller handlinger den norske regjeringen ser for seg bør gjennomføres nå?

Statsråd Vidar Helgesen [11:01:00]: Jeg tror for det første at vi skal være forsiktige med å konkludere i dag, et par timer etter at valgresultatet var klart, med hva slags politikk som kommer til å bli ført av en administrasjon som ikke er på plass ennå. Derfor må vi vente på signaler fra USA, og vi må gå i dialog med administrasjonen.

Men så må vi fortsette dialogen vi har med den admi- nistrasjonen som fortsatt er på plass. De sitter bl.a. nå i Marrakech i veldig viktige klimaforhandlinger. Der kom- mer de til å sitte i neste uke når jeg reiser dit også. For meg blir det en veldig viktig prioritet å komme så langt vi kan i det viktige arbeidet med å få mekanikken i Paris-avtalen ytterligere på plass med de gode kollegene vi har på ame- rikanske side i den nåværende administrasjonen. De bør ikke gå inn i en ventemodus, de bør stå løpet ut. Det vil verden være tjent med, og det vil være Norges linje å sam- spille godt med dem på det.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:02:15]: Mitt spørsmål går til utenriksministeren.

Denne spørretimen har stått i fare for å bli en hyggelig passiar om at alt skal forbli som det var – men det kan det jo ikke. Jeg ser at statsministeren i dag morges har sagt at «USA er vår nærmeste allierte», og at vi har «felles verdi- er». Nei, vi har ikke felles verdier med Donald Trump. Den personen som nå er valgt til president i USA, har ført en kampanje basert på nasjonalsjåvinisme, har flørtet med rasistiske og sexistiske strømninger og har vist fram auto- ritære holdninger knyttet til grunnleggende demokratiske prinsipper og rettssikkerhetsprinsipper. Vi ser en president som møter den internasjonale klimautfordringen med en beskjed om at det skal brennes mer kull.

Det er nødvendig å føre en diskusjon også om hvem vi ønsker å være i dette, og de verdiene som denne kampan- jen er vunnet på grunnlag av, er ikke våre verdier. Ikke bare er det slik at det ikke er SVs verdier – jeg tror det hel- ler ikke er verdiene til de aller fleste i dette landet. Det vi ser, er et USA som verdimessig er på vei bort fra Norge. Da er det enkleste selvfølgelig å late som ingenting og si den typen ting som regjeringen har sagt i dag, at Trump har nyansert seg, at det nok kommer til å gå seg til, og at alt skal være slik som det har vært før. Men hva gjør vi egent- lig når verdiene til vår nærmeste allierte ikke lenger er vå- re? Jo, da må vi ha vår første store debatt i dette landet på mange tiår om hvor nært forholdet vårt til USA skal være: Skal USA fremdeles få lov til å styre våre valg, f.eks. når det gjelder hvordan vi stemmer om atomvåpen i FN? Skal vi fortsatt være i samme forhandlingsgruppe i de interna- sjonale klimaforhandlingene hvis USA trekker seg fra Pa- ris-avtalen? Skal vi tilpasse oss USA på felt etter felt, slik som tradisjonen har vært i norsk utenrikspolitikk?

Har dette virkelig ingenting å si for samarbeidet mel- lom Norge og USA?

Utenriksminister Børge Brende [11:04:44]: Jeg har oppfattet de fleste innleggene i Stortinget i dag som en oppfordring til regjeringen om å jobbe tett opp mot og påvirke den nye Trump-administrasjonen i USA. Jeg føler jeg har et mandat til det, og det var også det statsministeren gjorde. Og i likhet med Hillary Clinton, som var den første til å ringe Trump og gratulere, og som tok valgresultatet til etterretning, skal vi nå jobbe bevisst for å ta opp viktige spørsmål med vår nærmeste allierte: USA.

Når det gjelder dette med verdifellsskap, har vi jo et nært verdifellsskap med USA. President Obama er en president som har fått USA ut av den økonomiske henge-myren, det skapes nye jobber, og vi har mye til felles. Men vi har også lang erfaring med å håndtere uenighet med USA. Så vidt jeg husker, satt vel også SV i en rød-grønn regjering under George W. Bushs presidentperiode, og de håndterte også de eventuelle uenighetene som var mellom den norske regjeringen og den amerikanske administrasjonen.

Det er viktig at vi nå forholder oss til det president Trump vil gjøre, og ikke alt det som har blitt sagt i valgkampen. Men selv valgte jeg – som representanten Lysbakken var inne på i sitt forrige spørsmål – å sette ned foten under valgkampen og si klart ifra om at det var uttalelser fra Trump som jeg reagerte på. Det er jeg glad for at jeg gjorde, men jeg har også merket meg at når det gjelder en del av disse tingene, har man allerede nyansert det i den videre valgkampen. Så får vi se hvordan han vil levere når det gjelder dette med å være president for alle amerikanere.

Audun Lysbakken (SV) [11:06:49]: Jeg tror mange deler mitt inntrykk av at det er vanskelig å få øye på den nyanseringen gjennom måten denne kampanjen har vært drevet på, gjennom dens skarpe holdning mot ulike minoriteter, dens ignoranse overfor klimaproblemene og dens skremmende holdning til en del grunnleggende demokratiske spillregler. Det er ingen som ikke vil at Norge skal ha dialog og prøve å påvirke. Det er ingen som vil at Norge ikke skal respektere utfallet av dette valget. Men det noen av oss vil, er at Norge skal markere en holdning, fordi dette også handler om hvem vi skal være i en verden som ikke blir den samme, og som vi ikke må lure oss selv til å tro vil bli den samme.

Frankrikes utenriksminister har sagt i dag at Frankrike ikke vil ha en verden hvor egoismen triumferer. Tysklands forsvarsminister har sagt at dette var et stort sjokk. Fra den norske regjeringen kommer det mye mer forsiktige signaler, og jeg tror mange deler mitt ønske om at regjeringen skal vise tydeligere holdning. Derfor vil jeg gjenta spørsmålet: Mener utenriksministeren at verdifellsskapet er like sterkt i dag som det var i går?

Utenriksminister Børge Brende [11:08:02]: Jeg er litt overrasket over den tonen som representanten Lysbakken legger an, for i flere av spørsmålene nå forsøker man å forfølge sine innenrikspolitiske standpunkter og bruke dem i både analysen og oppfølgingen når det gjelder forholdet til USA. Det er en kjent sak at SV også under Obama har vært skeptisk til at Norge har et så nært forhold til USA, og det tar man opp også nå, i denne sammenheng. Det er et faktum at andre partier har vært skeptiske til in-

ternasjonal handel og nye handelsavtaler, og så tar man opp det i denne sammenheng.

Det er ikke noen tvil om min reaksjon på enkeltuttalelser fra kandidat Donald Trump under valgkampen. Jeg har til og med sagt at det er nesten så man ikke tror det man hører. Det har vært en klar reaksjon. Men jeg oppfatter nå Stortinget dit hen at man også ønsker å forsøke å gjøre det beste ut av en krevende situasjon.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Snorre Serigstad Valen.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:09:19]: Det er ganske spesielt å høre hvordan utenriksministeren toner ned betydningen av Trumps angrep på den frie pressa og grunnleggende rettsstatsprinsipper, som om det var noen enkeltutbrudd på Twitter, og som om det bare var noen sære personlighetstrekk ved Trump vi snakker om. Det vi snakker om, er det som forskere, aviser, andre lands ministre kaller kanskje den viktigste enkelthendelsen globalt siden murens fall. Og da lurar jeg jo på om vi skal fortsette å late som om alt er som før. Har amerikanerne valgt en demagogisk, høyreekstrem, kvinneforaktende og voldsforherligende president fordi flertallet i USA faktisk deler hans verdier? Tror utenriksministeren virkelig det? Eller kan det tenkes at ikke alt ved den økonomiske liberaliseringen, som utenriksministeren også her fremmer som bra, har fungert så godt som utenriksministeren står her og hevder? Har han et mer oppdatert svar enn å henfalle til gamle klisjeer om SVs kritiske forhold til USA?

Utenriksminister Børge Brende [11:10:37]: Jeg må si at jeg spisser ørene når representanten snakker om klisjeer. Det er faktisk noe han har veldig god greie på. Jeg har forsøkt å forholde meg til den realiteten som har oppstått, og påstander nå om at jeg ikke forholder meg til alvoret, og at jeg nedtoner alvoret, synes jeg faktisk faller på sin egen urimelighet. Flere representanter har tatt opp med meg ønsket om at vi nå forsøker å forholde oss til det som Trump sa i sin tale, nemlig at nå vil han legge vekt på at det amerikanske folk må komme sammen som et forent folk. Men det vil jo kreve noe annet fra Trump enn det vi så i valgkampen. Trump hadde ikke en politikk som forente i valgkampen; det var en polariserende retorikk, og jeg har også reagert på enkeltuttalelser i valgkampen. Men nå må vi ta Trump på ordet, og vi får håpe at han også vil føre en politikk som forener og ikke splitter og polariserer.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgingsspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:11:29]: Jeg mener det vil bære aldeles galt av sted hvis vi, på bakgrunn av de uttalelsene som Trump har kommet med i valgkampen, skal være de som går vekk fra det fellesskapet som vi har hatt med amerikanerne, både det sikkerhetspolitiske og det økonomiske fellesskapet. Det er ikke tid nå for å si at nå står vi best alene, for det gjør vi faktisk ikke.

Så jeg er enig med utenriksministeren i at nå må vi gjøre det beste ut av situasjonen. Men det er klart at det verdimeslige fellesskapet som vi har med amerikanernes nye president, er langt fra det samme som det har vært i

hele etterkrigstiden. Det må vi ta inn over oss. Og jeg mener vi må styrke det samarbeidet vi har med land som vi står verdimest tett sammen med, styrke samarbeidet med Europa, med Norden. Hva tenker utenriksministeren å gjøre med det?

Utenriksminister Børge Brende [11:12:37]: Først må jeg si at jeg er enig i de premissene som lederen av utenrikskomiteen her la. Det er i tråd med det som jeg føler er min oppgave også nå, å gjøre det beste ut av den situasjonen som har oppstått, ta Trump på ordet når han sier at han vil forsøke å gjøre sitt når det gjelder å forene det amerikanske folket. Han har en kjempestor oppgave foran seg, og han har også en stor oppgave når det gjelder å bygge tillit internasjonalt – globalt og i Europa. Det er det ingen tvil om, og vi skal være aktive i å forsøke å påvirke den administrasjonen.

Jeg vil fortsette å bygge på det gode nordiske samarbeidet vi har. Jeg innledet blant de nordiske utenriksministrene med en hel sekvens om hvordan vi skal forholde oss til en ny amerikansk administrasjon. Vi la flere slagplaner i det møtet som også inneholdt mulige eventualiteter. Og vi må jobbe tett overfor Europa. Kanskje kommer vi som et resultat av dette også nærmere Europa og EU, men vi skal forsøke også å videreføre det tette samarbeidet med USA.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [11:13:56]: Representanten Lysbakken har rett i at dette har vært en veldig polariserende valgkamp, og at Trump har oppført seg på en meget negativ måte både overfor minoriteter og overfor kvinner. På den annen side har utenriksministeren rett i at nå har vi vært gjennom et demokratisk valg i USA. Det har vært et demokratisk valg, og vi må forholde oss til den presidenten som er valgt.

På mange måter tror jeg representanten Hareide har rett i at Trump på sett og vis er et talerør for dem som føler på utenforskapet – kanskje var også Bernie Sanders litt den typen kandidat – de som ikke har opplevd økte reallønninger, de som opplever større forskjeller, og derfor ser vi kanskje nå at første gang på mange, mange år stemmer alle statene i det såkalte rustbeltet republikansk.

Så ble jeg litt overrasket over at statsråden overhodet ikke vil drøfte den siden av det som angår globalisering og handel, for TTIP er ikke et vanlig multilateralt handelssystem. Det berører ikke fattige land, og det er slett ingen Marshall-hjelp. Mener statsråden, som han sa i et tidligere svar, at det hele handler om at vi ikke har vært flinke nok til å forklare folk hva som er fordelene med den typen overnasjonale avtaler?

Utenriksminister Børge Brende [11:15:12]: Først må jeg benytte anledningen til å slutte meg til den første delen av analysen. Vi må bare ta inn over oss at det amerikanske folk – til vår store overraskelse, og ikke minst til stor overraskelse for dem som foretar meningsmålinger i USA – har valgt Donald Trump. Det må vi forholde oss til. Det skal vi gjøre det beste ut av, men det betyr ikke at vi er enig i alle de kommentarene han har hatt under valgkampen – tvert imot. Det har jeg tidligere redegjort for.

Nå mener jeg at jeg faktisk har både kommentert og hatt en ganske grundig diskusjon om internasjonal handel i

denne spørretimen. Mitt utgangspunkt er at jeg og Norge foretrekker at det skal skje gjennom WTO. Verdens handelsorganisasjon er et multilateralt system hvor det ikke er de store og de sterkeste rett som gjelder – alle landene er med. Det er vi mest tjent med. Men på grunn av at det ikke har vært fremgang i WTO, har det blitt svære regionale avtaler i stedet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Rasmus Hansson (MDG) [11:16:30]: Mitt spørsmål går til klima- og miljøministeren.

Alle kan vel være enige om at med det valgresultatet som vi har fått i USA nå, blir det mindre grunn for Norge til å lene seg på andre nasjoner og større grunn til på mange politiske områder å ta ansvaret selv. Det gjelder selvfølgelig også, ikke minst, i klimapolitikken. Så har alle partier, med unntak av Miljøpartiet De Grønne, i denne salen inngått å forplikte seg til et klimaforlik om utslippskutt fram til 2020. Dette er også nedfelt i regjeringserklæringen. Da er det interessant å minne om det som en av klimaforlikets hovedarkitekter, Jens Stoltenberg, skriver i sin nye biografi. Han skriver om da klimaforliket ble vedtatt:

«Da skjedde det som ofte skjer i norsk klimapolitikk: Vi setter oss ambisiøse mål for utslippskutt som skal oppnås et tidspunkt langt fram i tid. Når datoen nærmer seg og vi ser at det blir vanskelig, slutter vi å snakke om dette målet, og setter i stedet nye mål enda lenger fram. Slik har vi bedratt oss selv flere ganger.» – Bedratt, president!

I regjeringens statsbudsjett for 2017 står det nå ingenting om kutt fram til 2020. I stedet snakker representanter for regjeringen mye om mål i 2030.

Spørsmålet til statsråden er: Er regjeringen nå i ferd med nok en gang å bedra oss og avlyse forpliktelsene i klimaforliket fram til 2020 til fordel for mål som settes ti år lenger fram?

Statsråd Vidar Helgesen [11:18:24]: La meg først få korrigere representanten Hansson, som sier at vi i budsjettet ikke refererer til utslippsmålet for 2020 – det gjør vi. Representanten kan gå til avsnitt 2.5 i Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon, lese grundig og finne det.

Vi forsterker klimaforliket. Det gjør vi med en kraftig styrking av bevilgningene til Enova. Vi har forlenget elbilfordelene utover det en åpenbart motvillig Stoltenberg la opp til. Vi overoppfyller jernbanesatsingen i NTP med 4,6 mrd. kr. Vi har fått på plass en planmessighet, en forutsigbarhet og ikke minst krav til bærekraft i biodrivstoffpolitikken.

Alle disse tingene gir klimaresultater. Noen av dem gir klimaresultater før 2020, andre vil gi klimaresultater på lengre sikt. Det er vanskelig å kvantifisere tydelig hva som vil skje år for år, men at dette er viktige skritt og at de forsterker politikken i klimaforliket kan heller ikke representanten Hansson løpe bort fra.

Så er det ikke så rart at vi har en sterk oppmerksomhet på 2030. Paris-avtalen dreier seg i første omgang om hva vi skal gjøre frem til 2030. Vi har arbeidet hardt med innmelding til Paris-avtalen, med vårt samarbeid med EU, og det samarbeidet kommer til å representere et tidsskille i norsk klimapolitikk, og det jobber vi hardt med. Hvorfor

sier jeg tidsskille? Jo, fordi da vil Norge ikke bare ha en kvotesektor som i realiteten innebærer en planmessighet, men også for ikke-kvotepliktig sektor vil vi få årlige utslippsbudsjetter i Norge for første gang. Det er budsjetter vi må rapportere på. Hvis vi ikke overholder utslippsforpliktelsene, kan vi få tilleggsforpliktelser i form av sanksjoner. Så det er et betydelig løft, som vil bety betydelige krav til å kutte utslipp i Norge, ikke minst ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten: Da er tiden ute.

Rasmus Hansson (MDG) [11:20:31]: Jeg takker for svaret, og jeg konstaterer at statsråden oppskriftsmessig bruker det meste av tiden sin til å snakke om forpliktelsene i 2030. Så må jeg minne statsråden om at klimaforliket, som er vedtatt to ganger i Stortinget, ikke er et krav om å liste opp tiltak som vil ha en eller annen effekt en eller annen gang. Det er et krav om å kutte norske utslipp ned til 47 millioner tonn i 2020, fra de omtrent 53 millioner tonn som vi kutter nå. Statsråden bekrefter indirekte at dette har regjeringen ingen konkrete planer om å gjennomføre. Spørsmålet blir da: Kan statsråden like godt her og nå i Stortinget bekrefte at regjeringens forpliktelse til å oppfylle klimaforliket nå er lagt død?

Statsråd Vidar Helgesen [11:21:28]: Som vi skriver i budsjettproposisjonen, holder vi fast på utslippsmålet for 2020, men vi ser også at det er krevende å nå. Vi gjør konkrete ting som vil ha resultater før 2020. Det at vi har forlenget og forsterket elbilfordelene, gjør at mål for utslipp fra den enkelte bil som etter klimaforliket skulle nås i 2020, vil bli nådd neste år. Dette er raskere resultater enn mange trodde. Det at vi styrker Enova, har gitt Enova en mulighet til å legge til rette for landstrøm i Hordaland, slik at de nye ferjeambudene der kommer til å kutte utslipp med ned mot 90 pst. de neste årene, men neppe før 2020. Det viktigste er at vi har en trygg og god bane mot lavutslippssamfunnet. Det er viktigere enn hvilke kutt vi får år om annet. Så er det slik at vi ikke kom til dekket bord. Når utslippene i Norge økte noe i fjor, var hovedgrunnen til det en oljeutbygging som ble vedtatt under den rødgrønne regjeringen, med bred tilslutning fra denne sal.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Terje Aasland.

Terje Aasland (A) [11:22:47]: Jeg tror vi skal erkjenne at billig retorikk ikke bringer klimagassutslippene ned, og nå har vi hørt gjentakelser gjennom tre år, retoriske og for så vidt gode poenger om klimatiltak, men klimatiltakene virker ikke. Det eneste som nå gjenspeiler denne regjeringens klimapolitikk, er at utslippene faktisk øker. For å være veldig konkret i oppfølgingen av representanten Rasmus Hanssons spørsmål når det gjelder statsbudsjettet for 2017: Vil klimagassutslippene gå opp, eller vil de gå ned som følge av det regjeringen har lagt fram til behandling i Stortinget?

Statsråd Vidar Helgesen [11:23:34]: Det sannsynlige svaret på det er at utslippene i Norge, som følge av tidligere tiders vedtak ifølge fremskrivningene, som riktignok baserer seg på 2014-realiteten, neppe vil gå nevneverdig

ned. Tiltakene i regjeringens budsjett er egnet til å få utslippene ned.

La meg minne om at når Norge ikke har hatt sterke utslippsreduksjoner fra 2005, henger det bl.a. sammen med at vi har hatt sterk økonomisk vekst, mye sterkere økonomisk vekst enn EU. Den gikk ned under finanskrisen i Norge da vi fikk et økonomisk tilbakeslag, men vi har hatt en veldig sterk økonomisk vekst, og vi har hatt sterk arbeidsinnvandring. Utslippene våre ville antakelig vært 6 pst. lavere uten arbeidsinnvandringen, men det betyr ikke at det er Senterpartiet som EØS-motstander som er Stortingets mest klimavennlige parti. Det er viktig at vi ser på de faktiske forholdene og årsakene.

Presidenten: Rigmor Andersen Eide – til neste oppfølgingsspørsmål.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:24:56]: I fjor vedtok Stortinget, etter forslag fra Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Senterpartiet, at det skal utarbeides en klimalov. Dette mener vi er en viktig lov i arbeidet for å nå klimamålene for de ulike sektorene. Loven er for tida på høring, og den første reaksjonen fra ulikt hold er at lovforslaget er for tannløst og for lite forpliktende til å bli det effektive verktøyet vi ønsker at loven skal bli.

Spørsmålet mitt blir da: Vil statsråden sørge for en klimalov som er konkret nok til at den forplikter Norge til å nå klimamålene?

Statsråd Vidar Helgesen [11:25:40]: Det kan jeg bekrefte, for vi har lagt frem en klimalov som lovfester lavutslippsmålet for 2050 og klimamålet for 2030. Det akter vi å oppnå sammen med EU.

Så er det slik at mange av de mest kritiske røstene til klimaloven har sagt at de savner et karbonbudsjett som en del av klimaloven. Men vi vil – som en del av 2030-forpliktelsen – få et årlig utslippsbudsjett. Det betyr at vi kommer til å ha en kvotepliktig sektor som er rammet inn med en klar utslippsbane, og så får vi for ikke-kvotepliktig sektor årlige utslippsbudsjetter. Det er ingen grunn til da å lage ytterligere budsjetter. Nå setter vi alt inn på å få en utforming av klimapolitikken for 2030 med disse årlige utslippsbudsjettene, som betyr et helt nytt nivå av klimaforpliktelser i Norge, en helt ny systematikk og en mye mer forpliktende gjennomføring av klimapolitikken også på hjemmebane enn det vi har sett under tidligere regjeringer.

Presidenten: Vi går da til neste – og siste – hovedspørsmål.

Terje Aasland (A) [11:27:02]: Klima- og miljøministeren kan bli stående, for jeg har lyst til å følge det sporet vi var innom nå. Det hjelper klimapolitikken veldig lite å lytte til dagens regjering. Det er tidligere vedtak, det er sterkere arbeidsinnvandring, og det er sterkere økonomisk vekst i Norge som er årsaken til at klimagassutslippene øker, sier statsråden. Det er for så vidt greit, men det er ikke noe vi kan regne inn når vi skal beregne våre forpliktelser eller tenke på våre forpliktelser fram til 2030, som en del av EUs rammeverk og i oppfølgingen av Paris-avtalen. Det hjelper lite å dekke seg bak ting som har vært, eller ting som er akkurat nå. Det handler om tiltak i tiden framover.

For å prøve å se situasjonen og prøve å forstå hva regjeringen tenker fram mot 2030, som en oppfølging av Paris-avtalen, og som en del av vår forpliktelse sammen med EU, ville det vært interessant å høre klima- og miljøministeren konkret utdype hvordan regjeringen nå følger opp Paris-avtalen, og hvordan en vil nå de forpliktelsene som ligger i EUs klimarammeverk og de målsettingene som vi der er forpliktet av. 2017 blir et viktig år, som vi må forvente allerede viser konkrete resultater.

Statsråd Vidar Helgesen [11:28:56]: Det skal være meg en glede å gjenta og til og med komme med noen nye konkrete eksempler på ting vi gjør. Jeg tror representanten Aasland fortaper seg litt i at det kan være vanskelig å kvantifisere utslippsreduksjoner fra år til år, og at han forveksler det med det han tror: at tiltakene ikke har effekt.

En regjering kan grovt sett gjøre tre ting for å komme til lavutslippssamfunnet: Vi kan bruke avgifter og skatter, vi kan bruke reguleringer, og vi kan bruke incentiver, ikke minst, for teknologiutvikling og forskning. Og vi gjør alt. Vi har foreslått økninger i drivstoffavgiftene, som de rød-grønne ikke var i nærheten av på åtte år, vi har nettopp lagt frem et forslag til forbud mot oljefyring, og vi satser stort på forskning og utvikling. Når vi bevilger penger til Enova, gir det konkrete resultater. Eksakt hvilket år, hvor effekten vil bli, hvor stor – det er mye vanskeligere å si. Men vi vet at Enova-satsingen gir resultater. Vi vet at det at vi har forlenget elbilfordelene, gir resultater, og vi ser at når det gjelder utslipp fra de nye bilene i bilparken, når vi resultatene raskere enn det vi hadde trodd.

Når vi bygger ut Follobanen, vet vi at det kommer til å gi utslippsreduksjoner, men de kommer etter 2020. Men det er konkrete tiltak. Vår overoppfyllelse av jernbanesatsingen i NTP med 4,6 mrd. kr er veldig konkret, det er veldig håndfast. Vi har fått ned et vedlikeholdsetterslep som økte med 1 mrd. kr under den rød-grønne regjeringen – vi reduserer det. Det gjør at vi nå også ser lyspunkter for godstransport på bane. Og når vi legger frem en lov om offentlige anskaffelser, med mye sterkere klima- og miljøkrav, og vi gjeninnfører klageadgangen som de rød-grønne fjernet, kommer det også til å ha klima- og miljøeffekter – ikke nødvendigvis målbare i tall neste år, men det vil bidra til å ta oss til lavutslippssamfunnet.

Terje Aasland (A) [11:31:03]: Konklusjonen på den retoriske øvelsen til klima- og miljøministeren er at han ikke aner resultatene av retorikken sin. Det er ganske skremmende. 2030 er ikke langt unna, og det er klart at hvert år nå teller. Regjeringen aner ikke hvilke utslippseffekter som kommer som følge av statsbudsjettet for 2017. De kritiske røstene retter seg mot at de tiltakene som er foreslått, er altfor beskjedne. Det er ingen klar retning. Det er også interne diskusjoner i regjeringen som når ut i det offentlige rom om at de ulike virkemidlene kanskje ikke har den effekten. Avgifter er et eksempel på akkurat det.

Så – veldig konkret: Vet statsråden hvilke konsekvenser for 2017 budsjettet får når det gjelder klimagassutslipp?

Statsråd Vidar Helgesen [11:32:00]: Jeg skal være den første til å si at jeg gjerne skulle ønsket at vi hadde oppdaterte tall for utslippsfremskrivningene og for effek-

ten av enkelte klimatiltak, bl.a. fordi de utslippsfremskrivningene som vi presenterer i 2017-budsjettet, baserer seg på tall, på politikk, teknologi, status og kunnskap som vi hadde våren 2014. Det betyr i stor grad de rød-grønnes klimapolitikk, og den har vi og samarbeidspartiene som sagt forsterket kraftfullt. Vi har gjort endringer på mange områder. Jeg har nevnt dem, og det kommer til å gi resultater. Men det å utarbeide utslippsfremskrivninger og det å kvantifisere effekter av enkelte tiltak er et komplisert arbeid, det påvirkes av mange forhold, og det er regneøvelser som gjennomføres med jevne mellomrom og involverer mange aktører. Vi kommer i perspektivmeldingen i 2017 med oppdaterte utslippsfremskrivninger.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er dermed omme, og vi går til sak nr. 2, som er ordinær spørretime.

Sak nr. 2 [11:32:56]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir en lang rekke endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

De foreslåtte endringene i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Kari Henriksen til statsministeren, er overført til arbeids- og sosialministeren. Etter anmodning fra arbeids- og sosialministeren blir spørsmålet flyttet og besvart før spørsmål 22, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 2, fra representanten Martin Henriksen til statsministeren, er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 3, fra representanten Rasmus Hansson til statsministeren, er overført til klima- og miljøministeren.

Spørsmål 5, fra representanten Jan Böhler til samferdselsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Spørsmålene 6, 8 og 9, fra henholdsvis representantene Kjell-Idar Juvik, Åsmund Aukrust og Liv Signe Navarsete, utsettes til neste spørretime, da samferdselsministeren er bortreist.

Spørsmål 7, fra representanten Stein Erik Lauvås til samferdselsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Line Henriette Hjemdal til næringsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren som rette vedkommende. Etter anmodning fra kunnskapsministeren blir spørsmålet flyttet og besvart før spørsmål 17, som besvares av samme statsråd.

Spørsmålene 13 og 14, fra henholdsvis representantene Kåre Simensen og Tove Karoline Knutsen til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av innvandrings- og integreringsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 15, fra representanten Heikki Eidsvoll Holmås til olje- og energiminister, blir etter anmodning

fra olje- og energiministeren flyttet og besvart før spørsmål 4.

Spørsmål 29, fra representanten Karianne O. Tung til kulturministeren, besvares av kunnskapsministeren på vegne av kulturministeren, som er bortreist. Etter anmodning fra kunnskapsministeren blir spørsmålet flyttet og besvart etter spørsmål 20, som skal besvares av samme statsråd.

Presidenten: Spørsmål 1 skal etter disse endringene behandles før spørsmål 22.

Spørsmål 2

Fra representanten Martin Henriksen til statsministeren:

«Høyres leder Erna Solberg lovet i april 2013 et masstivt samferdselsløft i Tromsøregionen til om lag 5 milliarder kroner dersom de kom i regjering, deriblant ny Kvaløysforbindelse, Tindtunnel, Ullsfjordforbindelse og bompengefri E8 gjennom Ramfjord. Solberg uttalte til Nordlys 23. april at «dette er prosjekter som vi lover å starte om vi vinner valget». Etter tre år er ikke én meter av disse prosjektene satt i gang.

Hvor ble det av Høyres samferdselsløft for Tromsøregionen?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 3

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Rasmus Hansson til statsministeren, er overført til klima- og miljøministeren.

Rasmus Hansson (MDG) [11:33:27]: Jeg konstaterer at statsministeren ikke ser det som sin oppgave å svare på hvorvidt regjeringen har tenkt å overholde klimaforliket eller ikke, og må da stille spørsmålet til klima- og miljøministeren:

«Klimaforliket betyr i utgangspunktet at norske utslipp må ned til 46,7 millioner tonn i 2020. Regjeringen ble valgt på å «styrke klimaforliket» og budsjettavtalen fra 2016 fastslår at 2017-budsjettet skal «styrke klimaforliket». Budsjettforslaget for 2017 har imidlertid ingen referanse til mål for CO₂-kutt innen 2020.» Dette er teknisk lite grann feil, men innholdsmessig helt korrekt.

«Kan statsministeren bekrefte at regjeringens politikk ikke vil redusere Norges klimagassutslipp slik klimaforliket krever, og dermed ikke styrker, men svekker klimaforliket?»

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Vidar Helgesen [11:34:30]: Jeg har en viss følelse av å ha vært her før. Spørsmålet har betydelig likhet med spørsmålet som ble stilt under spontandelen av spørretimen.

Regjeringen arbeider for å nå klimamålene. Klimamålene fra klimaforliket ligger fast. Vi har sammen med samarbeidspartiene vesentlig forsterket klimaforliket på en rekke områder. Det gjør vi innenfor klima- og miljøteknologi gjennom Enova og Innovasjon Norge og med en historisk sterk satsing på jernbane og gang- og sykkelveier. Det er en politikk som alle vil forstå det tar tid før gir seg utslag i reduserte utslipp, men vi vet at det virker. Så har vi også forlenget elbilpolitikken. Den ser vi bidrar til et skifte både i teknologi og i hvordan vi tenker om mobilitet, som er veldig interessant, og som vil ha sterk klimateffekt.

Det er ikke riktig at budsjettet ikke har referanse til utslippsmålet for 2020. Det står, som tidligere nevnt, i avsnitt 2.5 i departementets budsjettproposisjon.

Det å redusere klimagassutslippene frem mot 2020 er et viktig steg på veien til 2030 og 2050. Men vi vet også at det ofte tar tid før tiltak og virkemidler har effekt. Det gjelder ikke minst teknologiutvikling, som gjennom satsing i dag kan få stor effekt om noen år, men ikke nødvendigvis stor effekt neste år.

Den stortingsmeldingen som danner grunnlaget for klimaforliket, omtalte også både nasjonale og internasjonale utviklingstrekk som legger rammer for norske utslipp. Der ble det pekt på at mindre fremgang i utvikling av klimavennlig teknologi, høyere kostnader ved klimatiltak innenlands, høyere innvandring og økonomisk vekst og større utslipp fra oljesektoren vil ha betydning for når klimamålene blir nådd. Det ble samtidig gjort klart at disse forholdene ikke endrer behovet for å redusere de nasjonale utslippene.

Vi vet da også at klimapolitikken i Norge har hatt stor effekt. Da vi rapporterte til FNs klimakonvensjon, anslo vi at utslippene i 2020 ville vært 17–20 millioner tonn høyere enn det vi nå regner med, hvis vi ikke hadde hatt dagens klimapolitikk og virkemidler. De fremskrivningene vi opererer med, er, som også tidligere nevnt, utarbeidet i 2014. De er ikke oppdatert med de nye virkemidlene som er tatt i bruk etter 2014, og de tar heller ikke hensyn til endringene i oljeprisen. Det betyr at en god del effekter av politikk ikke er lagt inn i fremskrivningene. Så er det også slik at en del effekter av politikk er vanskelig å tallfeste og er dårlig dekket av fremskrivningene. Det gjelder bl.a. teknologiskifte som hjelpes frem gjennom kjempesatsingen vår på Enova og Innovasjon Norge. Vi ser det samme i uforutsigbarheten – antakelig veldig positiv – når det gjelder hvilken effekt elektrifiseringen av bilparken vil ha, og vi har gjort det klart at neste skritt må være å finne løsninger for tungtransporten, for på personbilmarkedet er ting i ferd med å løse seg.

Rasmus Hansson (MDG) [11:37:31]: Jeg tror statsråden forstår veldig godt at grunnen til at man stadig blir stilt dette spørsmålet, er at regjeringen har forpliktet seg til et tallfestet CO₂-utslipp i Norge i 2020, men nekter å legge fram tall som viser at man faktisk kommer til å kutte disse utslippene så mye. I praksis svarer statsråden om og om igjen: Nei, vi kommer ikke til å overholde klimaforliket.

Så er det sånn at i dette budsjettet, som i alle andre budsjetter, er det en masse ting som er tallfestet. Alt som regjeringen synes er viktig, er tallfestet, og forpliktelsene til å gjennomføre ting innenfor helse, samferdsel osv. er tallfestet og veldig tydelig.

Hva er grunnen til at akkurat klimapolitikken i regjeringens budsjett er tall-løs?

Statsråd Vidar Helgesen [11:38:32]: Det er ikke slik at klimapolitikken er tall-løs på effektsiden. Det er på noen områder mulig å kvantifisere eller sannsynliggjøre utslippseffekter av ulike tiltak, men på andre områder er det åpenbart vanskeligere.

Da Miljøpartiet De Grønne la frem et forslag om at det etter modell av Enova burde etableres et Bionova, i sitt alternative budsjett i fjor – om jeg ikke husker feil – vet jeg ikke om Miljøpartiet var i stand til å kvantifisere hva klimaeffekten av det ville bli, men jeg antar at man har en sterk holdning om at det ville bidra til reduserte klimagassutslipp. Det er det samme med veldig mange av de tiltakene vi setter inn når det gjelder offentlige incentiver.

Og så kan vi være tydeligere på og vite mer om hva klimaeffekten av en del avgiftsøkninger og f.eks. av biodrivstoffsatsingen vår vil være. Der er det lettere å kvantifisere, men vi må være ærlige nok på at en del tiltak ikke er like lett å kvantifisere fra år til annet.

Rasmus Hansson (MDG) [11:39:36]: Det blir vanskeligere og vanskeligere å forstå hvorfor regjeringen bruker tid på å inngå forpliktelser som er tallfestet både i år og i utslippsmengde, når regjeringens holdning samtidig er at det er helt umulig, og dessuten ikke særlig interessant, å legge fram dokumentasjon på at man faktisk har tenkt å gjennomføre de forpliktelsene man har påtatt seg.

Og så er det sann at dette jo er karakteristisk ikke bare for denne regjeringen. Arbeiderpartiet, som del av den rød-grønne regjeringen, førte omtrent den samme politikken, og den reelle effekten av dette er at klimapolitikk blir en stadig mer tåkete og stadig mindre troverdig affære for det norske folk.

Frykter statsråden at denne omgangen med løfter som ikke føles som nok forpliktende til at man vil overholde dem, fører til politikerforakt?

Statsråd Vidar Helgesen [11:40:33]: Jeg mener at det er sider ved hvordan klimadebatten i Norge har vært ført det siste tiåret, som kan invitere til politikerskepsis, i det minste. Jeg tror det gjelder tendensen til at hvis man ser at man ikke når et mål, øker man ambisjonene i stedet for å ta en realistisk diskusjon om hva som skal til for å nå dem. Jeg tror også at kvotekjøpsretorikken fra den forrige regjeringen var en utfordring i så måte.

Vi har altså lagt på bordet et nytt opplegg for 2030-målene som innebærer årlige utslippsbudsjetter. Det vil jeg tro at representanten Hansson ikke har noe imot. Det kommer til å bety betydelige krav til utslippsreduksjoner i Norge, selv om det også vil være adgang til å betale for utslippsreduksjoner i Europa. Vi har ikke minst derfor bestilt en klimastrategi for Nasjonal transportplan, for det er i transportsektoren at mange av kuttene må tas. Men rammeverket rundt 2030-målene kommer til å være et helt annet og mer forpliktende enn det vi har sett i norsk klimapolitikk før, og det bør representanten Hansson være glad for.

Presidenten: Vi går da til spørsmål 15.

Spørsmål 15

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:41:53]: «En rekke LO-forbund har den siste tiden fattet vedtak om at de for Lofoten, Vesterålen og Senja ikke støtter en konsekvensutredning av oljevirkksomhet, en prosess som ifølge petroleumsloven er første steget for å åpne et havområde for oljeboring. Olje- og energiministeren sier at de fire forbundene uttaler seg mot bedre vitende, og at voksenopplæring må til.

Hvordan skal regjeringen drive voksenopplæring for å få LO til å gå for oljeboring i Lofoten, og skal opplæringen inkludere regjeringens støttepartier?»

Statsråd Tord Lien [11:42:27]: La meg begynne med å si at premissene for spørsmålet fra Heikki Eidsvoll Holmås er feil på to områder. Det ene premisset er at alle områder som blir konsekvensutredet, ender opp med å bli åpnet. Det andre er at uttalelsen om voksenopplæring var koblet til Lofoten og Vesterålen. Det var den ikke. Det tror jeg egentlig at representanten Eidsvoll Holmås er kjent med. La meg så si at regjeringspartiene har en samarbeidsavtale med Venstre og Kristelig Folkeparti, bl.a. om oljeaktivitet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Den samarbeidsavtalen ligger selvfølgelig fast.

Når det er sagt, har jeg lyst til å minne om at under Stoltenberg II-regjeringen, som jeg vet at Heikki Eidsvoll Holmås er godt kjent med, ble det, etter ønske fra et bredt flertall i Stortinget, gjennomført en omfattende kunnskapsinnhenting om ringvirkninger av petroleumsvirksomhet i de havområdene, og om konsekvenser for sysselsetting, aktivitet, ressursgrunnlag osv. Veldig mye av den informasjonen er, i likhet med all annen informasjon som hentes inn i tilknytning til forberedelser til olje- og gassaktivitet, vurderinger av olje- og gassaktivitet i Norge, er offentlig kjent og inneholder mange fakta og mye kunnskap. Vi vet altså mye allerede. Denne kunnskapen gjør at jeg har tro på at det er mulig å gjennomføre forsvarlig petroleumsaktivitet også i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, som vi har vist er mulig i havområdene utenfor Finnmark, i Norskehavet og i Nordsjøen.

Jeg har full aksept for debatten i LO om Lofoten, Vesterålen og Senja, men det jeg har reagert på, er at enkelte toneangivende forbundsledere i LO har argumentert, i likhet med SV her i Stortinget, for at vi raskt trenger å gjennomføre en såkalt kontrollert avvikling av Norges største og viktigste industri, og at de virkemidlene man har pekt på, nemlig ikke å tildele nye arealer, slettes ikke vil medføre noen kontrollert avvikling, men tvert imot en ukontrollert avvikling av Norges største og aller viktigste industri. Som olje- og energiminister er det min plikt å si ifra om at dette er dårlig industripolitikk, dårlig økonomisk politikk, men også dårlig klimapolitikk. Inntektene fra olje- og gassproduksjonen har i de 10–15 årene som ligger bak oss, representert i overkant av 25 pst. av statens inntekter, og de har levert ca. 2 pst. av verdens etterspørsel etter olje og gass, som er økende.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:45:32]: Regjeringens egne tall viser jo at omstillingen allerede er i gang.

Det er brems i oljeindustrien. Den utgjør nå 14 pst. av bruttonasjonalprodukt – en nedgang fra tidligere.

Men jeg synes det er interessant at statsråden er opptatt av fakta, siden det er det han er opptatt av å framskaffe. Da vil jeg gjerne understreke at fakta ligger på bordet i mange type saker, bl.a. i forbindelse med tildeling av leteområder gjennom 23. konsesjonsrunde. Da overkjørte regjeringen absolutt alle miljø- og fiskerifaglige advarsler fra regjeringens egne fagdirektorater mot oljeboring i sårbare havområder. En sånn overkjøring av de miljøfaglige advarslene har vi faktisk aldri sett tidligere. Derfor lurer jeg på hva slags voksenopplæring olje- og energiministeren har tatt for å gå imot så faglig funderte advarsler?

Statsråd Tord Lien [11:46:28]: Vi feirer i år 50-års jubileum for olje- og gassaktiviteten på norsk sokkel. Vi har gjennom disse 50 årene vist at det er fullt mulig å gjennomføre en betydelig økonomisk aktivitet på norsk sokkel ved å produsere olje og gass, samtidig som fiskerierne i de samme 50 årene har blomstret. Jeg er selv født og oppvokst i et fiskevær, hjemme i Vesterålen, og der landes det mer fisk nå enn noensinne, basert på arktisk torsk fra et havområde der det har vært drevet olje- og gassaktivitet i mer enn 30 år. Vi har over tid vist at det er mulig å forene hensynene til andre næringer og til biologisk mangfold, og vi gjennomfører denne aktiviteten med det strammeste klimarammeverket noen industri noe sted i verden opererer innenfor.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:47:26]: Jeg synes det er flott at statsråden snakker om å lande fisk i Vesterålen, som jo er et av de stedene der det ikke er utvinning av olje, og der det – hvis jeg får det som jeg vil, og statsråden ikke får det som han vil – fortsatt kommer til å være fritt for oljeboring.

Men statsråden svarte ikke på hva slags voksenopplæring han hadde tatt for å gå imot de tydelige faglige advarslene fra sine egne direktorater på området, og derfor vil jeg bare stille et åpent spørsmål, som en vennlig invitasjon helt på tampen av denne spørrerunden. Kan statsråden nevne ett område, bare ett eneste område, der han mener at det av hensyn til natur og miljø ikke bør drives petroleumsvirksomhet på norsk sokkel?

Statsråd Tord Lien [11:48:14]: Når representanten Eidsvoll Holmås hevder at Vesterålen er oljefritt, er det vel nettopp det faktum at Vesterålen ikke er oljefritt, som gjør at vi i det hele tatt står på denne talerstolen. Det er nettopp det at det er tilstedeværende hydrokarbonressurser i den regionen, som gjør at denne debatten er som den er. Jeg setter for så vidt pris på forsøket på voksenopplæring om fisken og fiskens vandring i Barentshavet og sørover mot Vesterålen, men det er altså sånn at den fisken som landes i Vesterålen, er født og oppvokst i Barentshavet, der vi har drevet petroleumsvirksomhet i mange tiår allerede.

I forbindelse med enhver regjeringens vurderinger tar man imot mange innspill. En av fordelene med den norske oljeforvaltningen er at vi har stor åpenhet om disse prosessene, ikke bare fra våre egne fagmyndigheter, men også fra frivillige organisasjoner, fra lokale og regionale myndigheter. Men til syvende og sist er det regjeringens ansvar å

gjøre avveieinger mellom de rådene vi får. Det har regjeringen gjort, også i denne prosessen.

Presidenten: Da går vi til spørsmål 4.

Spørsmål 4

Lisbeth Berg-Hansen (A) [11:49:39]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til finansministeren:

«Ved innføringen av finansskatt har regjeringen valgt å øke arbeidsgiveravgiften for finansnæringene. Ved å knytte finansskatten til lønn vil den ramme arbeidsintensive banker som satser på formidling av bank- og finanskompetanse i distriktene. For Sparebanken Nord-Norge representerer dette en kostnad på ca. 40 mill. kroner.

Hvilke vurderinger og beregninger la regjeringen til grunn når den landet på å innføre en modell med økt arbeidsgiveravgift?»

Statsråd Siv Jensen [11:50:15]: I forbindelse med behandlingen av skattemeldingen vedtok Stortinget at det skal innføres en finansskatt allerede fra 2017. I vedtaket står det:

«Dette er en skatt på merverdien i finansiell tjenesteyting, og sees i lys av at sektoren er unntatt fra merverdiavgift.»

I regjeringens vurdering har vi hatt som utgangspunkt at finansskatten i størst mulig grad skal erstatte manglende merverdiavgift i sektoren, merverdien består både av lønn og av overskudd. Regjeringen foreslår derfor at finansskatten skal legges på begge disse skattegrunnlagene. På denne måten følger vi opp Stortingets vedtak om at finansskatten skal være «en skatt på merverdien i finansiell tjenesteyting».

Arbeidskraften står for en vesentlig del av verdiskapingen i økonomien. Dette gjelder også i finansnæringen. Hvis regjeringen ikke hadde foreslått en finansskatt der deler av skatten ble lagt på lønninger, ville vi beveget oss bort fra å beskatte merverdien i næringen. Vi ville i så fall ikke ha fulgt opp Stortingets vedtak.

Unntaket for merverdiavgift på finansielle tjenester gjør det bedriftsøkonomisk lønnsomt for finansforetak å utføre flere tjenester i egen regi, ettersom de da slipper å betale merverdiavgift. Dette er en tilpasningsmulighet som særlig de større finansforetakene kan utnytte. Innføringen av finansskatt vil delvis motvirke disse tilpasningsmulighetene og den interne konkurransevridningen i næringen.

Så vil jeg minne om at en finansskatt som også legges på lønn, ikke vil være et særnorsk tiltak. Både Danmark og Island har i dag en slik beskatning av finansnæringen på et høyere nivå enn det som er foreslått for Norge, og 7. november anbefalte et svensk ekspertutvalg å innføre en skatt på lønninger i finansnæringen der på 15 pst.

Representanten Berg-Hansen trekker frem SpareBank 1 Nord-Norge. Bankens overskudd de siste årene – på rundt 1 mrd. kr årlig – tyder på både effektiv og lønnsom drift, og SpareBank 1 Nord-Norge fremstår som solid, i likhet med resten av norsk finansbransje. Jeg er trygg på at finansforetakene vil klare å betale denne skat-

ten, og fortsatt levere gode tjenester til norske forbrukere og til næringslivet.

Jeg vil også påpeke at regjeringen har gitt store generelle skattelettelser som har kommet hele næringslivet til gode. Overskuddet i finansnæringen ble i 2013 beskattet med 28 pst., mens det i 2017 vil inntektsbeskattes med 25 pst. inkludert finansskatt på overskudd. Det tilsvarer en lettelse for finansnæringen på om lag 1,5 mrd. kr årlig. Det samlede skattetrykket for næringen vil dermed ikke bli vesentlig høyere enn det var i 2013.

Lisbeth Berg-Hansen (A) [11:53:08]: Jeg er enig med statsråden, jeg er trygg på at næringen er i stand til å betale denne skatten. Det jeg er mer utrygg på, er om den treffer for å ta ut denne merverdien. For det man gjør ved å legge det som skatt på lønn, eller arbeidsgiveravgift, som vi ellers kaller det, er at man favoriserer utenlandske banker, banker som outsourcer, og banker med liten tilstedeværelse, men som allikevel kan vise til store overskudd. Hvordan skal da finansministeren greie å treffe disse bankene, for nettopp ikke å påvirke internkonkurransen, som hun er opptatt av?

I en kapitalsvak landsdel som Nord-Norge er vi veldig glad for at vi har en sterk og solid bank, for det er faktisk det eneste vi har. Vi har ingen rike onkler, og for å si det sånn: Det er ikke i nord hovedtyngden av lettelsen i formuesskatten havner. Ser statsråden at det vil være bedre å innrette finansskatten slik at den gir mer likebehandling av bankene, uavhengig av måten de organiserer og outsourcer seg på? Det er en type skatteart som for øvrig er ganske utbredt ... (Presidenten avbryter.)

Statsråd Siv Jensen [11:54:16]: La meg først si at jeg er svært opptatt av at norsk finansnæring skal ha gode, konkurransedyktige rammebetingelser, og at vi skal skjelle til rammebetingelsene som også utvikles i andre markeder som de konkurrerer i. Nå er det jo sånn at de nordiske landene har relativt like regler for dette, og de er i all hovedsak også harmonisert. Det er noen unntak, som bl.a. gjelder filialisering, vertslandsregulering osv., som det jobbes med for å få på plass avtaler om.

Jeg har lyst til å minne om at det i det alt vesentlige er nordiske banker som er de såkalt utenlandske bankene av betydelig størrelse som opererer i Norge. De kommer altså fra land som har høyere finansskatt enn det vi nå foreslår å innføre i Norge. Med det sagt er jeg helt enig med representanten Berg-Hansen i at den verdien våre lokale sparebanker representerer rundt omkring i landet, er uvurderlig, og det er et bankmarked vi skal ta vare på og hegne om i fremtiden.

Lisbeth Berg-Hansen (A) [11:55:24]: Derfor er det jo så uforståelig at man har valgt denne modellen, når man er opptatt av det.

Jeg lette fram et spørsmål fra Kristelig Folkepartis fraksjon i finanskomiteen, et budsjettspørsmål som egentlig går på akkurat på det samme, men der det blir stilt spørsmål om å legge skatten på overskudd, som er den normale skattearten i Norge. Der svarer finansministeren at man nærmest ikke har tid til å gjøre en slik utredning. Det var altså i skatteforliket og, som finansministeren viste til, i skattemeldingen at dette ble tatt opp. Det begynner å bli en stund siden. Samtidig skal Skatteetaten nå legge ned 54

skattekontor. Man kunne jo ha brukt litt av den arbeidskraften til å utrede det spørsmålet som man til Kristelig Folkepartis finansfraksjon sier at man ikke har hatt tidsramme til rådighet for, det er praktiske utfordringer, man har ikke et eget manntall for gruppen. Hvis man ikke har oversikt over hvem som driver finansnæring i Norge, hvordan kan man da treffe med den modellen som er valgt?

Statsråd Siv Jensen [11:56:29]: Det synes jeg var et svært upresist spørsmål, og jeg har lyst til å minne representanten Berg-Hansen om at hennes parti, sammen med et enstemmig storting, ba regjeringen om å komme tilbake og innføre en finansskatt med virkning fra neste år. Det har vi gjort, i tråd med føringene Stortinget la for behandlingen av skattemeldingen.

Så er det jo sånn at den merverdien finansnæringen har nytt godt av, hvor de altså ikke har hatt merverdiavgift, utgjør i størrelsesordenen 9 mrd. kr. Den finansskatten regjeringen nå foreslår, vil kunne gi 2,25 mrd. kr påløpt i økte skatteinntekter. Det betyr et betydelig lavere nivå enn den merverdiavgiften som finansnæringen har vært unntatt fra.

Hvis vi hadde valgt en annen modell – det har vært spilt inn flere modeller, for så vidt, i høringen etter at dette forslaget ble lagt frem – ville vi få EØS-rettslige problemstillinger på bordet, som i så fall betyr at vi ikke kan innføre ordningen med virkning fra 1. januar.

Spørsmål 5

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Jan Bøhler til samferdselsministeren, blir besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Jan Bøhler (A) [11:57:52]: Jeg har stilt følgende spørsmål til samferdselsministeren, som da skal besvares av helse- og omsorgsministeren:

«Stortinget vedtok 3. mai en lovhjemmel for kommunene til å innføre lavutslippssoner, og departementet sendte en forskrift på høring med frist 22. august. Der var § 3 om biltyper som omfattes, og § 19 om å kunne kombinere lavutslippssoner og miljødifferensierte avgifter i strid med Stortingets innstilling. Det haster for kommunene å få forskriften på plass. På skriftlig spørsmål svarte statsråden 5. september at han ville ha mer tid til å gjennomgå uttalelsene før han konkluderte.

Har statsråden gjennomgått dem, og når kommer avklaringen?»

Statsråd Bent Høie [11:58:41]: Regjeringen mener det er svært viktig å sikre god luftkvalitet i byene våre. Derfor satser vi stort på jernbane og kollektivtransport, miljøvennlig drivstoff og nye teknologiske løsninger. Det handler om å gi folk et alternativ til bilen uten å redusere folks mobilitet eller urimelig straffe dem som ikke har et reelt valg til bilen.

Stortinget vedtok et representantforslag om lovhjemmel for lavutslippssoner før sommeren. Dette følger regjeringen opp. Et forslag til en sentral forskrift er under utar-

beidelse i regjeringen og skal danne rammeverket for å kunne innføre kommunale lavutslippssoner. Dette har tatt noe tid, noe samferdselsministeren tidligere har vært klar på overfor Stortinget. Det handler bl.a. om ønsket og behovet for å få innspill fra potensielt berørte byer i denne prosessen, siden det har vært ulike ønsker og behov fra by til by.

Det er interessant at representanten fra Arbeiderpartiet purrer på en avklaring i denne saken, med tanke på at hans egen regjering skrinla en tilsvarende løsning i oktober 2012, begrunnet i at det finnes andre, gode og bedre verktøy. At det finnes andre, gode verktøy som kan redusere lokal luftforurensning, er riktig: Bedre og hyppigere renhold av veiene, piggekkgebyr, redusert fart, kjøprising, forbudsbasert lavutslippssone og datokjøring er noen eksempler.

Kommunene kan bygge trygge gang- og sykkelveier, og fylkeskommunene kan forbedre det kollektive transporttilbudet. Her stiller staten opp mer enn noen gang og tar 50 pst. av investeringskostnadene for visse større kollektivprosjekt i de fire største byene. Vi har firedoblet bevilgningen til Oslo gjennom belønningsordningen for kollektivtrafikk og bidratt til en kraftig vekst i jernbanesatsingen.

Høringen av forslaget til forskrift ble avsluttet 22. august i år, og det kom inn mer enn 30 innspill. Arbeidet med å ferdigstille den sentrale forskriften er en høyt prioritert oppgave hos Samferdselsdepartementet, slik at kommunene skal få tilgang til dette virkemiddelet så raskt som mulig.

Jan Böhler (A) [12:00:43]: Jeg takker for svaret. Dette er en sak som er særlig aktuell for helseministeren, så det er veldig relevant at det er helseministeren som svarer.

NRK meldte mandag 5. september at 185 innbyggere bare i Oslo dør for tidlig hvert år på grunn av lokal luftforurensning. Målet har vært mindre helseskadelig luft og å innfri de kravene ESA-domstolen stilte i sin dom mot Norge når det gjelder overskridelse av luftforurensningsgrenser.

I Stortingets enstemmige innstilling før det enstemmige vedtaket om lavutslippssoner 3. mai heter det at lavutslippssoner kan være

«et viktig supplement til en mulighet for miljødifferensierte bompengetakster».

Det heter også i denne enstemmige innstillingen at «lovhjemmelen vil gjelde norske og utenlandske kjøretøy som blir drevet frem med motor, herunder personbil» osv.

Ser ikke statsråden at det blir veldig feil hvis den sentrale forskriften legges opp slik at det der hvor det trengs mest, i byene, utelukkes?

Statsråd Bent Høie [12:01:50]: Jeg vet ikke om jeg helt oppfattet spørsmålet fra representanten. Jeg oppfatter at Samferdselsdepartementet prioriterer å jobbe godt med denne sentrale forskriften, og at det er en høyt prioritert oppgave. Det er også et virkemiddel som krever en forsvarlig behandling. Høringen av forskriften ble avsluttet 22. august, og det kom over 30 innspill. Men Samferdselsdepartementet jobber med utgangspunkt i å gi kommunene tilgang til dette virkemiddelet så raskt som mulig.

Jan Böhler (A) [12:02:24]: Jeg tror egentlig statsråden oppfatter at spørsmålet angår at Stortinget har gjort et lovvedtak, og det er en ekstraordinær framgangsmåte som skyldes at ikke noe skjedde siden Stortinget 17. mars 2015 ga statsråden i oppdrag å utarbeide og legge fram et lovforslag, som jo også var en lovformulering og en forskrift som tidligere har vært på høring. Da grep Stortinget inn og gjorde dette vedtaket 3. mai, og hadde detaljer i innstillingen bl.a. om å kombinere lavutslippssoner og miljødifferensierte avgifter og om hvilke biltyper som skal omfattes. Når da departementet legger opp til det motsatte på disse to sentrale punktene i den sentrale forskriften som sendes på høring, er dette en ekstraordinær sak. Det er ikke bare en vanlig forskriftsprosess når Stortinget så klart har gitt uttrykk for hvordan dette skal utformes – og i en enstemmig innstilling.

Så jeg gjentar spørsmålet: Ser ikke statsråden at dette er en ekstraordinær prosess, som haster, og at man burde hatt dette verktøyet på plass nå før vinteren?

Statsråd Bent Høie [12:03:34]: Jeg oppfatter at det er en sak som haster, og at Samferdselsdepartementet jobber under høytrykk med denne saken. Men det er slik at det er regjeringen som har ansvar for forskriftsarbeid, og statsråden er ansvarlig for at forskriftsarbeidet foregår på en god måte, og at det også er muligheter for dem som blir berørt, til å komme med synspunkter og innspill.

Det er også en rekke problemstillinger knyttet til både spørsmålet rundt miljødifferensierte bompenger og tilpasning til AutoPASS-systemet og andre problemstillinger som en ikke bare kan overse, men som en faktisk er nødt til å ta hensyn til når en slik forskrift skal iverksettes. Derfor har det vært behov for høringen, og arbeidet med dette er en sak som er høyt prioritert for Samferdselsdepartementet.

Spørsmål 6

Fra representanten Kjell-Idar Juvik til samferdselsministeren:

«Vegpakke E6 Helgeland nord, strekningen Korgen-Bolna, er i budsjettet for 2017 foreslått redusert i omfang for å holde seg innfor opprinnelig kostnadsramme. Dette var overraskende da man i budsjettet for 2016 sa man skulle komme tilbake til overskridelsen som er på anslagsvis 480 mill. kroner. Jeg er kjent med at det jobbes med å se på muligheter for å finne en løsning lokalt.

Vil statsråden støtte et slikt initiativ ved å avvente konklusjon om en reduksjon av omfanget av utbyggingen til revidert budsjett 2017?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt.

Spørsmål 7

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Stein Erik Lauvås til samferdselsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av samferdselsministeren, som er bortreist.

Stein Erik Lauvås (A) [12:04:42]: «Regjeringen har med sin uberegnelige avgiftspolitik prestert å legge ned 1 000 lønnsomme private arbeidsplasser i Østfold ved at Rygge sivile lufthavn har stengt ned grunnet en avgift som ble innført over natten uten konsekvensutredninger og uten drøftelser med næringslivet. Vi ser konsekvensene også i resten av landet hvor arbeidsplasser forsvinner som følge av denne avgiften.

Hvordan forsvarer statsråden en slik avgiftspolitik og at arbeidsgiver og arbeidstagerorganisasjonene ikke ble hørt i forkant?»

Statsråd Bent Høie [12:05:25]: Regjeringen er opp-tatt av å legge til rette for en konkurransedyktig og miljø-vennlig flynæring. Prognosene tyder på at veksten i antall flyreiser vil fortsette. Jeg vil minne om at avgiftsnivået for luftfartsnæringen, inklusiv flypassasjeravgiften, er om lag på gjennomsnittet i Europa.

Etter at flypassasjeravgiften ble vedtatt i Stortinget før jul i fjor, ble forslag til regelverk sendt på høring. Et stort antall instanser fikk anledning til å uttale seg. Represen-tanten Lauvås gir inntrykk av at luftfartsnæringen nå kol-lapser som følge av avgiften. Avinor peker derimot på at de norske flyselskapene denne vinteren totalt økte antallet tilbudte seter innenlands med 2 pst. i forhold til forrige vinterprogram. Vi opplever også at antall flypassasjerer øker denne høsten.

I den prosessen vil flyselskapene tilpasse sitt tilbud ved å etablere nye ruter, legge ned ruter, øke frekvens på noen ruter og redusere frekvens på andre. Det ser vi over hele landet. Men i sum blir det altså et bedre tilbud.

Da flyselskapet Ryanair la ned sin base på Rygge nå i oktober, fikk den nye avgiften skylden. Til tross for avgif-ten opprettet det samme selskapet imidlertid ruter både på Torp og på Gardermoen, hvor den samme avgiften gjelder.

Regjeringen har tydelig sagt at vi er positive til videre kommersiell drift på Rygge, og Samferdselsdepartementet er innstilt på å videreføre konsesjonen til nye eiere. For-svarssektoren har fått fullmakt til å inngå en opsjonsavtale med Rygge Airport AS, med sikte på å få på plass videre kommersiell drift. Jeg har merket meg at flyselskaper som Norwegian på ingen måte vil utelukke å fly fra Rygge. Jeg håper derfor at dagens eiere, hvor Østfold fylkeskommune er inne, bidrar til god prosess med eventuelle investorer som ser et potensial for videre flyplassdrift der dagens ei-ere har valgt å legge ned.

Stein Erik Lauvås (A) [12:07:25]: Bare for å si det aller først: Også vi håper at det kan løse seg med hensyn til ny drift på Rygge. Det hadde vært unødvendig å stenge den ned.

Statsministeren har stått i Stortinget og sagt at det er viktig med næringsvennlig politikk – hun understreket det ganske sterkt. Så ser vi at vi i løpet av de siste par-tre årene har fått en plastposeavgift som kom over natten. Ingen av partene i arbeidslivet ble hørt på forhånd om den avgiften – og ingen andre heller, for øvrig. Den ble riktignok aldri innført.

Vi har en utfordring med at det ikke på langt nær skapes nok jobber i privat sektor. Det er en voksende arbeidsle-dighet, og man kjører nå fram en flyseteavgift som er be-regnet å tappe Norge for 4 000–5 000 arbeidsplasser lan-det over i privat sektor. Jeg spør da statsråden: Hvordan får

statsråden fra Høyre dette til å være næringsvennlig, forut-sigbar politikk?

Statsråd Bent Høie [12:08:35]: Denne regjeringen har bidratt til å redusere skatter og avgifter med over 18 mrd. kr. Jeg er veldig glad for at representanten fra Ar-beiderpartiet nå så tydelig anerkjenner at skatter og avgif-ter er et viktig næringspolitisk virkemiddel. Men det re-sonnementet som representanten drar når det gjelder fly-plassavgifter, virker totalt fraværende i Arbeiderpartiets arbeid med sin alternative politikk, der Arbeiderpartiets politikk ville ført til skatteskjerpelser for dem som skaper arbeidsplasser i Norge, på et helt annet og betydelig høye-re nivå enn det flyplassavgiften vil innebære.

Jeg tror at representanten må gå tilbake igjen og på ny lese Arbeiderpartiets alternative budsjett – og tenke igjen-nom hvilke konsekvenser det ville hatt for næringslivet og arbeidsplassene i Norge.

Stein Erik Lauvås (A) [12:09:39]: Det er bevist av Finansdepartementet selv at skattelettene, bl.a. i formues-skatten, ikke er medisinen for å skape flere arbeidsplasser. Da er det andre medisiner som må til.

Så registrerer jeg at statsråden sterkt forsvarer denne måten å drive avgiftspolitik på – en sen natt – som er uforutsigbar. Det er å registrere at Høyre tydeligvis har lagt seg flat for regjeringspartner Fremskrittspartiets krav om å innføre en slik avgift over bordet, uten å ane konse-kvensene av det. Det er i så fall en ny måte av næringspar-tiet Høyre å drive næringspolitikk på. Kan statsråden for-sikre om at vi og næringslivet ikke vil oppleve den type av-gifter over bordet uten at man blir hørt på forhånd, når bud-sjettene skal gjøres opp nå i høst?

Statsråd Bent Høie [12:10:40]: For det første er re-presentantens historieframstilling ikke i nærheten av vir-keligheten.

For det andre er det Stortinget som bestemmer skatte-og avgiftsnivået i dette landet – det ville vært veldig spesi-elt om en regjering eller en statsråd hadde sagt at det skulle Stortinget ikke få lov til. Det er ifølge Grunnloven Stortin-get som gjør det. Så er det også slik at selv om Stortinget i denne sammenheng vedtok å innføre en ny avgift, ble den ikke innført «over natten», som representanten prøver å framstille det som. Tvert imot, den ble innført på et senere tidspunkt enn det Stortinget egentlig hadde forutsatt, nett-opp for å sikre god involvering, god prosess og høring i forkant av at avgiften ble innført.

Hvis representanten mener at økte avgifter er negativt for flynæringen, må det jo også være negativt for andre næringer. Da må representanten ta inn over seg at Arbei-derpartiets alternativ betyr betydelig høyere skatte- og av-giftspress på hele næringslivet i Norge, i motsetning til denne enkelte avgiften.

Spørsmål 8

Fra representanten Åsmund Aukrust til samferdselsmi-nisteren:

«På Twitter kunne vi lese at Fremskrittspartiets stor-tingsrepresentant Ulf Leirstein skrev: «Lokomotivførerne

får komme seg tilbake på jobb og slutte å ramme tusenvis på denne måten. Opptrer som en ren pøbelorganisasjon.» Også tidligere har vi hørt forslag og utsagn fra Fremskrittspartiets representanter som angriper streikeretten.

Er statsråden enig med sine partifeller om at streikeretten bør svekkes?»

Spørsmål 9

Fra representanten Liv Signe Navarsete til samferdselsministeren:

«I NRK Sogn og Fjordane si morgonsending kunne ein i dag høyre at det frå Statens vegvesen si side ikkje er sett i gong arbeid med planlegging av E39 mellom Byrkjelo og Sandane. For eit år sidan feira ein lokalt at ein samstemt transportkomité løyvde 1 mill. kroner til utbetring av flaskehalsane på strekninga. Eg stilte skriftleg spørsmål til statsråden om saka 23. oktober, men ber statsråden utdjupe følgjande:

Når vil ein setje i gong planlegginga og følgje opp Stortinget sitt vedtak frå 2015?»

Presidenten: Disse spørsmålene er utsatt til neste spørretime, da samferdselsministeren er bortreist.

Spørsmål 10 er flyttet og vil bli besvart før spørsmål 17.

Spørsmål 11

Freddy de Ruiter (A) [12:12:03]: «Det er dessverre velkjent at brukerstyrt personlig assistanse-ordningen, BPA, ikke fungerer godt nok svært mange steder. Dette er godt dokumentert, bl.a. av FFO. Tilbudet i mange av kommunene preges dessverre av svak BPA-kompetanse, ulik praktisering/oppfølging av nasjonale føringer og mange dårlig begrunnede avslag.

Hvordan kan statsråden, eventuelt i samarbeid med kommunal- og moderniseringsministeren, sørge for at BPA-ordningen gjennomføres i tråd med nasjonale føringer, og hvordan kan man sørge for at dette følges opp med tilstrekkelig tilsyn?»

Statsråd Bent Høie [12:12:40]: Noe av det første jeg gjorde som helse- og omsorgsminister, var å innføre en rettighet til brukerstyrt personlig assistanse – dette for å gi personer med nedsatt funksjonsevne større valgfrihet og tilrettelegge for et tjenestetilbud som svarer til de individuelle behovene. Rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse er en del av regjeringens strategi for å skape pasientens og brukerens helsetjeneste.

Ved innføring av rettigheten i 2015 ble kommunene kompensert med 300 mill. kr for å sette dem i stand til å oppfylle rettigheten til brukerstyrt personlig assistanse. I 2016 har regjeringen økt denne kompensasjonen med ytterligere 205 mill. kr, altså til sammen over en halv milliard.

Når det gjelder bruken av brukerstyrt personlig assistanse, følger vi utviklingen tett. Jeg har satt i gang en egen følgeevaluering av rettigheten, og denne evalueringen skal avsluttes i 2017. Evalueringen vil vise om det er behov for

ytterligere tiltak for å sikre funksjonshemmede muligheten til å leve et aktivt og selvstendig liv.

Tilbakemeldingene jeg har fått fra FFO, Uloba og brukerorganisasjonene, gir et inntrykk av at kommunene ikke i tilstrekkelig grad tar i bruk denne måten å organisere tjenestene på.

Jeg tar disse tilbakemeldingene svært alvorlig, og jeg har tatt dette opp med KS i det konsultasjonsmøtet som jeg hadde med dem nå for kort tid siden. Det er veldig viktig at kommunene ser på det mulighetsrommet som brukerstyrt personlig assistanse gir, og finner hensiktsmessige måter å integrere brukerstyrt personlig assistanse på i de tilbudene som de skal gi til brukerne. Som sagt følger jeg nøye med på hvordan kommunene organiserer og tilbyr ordningen, og evalueringen vil vise om det er behov for ytterligere tiltak.

Samtidig vil jeg understreke at dersom brukerne opplever at kommunen ikke oppfyller sine forpliktelser til å tilby brukerstyrt personlig assistanse og å organisere tjenesten deretter, bør de påklage dette til fylkesmannen. Klagesaker som behandles hos fylkesmannen, vil utgjøre noe av det grunnlaget vi vil bruke i vårt videre arbeid med brukerstyrt personlig assistanse.

Det er også utarbeidet retningslinjer for brukerstyrt personlig assistanse, som jeg opplever ble veldig godt mottatt i brukerorganisasjonene. Disse er selvfølgelig veiledende og har ikke den samme juridiske statusen som lov og forskrift. Det er allikevel det sterkeste virkemiddelet vi har til å styre kommunene på dette området, med unntak av å lovregulere området.

Jeg opplever, på samme måten som representanten, at det er for stor avstand mellom Stortingets intensjon bak rettighetsfestingen og kommunenes oppfølging av dette. Jeg kommuniserer hele veien i de møtene jeg har med kommuner og KS om dette, at hvis man er i tvil, bør man se til Stortingets intensjon med ordningen. Det tror jeg ville løst mange av de problemene som brukerne møter på dette området i sine samtaler med kommunen.

Freddy de Ruiter (A) [12:15:41]: Takk for et godt svar.

I går møtte jeg et ektepar med en funksjonshemmet gutt på seks år. Jeg har her bunken med korrespondanse – klager til kommune, engasjering av advokat, klage til fylkesmannen osv.

Mange av disse familiene er hardt prøvet, og det at en må sette i gang slike prosesser, er en ekstra belastning. Mange opplever nok hjelpeapparatet nesten som et maktapparat i så måte. Spørsmålet er: Hvordan kan vi hjelpe denne familien, andre familier og andre brukere? Det denne familien sier til meg, er at det frie skjønn til kommunene trumfer alt, det er iallfall deres helt klare opplevelse av situasjonen. Hvordan kan vi hindre det, og hvordan kan vi få kommunene til i enda større grad å følge opp det som er intensjonen til Stortinget?

Statsråd Bent Høie [12:16:45]: Vi har tatt i bruk de sterkeste virkemidlene vi har, utover det å detaljstyre dette i en lov. Det er selvfølgelig veldig krevende, utover rettighetsfesting, som er veldig tydelig på hvem som skal ha et tilbud om brukerstyrt personlig assistanse. Jeg oppfatter at veldig mange av konfliktene ikke handler om de spørsmålene som er rettighetsfestet, men om innholdet i

ordningen, administrasjonen og tildelingen innen ordningen. Det er klart at det er et område som er mer utfordrende å detaljregulere i lov og forskrift. Rundskrivet, eller veilederen, på dette området gir veldig klare føringer, som jeg oppfatter at også brukerorganisasjonene er enig i, og som jeg også opplever er helt i tråd med det som var Stortingets intensjon. Men som sagt vil vi evaluere dette, og jeg mener at vi hele veien må se på om man må til med ytterligere lov- og forskriftsregulering av dette området, hvis det viser seg at kommunene ikke følger opp det som er Stortingets intensjon. Men jeg mener i utgangspunktet at det burde vært unødvendig. Hvis en i kommunen går tilbake og leser hva som var Stortingets og regjeringens intensjon med denne ordningen, ville vi kunnet unngå mange av de veldig vanskelige sakene som representanten viser til, at folk som har et stort behov for hjelp til seg selv eller sine barn, opplever kommunen som en motpart og ikke en medspiller i sin streben etter å skape et godt liv for seg selv og sine barn.

Freddy de Ruiter (A) [12:18:23]: Jeg deler statsrådens synspunkter på at retningslinjene er rimelig bra, og det sier brukerorganisasjonene også. Allikevel er jeg litt urolig for at kommunene her strekker skjønnets sitt for langt i forhold til både det som er rettighetsfesting av Stortingets intensjoner og disse nasjonale retningslinjene. Jeg ønsker å utfordre statsråden på om man kunne se for seg at fylkesmennene kunne gå inn og foreta tilsyn med kommunene og sjekke ut om BPA-ordningen er på stell i de ulike kommunene, om de følger opp de nasjonale retningslinjene, og i så fall om retningslinjene er presise nok, eller om man skal gå videre, som statsråden antyder kan være neste steg.

Statsråd Bent Høie [12:19:16]: For å få en vurdering av dette har vi allerede satt i gang en følgeevaluering, som vil komme i 2017. Den vil kunne gi oss en del av svarene på de spørsmålene. Fylkesmennenes tilsynsvirksomhet på dette området er en del av Helsetilsynets tilsynsvirksomhet. Vi har et veldig klart prinsipp, at vi fra politisk nivå – og det har vært sånn uavhengig av regjering – ikke går inn og identifiserer områder som tilsynet skal føre tilsyn på, fordi det bryter med det prinsippet vi har om at tilsynet skal ha en armlengdes avstand og en stor selvstendighet i forhold til politiske føringer, fordi det å gi tilsynet oppdrag om tilsyn på spesifikke områder også kan ta fra dem ressurser til tilsyn på andre områder. Det er viktig at det ikke oppleves som politisk styrt, men er en faglig vurdering som tilsynet har. Men jeg tror og håper at følgeevalueringen, som allerede er satt i gang, vil kunne gi oss svar også på dette området.

Så vil jeg oppfordre brukere som er misfornøyd, til å klage i disse sakene – og jeg håper det skjer – selv om det krever mer arbeid. Klagesakene vil også kunne gi oss en pekepinn.

Spørsmål 12

Eirik Sivertsen (A) [12:20:37]: «Anbudskonkurransen om helseforetakenes ambulanshelikoptertjenester for årene 2018–2024 endte med valget av bare én privat leve-

randør for de flyoperative tjenestene og med nedbygging av helikopterkapasiteten i Nord-Norge. Dette svekker kapasitet og beredskap til befolkningen i Nord-Norge, både i dagliglivets akuttmedisinske situasjoner og ved ulykker, hevder medisinsk personell i et innlegg i Tidsskrift for Den norske legeforening.

Hvordan vil statsråden rette opp dette?»

Statsråd Bent Høie [12:21:09]: Det er Helse Nord RHF som har sørge-for-ansvaret i Nord-Norge, og som har vurdert kapasitet og tilgjengelighet for ambulanshelikoptertjenestene i regionen. Luftambulansetjenesten ANS har hatt tett dialog med Helse Nord i utforming av grunnlaget for anskaffelsen av ambulanshelikoptertjenester fra 2018 til 2024 og i beslutningen om tildeling.

Luftambulansetjenesten i Nord-Norge, med sine seks ambulansfly, tre ambulanshelikoptre og to redningshelikoptre, er en svært viktig ressurs for den akuttmedisinske beredskapen i Nord-Norge.

Helse Nord etablerte i 2015 en ny base på Evenes, utstyrt med et mellomstort helikopter. Dette har økt beredskapen i lokalområdet betydelig og har også bedret den samlede helikopterberedskapen i Nord-Norge. Alle helikopterbasen som i dag er i funksjon, skal opprettholdes også i neste kontraktsperiode.

Fra 2018 skal den mellomstore typen ambulanshelikopter, Airbus H145, som i dag brukes på Evenes, settes inn også i Brønnøysund. Denne helikoptertypen har mindre kapasitet og flyr noe saktere enn helikoptrene i Tromsø og Ålesund. Men Airbus H145 er fortsatt et raskt helikopter, som kan løse alle kjente oppdrag som luftambulansetjenesten har i dag.

For Luftambulansetjenesten ANS er det hele tiden viktig å bedre flysikkerhet og robusthet i tjenesten. I de nye kontraktene er det satt krav om tekniske løsninger som skal bidra til økt flysikkerhet, og det vil bli innført bakvak-tordning som øker robustheten i tjenesten.

Jeg vil også nevne at i løpet av 2018 vil de nye redningshelikoptrene bli satt i drift ved basene i Bodø og Banak. De nye redningshelikoptrene vil ha langt bedre «all- værsegenskaper» enn dagens Sea King, og de har betydelig større hastighet.

Helse Nord RHF mener at helsegevinsten ved å velge store helikoptre i stedet for de mellomstore er for liten sett i forhold til kostnaden. Luftambulansetjenesten ANS vurderer den samlede luftambulansberedskapen i Nord-Norge som svært god, også etter 2018.

Luftambulansetilbudet i Nord-Norge er Helse Nords ansvar og må vurderes opp mot det totale tjenestetilbudet i regionen. Jeg kommer ikke til å overprøve de vurderinger og beslutninger Helse Nord har gjort i denne saken.

Eirik Sivertsen (A) [12:23:35]: Vi er enige om at det er Helse Nord som har det operative ansvaret, men allikevel er dette en politisk beslutning. I den grad jeg skal takke statsråden, skal jeg takke ham for at han er krystallklar på at han ikke har tenkt å gjøre noe med at tilbudet på helikopterambulans i Nord-Norge nå bygges ned. Vi er enig i at dette er en svært viktig ressurs, at dette er en helt avgjørende faktor for at befolkningen i Nord-Norge skal ha et likeverdig helsetilbud i forhold til resten av landet i akutte situasjoner. Men det vi ikke er enige om, er hva vi skal gjøre med dette når man nå bygger beredskapen ned.

Samtidig som vi har denne diskusjonen, vil helseforetakene denne uken beslutte anbudsinnbydelsen for ambulansefly. Der ligger det også an til at man bygger ned og dropper jetambulansefly i Tromsø, men bygger opp i Sør-Norge og stasjonerer på Gardermoen. Er statsråden fornøyd med at man ytterligere bygger ned ambulansetjenestene og tilbudet til befolkningen i Nord-Norge?

Statsråd Bent Høie [12:24:41]: For det første er jeg ikke enig i beskrivelsen som representanten her gir. For det andre er det heller ikke riktig, dette er ikke en politisk beslutning, dette er en faglig beslutning, som Helse Nord er best egnet til å ta. Jeg har ikke mulighet til å gå inn og vurdere kapasitet og kvalitet på ulike typer helikopter, det er det veldig fornuftig at de som har ansvar for tjenesten, gjør. Helse Nord har laget kriteriene i anbudsdocumentet, sammen med Luftambulanse ANS, og det er de som har satt vilkårene for hvordan denne tjenesten skal utvikles. Politisk å overprøve den typen vurderinger ble heller ikke gjort da Arbeiderpartiet satt i regjering, og jeg tror det ville vært veldig uklokt hvis jeg hadde gjort det, for dette er et ansvar som ligger i Helse Nord, og de utvikler sine tjenester i nært samarbeid med kommunene som er med i Helse Nord.

Eirik Sivertsen (A) [12:25:46]: Dette er en veldig merkelig oppfatning av hva det betyr å være folkevalgt og ombudsmann for en befolkning. Statsråden sa selv i sitt første svar at han ikke ville overprøve. Vi er altså enige om at statsråden har anledning til å overprøve. Jeg mener at dette er et spørsmål om hvilket nivå ambulanshelikoptertjenesten skal være på. Ambulanshelikoptertjenesten blir svekket av økonomiske årsaker, fordi vurderingen hos Helse Nord er knyttet til at de mener den økte beredskapen de får knyttet til kostnaden, ikke er god nok.

Svaret på det er veldig enkelt. Når vi er enige om at det blir et dårligere tilbud enn det er i dag, det har blitt bygd opp over tid, det er et relativt godt tilbud, og det blir dårligere med de nye anbudene, da er det en politisk beslutning å velge å redusere nivået på tjenestene. Det må statsråden svare for.

Statsråd Bent Høie [12:26:39]: Nei, det er feil det representanten sier. Det å gripe inn i denne type beslutninger – at en fra politisk side f.eks. skal gå inn i en vurdering av kvaliteten på ulike helikoptertyper, fastsette i utgangspunktet relativt tekniske og detaljerte vilkår i et anbudsdocument – det er ikke måten vi har valgt å organisere helsetjenesten på i Norge. Det er en del av sørge-for-ansvaret, som nå ligger i helseregionene. Det er en holdning til beslutningsansvar og -nivå som ikke er nytt for min del, men som representerer den oppfattelse av styringssystemet som også gjaldt da Arbeiderpartiet hadde ansvar for helsetjenesten. Det ville vært svært oppsiktsvekkende om en helseminister i etterkant av et slikt anbud hadde grepet inn og kansellert det.

Spørsmål 13

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Kåre Simensen til justis- og beredskapsministeren, vil bli

besvart av innvandrings- og integreringsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren, som er bortreist.

Kåre Simensen (A) [12:28:00]: «Finnmarksloven og Finnmarkseiendommen er et politisk kompromiss hvor man skulle få et system som utreder om enkeltpersoner eller lag og foreninger har noen form for særrettigheter til enkelte områder i Finnmark. Nå varsler leder for Finnmarkskommisjonen at med dagens økonomiske rammer blir kommisjonen ikke ferdig før i 2035.

Kan statsråden være tilfreds med en slik varslet fremdrift på grunn av manglende økonomiske ressurser til Domstoladministrasjonen?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:28:34]: Det har i noen år hersket en viss uklarhet om hvor store midler regjeringen og Stortinget egentlig har bevilget til rettighetskartleggingen i Finnmark, og i hvilket omfang staten skal dekke partenes kostnader i saker for Utmarksdomstolen for Finnmark. Dette har slått uheldig ut for både Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen. Det er derfor en betimelig problemstilling representanten tar opp.

Det er blitt truffet tre tiltak for å løse utfordringene:

I Prop. 155 L for 2015–2016 om endringer i Finnmarksloven er det foreslått nye regler om statens dekning av partenes kostnader for Utmarksdomstolen. Forslaget er omforent med Sametinget og vil innebære en viss reduksjon i dekningen sammenlignet med hvordan Utmarksdomstolen har tolket Finnmarksloven på dette punktet. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble det besluttet at slike saksomkostninger ikke lenger skal dekkes over Utmarksdomstolens budsjett, men som regelstyrte utgifter over kapittelet for fri rettshjelp. Dermed ble en meget variabel utgiftspost som vanskeliggjorde planleggingen av framdriften, trukket ut av tildelingen til rettighetskartleggingen. Samtidig ble anslått behov på dette punktet omdisponert fra kap. 410 Domstolene til kap. 470 Fri rettshjelp. Jeg viser til RNB og årets budsjettproposisjon.

Det tredje tiltaket er at det under Stortingets budsjettbehandling i år klargjøres hvilket beløp som er bevilget til rettighetskartleggingen i Finnmark. Med utgangspunkt i de historiske tildelingene, de pris- og lønnsjusteringene mv. som har vært lagt inn, og den omtalte omdisponeringen til kapittel 470, er det i årets budsjettproposisjon for justis- og beredskapsdepartementet lagt til grunn at det under kap. 410 nå er 16 mill. kr som er tildelt rettighetskartleggingen i Finnmark.

Med disse tre tiltakene har jeg et godt håp om at vi kan ha god framdrift i kartleggingsarbeidet. Dersom det skulle vise seg ikke å stemme, må regjeringen ved en senere anledning vurdere om kap. 410 skal tilføres mer enn 16 mill. kr per år til dette formålet.

Kåre Simensen (A) [12:30:46]: Jeg takker for svaret, og det er faktisk et svar som jeg oppfatter gir håp om mer penger til det viktige arbeidet Finnmarkskommisjonen er i gang med.

Jeg må innrømme at jeg hadde forventet at man sto på det som var problemstillingen, og at det arbeidet som de holder på med, ville bli ytterligere forsinket. Jeg er derfor veldig glad for at vi i hvert fall ser et håp om at man klarer å få til en fortsettelse av arbeidet som er i gang, som er vel-

dig viktig for Finnmarks befolkning og ikke minst viktig for Finnmarkseiendommen, og at man kanskje klarer å slutføre det innen det tidspunktet som ble stipulert, år 2025.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:31:34]: Ja, det er absolutt å håpe. Det er litt vanskelig å si akkurat når dette vil bli avsluttet, men nå er i hvert fall rammene man skal jobbe innenfor, klarlagt. Og da håper jeg, som representanten Simensen, at dette vil gå i et større tempo framover.

Kåre Simensen (A) [12:31:53]: Jeg har bare lyst å nevne at det er konfliktfyllt, og Finnmarksloven ble født under en ganske tøff tid. Derfor er det utrolig viktig at man kommer i mål, og at man får avklart rettighetsspørsmålet. Jeg kjenner selv til veldig mange som er involvert, og veldig mange som har håp om å nå fram med at den rettigheten tilhører dem som måtte søke. På en måte er jeg litt glad for at vi har kommet så langt at staten så langt har gitt allmennheten de fleste rettighetene, og det er vel også noe som vi finnmarkinger ønsker.

Det er kanskje ikke grunn til å stille så mange flere spørsmål, annet enn å si at jeg er fornøyd. Men jeg vil følge dette opp og håper at denne jobben kan nå målet i 2025 og ikke i 2035. Da vil jeg faktisk være 80 år, og jeg vil gjerne få med meg den dagen.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:32:56]: Jeg er veldig glad for å høre at representanten er fornøyd med svaret. Jeg er helt enig i at det trengs en avklaring. Jeg har tidligere hatt ansvar for reindriftspolitikken og kjenner til at dette er et tema som er veldig høyt på dagsordenen i Finnmark. Så vi satser på at tempoet nå går opp, og at vi kan komme i mål raskere enn det så ut til.

Spørsmål 14

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Tove Karoline Knutsen til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart at innvandrings- og integreringsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren.

Tove Karoline Knutsen (A) [12:33:34]: «Regjeringen har erkjent at det er behov for supplerende kapasitet for DNA-analyser i strafferettspleien, som tillegg til Rettsmedisinsk institutt. Arbeiderpartiet foreslo i 2014 at det akkrediterte Rettsgenetisk senter, RGS, i Tromsø skal være miljø nummer to for slike analyser, noe regjeringen den gang ikke støttet. Helseministeren meldte i vår at Politidirektoratet før sommeren skulle komme med forslag om flere leverandører av DNA-analyser.

Har statsråden mottatt forslaget, og hva skal være RGS sin plass i dette bildet?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:34:19]: Som representanten Knutsen viser til, besvarte helse- og omsorgsministeren 24. juni i år et spørsmål til skriftlig besvarelse om status for arbeidet med å tilrettelegge for god og sikker kommunikasjon for bruk av flere leverandører av DNA-analyser til politiet. I helse- og omsorgsministerens svar vises det bl.a. til at Politidirektoratet vil oversende Justis-

og beredskapsdepartementet et konkret prosjektforslag og en plan for hvordan ordningen med flere leverandører skal tilrettelegges og gjennomføres.

Jeg kan bekrefte at departementet har mottatt Politidirektoratets forslag, og at forslaget er til behandling. Forslaget dreier seg i all hovedsak om hva som må være på plass for at politiet skal kunne velge mellom flere akkrediterte leverandører for DNA-analyse, slik at både behandling, formidling og lagring i tilknytning til DNA-analyse kan skje på en forsvarlig og sikker måte. I tillegg må det legges opp til en finansiering som kan understøtte ordningen på en god måte.

Som representanten er kjent med, og slik det bl.a. framgår av Innst. 59 S for 2014–2015, har det å legge til rette for bruk av flere miljø lenge vært regjeringspartiernes politikk, dog uten å gjøre et kategorisk skille mellom offentlige og private leverandører når disse er akkreditert.

Det blir feil av meg på forhånd å plassere én eller flere bestemte leverandører i dette bildet. Det er en vurdering Politidirektoratet og politiet må gjøre ut fra sitt analysebehov og i tilknytning til en prosess egnet til dette formålet. Men som helse- og omsorgsministeren også opplyste i sitt svar, er finansieringen av Rettsgenetisk senter flyttet til Kunnskapsdepartementets kap. 260 post 50, bl.a. for å sikre full uavhengighet mellom nåværende leverandør, Folkehelseinstituttet, og mulige framtidige leverandører. Min første prioritet er å få på plass en infrastruktur i politiet som sikrer flere leverandører lik tilgang, og ikke at det, som nå, er låst til en leverandør. Det skal ikke stikkes under stol at opplegget vi arvet fra forrige regjering, skaper utfordringer når målet er å utnytte kapasiteten til flere leverandører.

Svaret på spørsmålet er derfor kort sagt at Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt Politidirektoratets forslag. Det er også ryddet plass for RGS, slik helse- og omsorgsministeren har opplyst, gjennom budsjettet og finansieringsmessige endringer som sikrer full uavhengighet mellom Folkehelseinstituttet og RGS.

Tove Karoline Knutsen (A) [12:36:47]: Takk for svaret.

Jeg kan bare si at jeg synes det er helt greit at det nå ligger inn under Kunnskapsdepartementet, fordi det er et universitetsbasert akademisk miljø. Regjeringen har sagt i regjeringserklæringa at man vil åpne for private leverandører. Man hadde en privat, liten leverandør i Stavanger. Det laboratoriet er lagt ned, og meg bekjent i dag har man ikke flere akkrediterte laboratorier i Norge enn det som er ved Rettsmedisinsk institutt i Oslo og ved Rettsgenetisk senter i Tromsø. I og med at Rettsgenetisk senter også skal utdanne rettsgenetikere, er det veldig viktig for den kompetansen man skal ha på dette feltet, at man også får denne praktiske erfaringen med DNA-analyser. Derfor er mitt spørsmål: Ser statsråden at man skal prioritere Rettsgenetisk senter foran private aktører som per i dag ikke fins?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:37:47]: Når man skal ut og prøve å få tak i flere leverandører, er man nødt til å gjøre det gjennom anskaffelsesregelverket. Derfor vil man måtte lyse ut dette i en anbudsprosess, og det vil da være Politidirektoratet som står for leverandørvalg og anskaffelsesprosess. Det er å håpe at det vil være flere leverandører som kan tilby disse tjenestene.

Tove Karoline Knutsen (A) [12:38:13]: Det uroer meg lite grann, for hvis man tar i bruk en offentlig leverandør, trenger man ikke å ha en anbudsrunde. Det er kun hvis man har private. Hvis man skal få fortgang i dette, kan regjeringa tenke seg å gå ut på et internasjonalt marked? Det må man jo gjøre hvis man skal anbudsutsette dette, som er veldig sårbare tjenester, personvernmessig og på annen måte. Mitt spørsmål er igjen: Ser ikke statsråden at det er tryggere og bedre på alle måter å sette i gang ved RGS i Tromsø, som er klare til å starte i morgen hvis de bare får det nødvendige klarsignalet fra regjeringa, slik at vi får fortgang i dette med å få en leverandør nummer to? De er klare til å begynne i morgen hvis de får oppdraget.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:39:08]: Fra regjeringens side er vi opptatt av å få inn konkurranse på dette markedet og også åpne opp for at private aktører kan delta. Derfor er det helt nødvendig for å komme i gang med en slik prosess at man legger ut et anbud og gir alle like muligheter til å kunne delta i det. Det er det som må være gangen i det.

Så håper jeg, når anbudet er ute og de ulike aktørene legger inn sine tilbud, at vi kan få en situasjon der det er flere leverandører.

Spørsmål 16

Anne Tingelstad Wøien (Sp)[12:39:50]: «Kommunene har lyttet til statens bønn om å ta imot flere enslige mindreårige og har sagt seg villige til å bosette 3 000. Men IMDi har nå bare 1 500 de ønsker å bosette. Mange kommuner som har inngått avtaler om bosetting, etablert egnede boenheter og ansatt fagpersonell for å følge opp barna, får nå beskjed om at det ikke er behov for å bosette enslige mindreårige likevel. Kommunene må dermed dekke etablerings- og avviklingskostnader på tross av forventningene.

Hvordan vil statsråden følge opp disse kommunene?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:40:23]: Kommunene har vist stor vilje til å bosette enslige mindreårige og andre flyktninger i 2015 og 2016. Kommunene har bosatt flere enslige mindreårige flyktninger hittil i år enn i hele 2015, som var et rekordår. Jeg ønsker å takke kommunene for den ekstraordinære innsatsen.

Ved utgangen av september var 1 047 enslige mindreårige bosatt. På samme tidspunkt hadde kommunene vedtak om å bosette til sammen 2 947 enslige mindreårige. Prognosen fra september viser at det vil være behov for å bosette et sted mellom 1 550 og 2 000 enslige mindreårige i 2016. Det er svingninger i antallet asylsøkere og antallet som får innvilget tillatelse, som avgjør behovet for bosetting av flyktninger i kommunene.

Å ha et mottaks- og bosettingssystem som kan håndtere svingningene, er utfordrende. Historisk høye ankomster av asylsøkere i fjor og lave ankomster i år illustrerer at dette kan være krevende. Samarbeid og god informasjonsutveksling mellom forvaltningsnivåene er helt nødvendig for at mottaks- og bosettingssystemet skal være fleksibelt og effektivt.

Tilskuddene til bosetting er styrket i 2015 og 2016, og regjeringen foreslår i budsjettet for neste år fortsatt å sikre kommunene gode rammevilkår. Tilskuddene tar høyde for at kommunene har utgifter til planlegging og tilrettelegging før bosetting. Vi foreslår også en omlegging av finansierungsordningen ved bosetting av enslige mindreårige. Vi ønsker at refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige legges om til et fast tilskudd. I den nye ordningen vil kommunen få et fast tilskudd per enslig mindreårig flyktning per år til og med fylte 20 år. Ordningen vil bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for kommunene og gi kommunene større fleksibilitet. Alle midlene som i dag går til refusjonsordningen, vil fortsatt gå til kommunene.

Jeg tar kommunenes utfordringer på alvor. Jeg har hatt et møte med KS for å høre deres syn. Jeg har også innhentet innspill fra IMDi. Direktoratet melder at de etter sommeren har fulgt opp særskilt de kommunene som vil få færre enslige mindreårige enn forutsatt, med sikte på omgjøring av plassene til ordinær bosetting.

I løpet av årets siste måneder er det ventet et høyt antall bosettinger i landets kommuner. Det er først i januar 2017 at vi med sikkerhet vil vite hvor mange som faktisk er blitt bosatt i den enkelte kommune i løpet av 2016. Jeg har forståelse for at det kan være krevende for kommuner som har etablert tiltak det kan vise seg at det ikke vil være behov for. Innenfor gjeldende retningslinjer for skjønnsdeling er det rom for at fylkesmannen kan tildele skjønnsmidler.

Jeg vil følge utviklingen tett i tiden framover.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:43:08]: Takk for svaret.

Jeg forstår at dette kan være en krevende situasjon, men det er også en veldig krevende situasjon for de kommunene som har fulgt alle oppfordringer om å ta imot enslige mindreårige. Gjøvik kommune sa at de kunne ta imot 25, de fikk bare 6. Kragerø sa at de kunne ta imot 15, men fikk bare 7. Namsos kunne ta imot 13, men fikk bare 4. Inderøy sa de kunne ta imot 8, men fikk ingen. Lesja kommune i mitt hjemfylke fikk beskjed om at de skulle ta imot 5. Nå vet de ikke om de får 3 eller 4 eller ingen av dem, og de har hatt 80 søkere til 9 stillinger. Det bor 2 050 personer i kommunen, så det er en liten kommune, og dette er store løft for dem, sånn som det også er for Gjøvik kommune.

Det er vanskelig å forutsi, men det virker ofte som om det er noen kontrollmekanismer som mangler i IMDi når en går ut og spør etter en slik type dugnad. Jeg lurar på: Er det noen spesielle tiltak statsråden kommer til å gjøre overfor IMDi for å få en bedre kontroll over dette – over tilbud og etterspørsel?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:44:16]: En av årsakene til at mange færre enslige mindreårige kommer til å bli bosatt i år, er at UDI har gjort en endring når det gjelder Afghanistan, bl.a. i vurderingene av trygge områder og hvor trygt Afghanistan er som land. Det er en av grunnene til at flere som er mellom 16 og 18 år, nå får midlertidig opphold i stedet for vanlig tillatelse. Det er noe IMDi ikke kan forutse, for de tar høyde for det som er utgangspunktet ved starten av året, og så har noen av forholdene endret seg underveis. Derfor er det nå viktig for meg å få oversikt over situasjonen, vite hva som skjer i de ulike kom-

munene. Vi har tett kontakt med KS for å bringe det på det rene.

Så har jeg nevnt skjønnsmidlene til fylkesmannen som én mulighet, og vi kommer til å se nærmere på det når vi nå får en bedre oversikt over hvilke kommuner som er hardt rammet, og hva slags utgifter man her snakker om.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:45:19]: Takk for svaret.

Regjeringa har også vært opptatt av det med rask og effektiv integrering, og at de som har fått oppholdstillatelse, raskt skal kunne bli en del av samfunnet. Nå er det kommuner som har gjort seg klare til å ta imot enslige mindreårige flyktninger, men da skulle en tro at de også var klare til å ta imot øvrige. Vi har jo bosettingsklare flyktninger, og vi har rundt 5 500 – hvis jeg ikke tar helt feil – som sitter i mottakene i dag. Jeg tror statsråden så vidt var inne på det, men vil statsråden se på om det er mulig for de kommunene som skulle ta imot enslige mindreårige, å ta imot andre, øvrige flyktninger som er klare for bosetting i kommunene våre?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:46:07]: Det er det IMDi nå ser på, om det går an å finne andre som kan bosettes i disse kommunene, sånn at den jobben kommunene har gjort, ikke er overflødig. Det er veldig viktig også til senere situasjoner som kan komme, med stor tilstrømming til Norge, at vi har kommuner som også da vil stille opp. Derfor er det nå viktig hvordan denne situasjonen videre blir håndtert. Jeg kommer til å fortsette å følge det nøye, og vi gjør det vi kan for at vi skal få til en raskere bosettingsprosess.

Tiden fra folk får en tillatelse, til de blir bosatt, går raskere enn den har gjort tidligere. Det er veldig bra. Så er det klart at med det ankomstbildet som var i fjor, vil det gå lengre tid for en del å få behandlet sine søknader. Men etter hvert er vi i en situasjon der vi er å jour, og da kommer det til å gå mye raskere både å få behandlet søknader og å få bosatt personene.

Presidenten: Da går vi tilbake til spørsmål 10.

Spørsmål 10

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Line Henriette Hjemdal til næringsministeren, besvares av kunnskapsministeren som rette vedkommende.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:47:16]: «I forslag til forskrift om krav om lærlinger i offentlige anskaffelser økes terskelverdien fra 500 000 kroner til 1,1 mill. kroner for statlige oppdragsgivere og 1,75 mill. kroner for andre. Stortingets flertall var enig i at terskelverdien skulle heves noe. Et av regjeringens mål med endringene av anbud var å sette krav om lærlinger i anbudskontrakter. Økningen vil føre til at mange kontrakter ikke vil få krav om lærling.

Hvordan vil statsråden sikre at regelverket for offentlige anskaffelser sikrer nok lærlingplasser?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:47:52]: Stortinget vedtok i sommer en ny bestemmelse i lov om offentlige anskaffelser som pålegger offentlige oppdragsgivere å kreve bruk av lærling under utførelse av oppdraget. Jeg vil før jul vedta en forskrift som fastsetter de nærmere vilkår for plikten, på grunnlag av den offentlige høringen som nettopp er avsluttet. Et av forslagene i høringsutkastet er en terskelverdi som fastsetter hvilken minste verdi et oppdrag må ha for å bli omfattet av plikten. Det er viktig å understreke at det dreier seg om en ny lovbestemmelse som innfører en ny plikt, og reglene for denne plikten, ikke om en endring av en eksisterende terskelverdi, slik som spørsmålet kan gi inntrykk av.

Da lovutkastet ble sendt på høring i 2015, viste Nærings- og fiskeridepartementet til den sammenlignbare danske ordningen der terskelverdien er 10 mill. kroner. Flere av høringsinstansene mente at denne terskelverdien var for høy. Andre høringsinstanser mente at Norge burde fastsette samme terskelverdi som i den danske ordningen. Blant annet på grunnlag av høringen av lovutkastet har jeg i utkastet til forskrift foreslått en terskelverdi på 1,1 mill. kr for statlige oppdragsgivere og 1,7 mill. kroner for andre offentlige oppdragsgivere.

Den foreløpige gjennomgangen av høringsuttalelsene viser stor tilslutning til selve ordningen og til hovedprinsippene i forskriftsutkastet. Et av punktene i forskriften som det er uenighet om blant høringsinstansene, er nettopp terskelverdien. Noen høringsinstanser mener forslagene er for høye, og noen mener de er for lave. Mange slutter seg til de verdiene som departementet har foreslått. De som ønsker seg en lavere terskelverdi, er opptatt av at det er mange offentlige kontrakter som har lavere verdi enn de foreslåtte terskelverdiene, og som også burde bli omfattet av plikten til å bruke lærling. De som mener terskelverdiene bør være høyere, viser til merkostnadene for både oppdragsgiver og leverandør med å administrere ordningen og med det å ha en lærling, og at disse merkostnadene blir uforholdsmessig store ved oppdrag med lav verdi. En del høringsinstanser er også opptatt av at små bedrifter ofte konkurrerer om de små kontraktene, og at det kan bli vanskeligere for disse bedriftene å konkurrere om oppdragene når det stilles krav om bruk av lærling.

Jeg er opptatt av at plikten til å kreve bruk av lærling ved offentlige oppdrag skal bidra til flere læreplasser og bidra til å redusere økonomisk kriminalitet. Samtidig må vi passe på at vi ikke lager et system som skaper unødig byråkrati og merkostnad for oppdragsgivere og leverandører, og som ikke skaper konkurransevridninger. Derfor kommer jeg til å gå gjennom høringsuttalelsene nøye for å finne en riktig balanse mellom disse hensynene når forskriften vedtas.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:50:34]: Jeg takker for svaret.

Ja, det er riktig at det fra regjeringens side har vært en endring ved at man tidligere *kan* ha lærlinger i bedrifter som får offentlige anbud, men at det nå er en *skal*-regel. Det er veldig bra. Men da blir det – noe også statsråden sa, i de høringssvarene han refererte til – litt krevende å se at hvis man da setter terskelverdien til 1,1 mill. kr, og det fører til at det blir færre lærlinger som får lærlingplass via kontrakter som er på offentlige anbud. Ser statsråden den utfordringen, og er han villig til å vekte lærlingplasser inn

i en positiv retning når han skal fastsette de endringene i forskriften?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:51:32]: Hele poenget med både lovendringen og forskriften er jo å få flere lærlingplasser, det er å bruke det offentlige innkjøpsmakt til å få flere bedrifter, leverandører til det offentlige, til å ha lærlinger, særlig i de områdene hvor det er manko på lærlingplasser. Så jeg er ikke i tvil om at dette vil være en styrking sammenlignet med det nåværende regelverket, rett og slett fordi dagens læringsklausul er en ganske vagt formulert kan-regel, som innebærer at man kan stille krav, men i praksis blir det lite brukt, mens dette blir en skal-regel. Og det gjør jo, i seg selv, at man vil ha mye klarere krav.

Og så er det vurderingen av terskelverdien. Der er hensynene, som jeg sa, at på den ene siden ønsker vi en terskelverdi som er så lav at den blir reell, men samtidig må den ikke være så lav at veldig mange småbedrifter, veldig mange små oppdrag, blir beheftet med ekstra byråkrati.

Line Henriette Hjemdal (KrF)[12:52:37]: Jeg takker for svaret, og jeg deler statsråden og regjeringens ønske om at det skal gå fra kan til skal – at vi skal ha flere lærlinger. Det er nå jeg håper at vi ikke bare kommer riktig ut fra hoppkanten, men at vi også lander riktig, at det fører til at vi får flere lærlingplasser uten for mye byråkrati. Det ligger i alle fall Kristelig Folkeparti tungt på hjertet å formidle at små leverandører synes at dette blir vel krevende. De er redd for at de nå, med en høy terskelverdi, kanskje ikke får de oppdragene, og at de også går glipp av å kunne ha lærlinger i de kontraktene – slik de før hadde sett fram til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:53:22]: Jeg vil egentlig si det så enkelt som at dette er ingen eksakt vitenskap. Jeg er helt overbevist om at den danske grensen er altfor høy – altså, 10 mill. kr har aldri vært aktuelt. Grensen på 500 000 kr, om man skulle bevege seg i det landskapet, er nok for lav, så det gjelder å finne et eller annet nivå midt imellom. Vi har lagt oss på en så lav grense som mulig.

Det er også helt klart at formålet med dette er å skaffe flere lærlingplasser. Det er ikke noe annet formål enn det. Formålet er å skaffe flere lærlingplasser. Hvis det viser seg at vi har satt grensen så høyt at det ikke fører til flere lærlingplasser, må man jo senke grensen igjen. Det mener jeg er helt åpenbart. Hvis ikke verktøyet man har valgt, passer for jobben, må man skifte verktøy. Det må vi selvfølgelig følge med på.

Spørsmål 17

Kjersti Toppe (Sp) [12:54:31]: «Fylkesmannen i Vestfold ynskjer klarare retningslinjer for bruk av tvang og makt mot små barn i barnehagar. I ein reportasje i Aftenposten kjem det fram døme der barn har blitt stengde inne på bad med sløkt lys, blitt fastsette i bøylestol mot sin vilje som «straff», og bruk av bleie mot barnet sin vilje.

Korleis vurderer statsråden denne situasjonen, og kva vil regjeringa gjere for å hindre bruk av tvang og makt mot barn i norske barnehagar og sikre at både barn og foreldre kan vere trygge på tilbodet?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:55:07]: La meg starte med å si at flere av de enkelttekstemplene som har kommet frem i Aftenposten, er helt klart uakseptable.

Det andre er bare en liten presisering til spørsmålet, for utdanningsansvarlig hos Fylkesmannen i Vestfold har så vidt jeg har forstått ikke bedt om nye retningslinjer – i brevet vi fikk, står det eksplisitt at det ikke er lovverket som er problemet – men hun har luftet hvorvidt man burde ha en type sentral veiledning for at man skal kunne praktisere retningslinjene bedre. Jeg tror det er en god innfallsvinkel, for det er ikke noe i vårt lovverk som tilsier at bruk av tvang og makt overfor barn er greit. Da må man selvfølgelig bruke sunn fornuft. Alle som jobber med barn, forstår at det at man må ha på seg lue når det er minus ti kuldegrader, det er ikke tvang og makt. Det er ikke den type problemstillinger vi snakker om.

Det er også verdt å nevne at tvang og makt overfor barn strider mot det verdisynet og de føringene som ligger i dagens rammeplan, som bygger på barnekonvensjonen og barns grunnleggende rettigheter. Vi jobber jo nå med en ny rammeplan for barnehagen, og der kommer dette verdisynet og disse føringene til å bli ikke bare videreført, men også tydeliggjort.

Utdanningsdirektoratet holder på med å vurdere om det er behov for en slik veileder. Jeg har et veldig pragmatisk forhold til det. Hvis det er sånn at dette er noe som etterspørres i sektoren, så gjerne det. Samtidig må vi også være klar over at her er det veldig mange problemstillinger som det ikke nødvendigvis er så lett å skrive ned i en veileder.

Og i siste instans dreier dette seg om det profesjonelle skjønnnet i barnehagene – barnehagelærerutdanningen, treningen som andre voksenpersoner får i barnehagen, og styrerens arbeid gjennom den pedagogiske og daglige ledelsen av barnehagen, som skal sørge for at den er i tråd med både barns rettigheter, barnehagelov og rammeplan.

Jeg har bare lyst til å nevne til slutt at Stortinget har sluttet seg til at man ved siden av kommunenes tilsyn også skal ha en mulighet for fylkesmannen til å ha et uavhengig tilsyn av barnehagene. Det betyr da at fylkesmannen, også på eget initiativ, kan gå inn og undersøke dersom de får tips om, beskjed om eller ser at det blir omtalt f.eks. utilbørlig bruk av tvang eller makt i barnehager.

Kjersti Toppe (Sp) [12:57:45]: Eg er einig i det som vert påpeikt, at utdanningsdirektøren i Vestfold ber om rettleiingsmateriell. Det er ingenting i dagens lovverk som tilseier at det skulle vera ein sånn situasjon der ute. Men det er jo det som er problemet. Eg sit i helse- og omsorgskomiteen. Vi har eit barnevern som er til for å hjelpa barna – vi veit det skjer unødvendig tvangsbruk, vi har eit helsevesen som er til for å hjelpa pasientane – vi veit at det skjer unødvendig tvangsbruk, vi har ei eldreomsorg som er til for å hjelpa dei eldre – vi veit at det skjer maktovergrep. Eg trur at vi heller ikkje skal vera naive: Vi har ein barnehagesektor der unødvendig maktbruk kan skje.

Spørsmålet mitt er kva vi gjer. Lova er grei, men praksisen er ikkje alltid like god. Det kan vera tilsyn, og ein kan få rettleiing. Eg trur vi skal snakka om det. Er statsråden

einig i at vi kanskje skal løfta denne debatten på barnehagefeltet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:58:45]: Jeg blir gjerne med på å løfte debatten. Jeg svarte med vilje ikke bare om de overordnede, generelle tingene i barnehagen, selv om bemanning, pedagogisk personale, videreutdanning, kvalitet – alt dette – overordnet sett selvfølgelig er viktig.

Jeg mener veldig sterkt at innenfor dagens lovverk er det, som jeg sa, ikke noe rom for makt- og tvangsbruk. Men i siste instans vil det i stor grad være et profesjonelt skjønnsspørsmål når man kommer opp i vanskelige situasjoner og gråsonesituasjoner, og det vil være et spørsmål om systemet vårt er godt nok rigget til å oppdage klare og åpenbare brudd på dette. Noen av eksemplene som spørsmålsstilleren nevner, f.eks. det å bli stengt inne på et bad med slukket lys, er jo åpenbare eksempler på en type tvangs- og maktbruk som ikke skal forekomme i norske barnehager.

Jeg kjenner ikke så godt til problemstillingen på andre felt, men det det høres ut som her, er at dette er en problemstilling som kanskje skal løftes – ikke bare i én sektor, men på tvers av flere departementers ansvarsområder.

Kjersti Toppe (Sp) [12:59:56]: Det vert løfta i barnevernet og i helsesektoren, men eg føler at det ikkje vert løfta på same måte her, som kanskje er eit litt meir umodent område. I stortingsmeldinga som regjeringa leverte om kvalitet i barnehagen, og som vi har behandla, har eg søkt på orda «tvang» og «makt», men dette står ikkje omtalt som ei utfordring i det heile. Kanskje ein no skal sjå litt på kva ein kan gjera frå departementet si side for å omtala at dette faktisk òg er noko som høyrer med i den faglege vurderinga av utfordringane som er der.

Ja, det er skjønnsspørsmål – nokre tilfelle er klare brot, meiner eg, på det som er akseptabelt, og da er spørsmålet: Kva vil statsråden gjera for å sikra at dei tilfella som er klart maktmisbruk, vert handterte deretter?

Til slutt dette med bemanning: Vil statsråden sørgja for auka bemanning, betre kvalitet og at dette vert løfta inn i utdanningane?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:00:59]: Når det gjelder spørsmålet om hvordan vi skal sikre at dette blir oppdaget, må vi basere oss på tilsynene som kommunene har. Nå har det også kommet en mulighet for uavhengige tilsyn fra fylkesmannen. Det er viktig at både ansatte i barnehagen og foreldre melder fra til enten kommunen eller fylkesmannen.

Når det gjelder bemanning, har vi varslet i budsjettet at vi sender et forslag om en bemanningsnorm innen 2020 – det er det som står i erklæringen, og det er det samme som forrige regjering sa – på høring i løpet av våren.

Når det gjelder barnehagelærerutdanningene, har vi satt inn det som dreier seg om vold, seksuelle krenkelser og overgrep mot barn, noe som dessverre har vært lite tydelig både i barnehagelærer- og lærerutdanningen. Nå kommer det på plass begge steder.

Jeg tror også jeg skal være så ydmyk at jeg skal si at selv om fylkesmennene får få rapporter og få spørsmål om dette, betyr ikke det nødvendigvis at det ikke er en problemstilling der ute i sektoren. Det er en av de tingene som

Utdanningsdirektoratet ser på. Jeg skal også ta det med meg til departementet, slik at vi også kan jobbe med og tenke videre på dette.

Spørsmål 18

Marianne Aasen (A) [13:02:18] «Et utvalg ved Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, går inn for å legge ned en rekke utdanninger i humaniora. Godt over 100 ansatte har skrevet under på et opprop. Statsråden har varslet en stortingsmelding om humaniora og har uttrykt et ønske om å satse på disse fagene og bidra til at de blir mer relevante.

Hva mener statsråden om at Norges arktiske universitet vurderer å legge ned så mange humanistiske fag?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:02:52]: Representanten Aasen har akkurat ledet et veldig spennende utvalg i regi av partiet sitt. Jeg så i rapporten og anbefalingen som de kom med, at utgangspunktet veldig klart skulle være at institusjonene måtte ha stor autonomi for å kunne utvikle kvalitet. Det er litt av utgangspunktet for mitt svar.

Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, har hatt et strategisk utdanningsutvalg som har foreslått endringer i studieporteføljen. Det skal behandles i universitetsstyret den 24. november. Saken er på intern høring ved fakultetene, så det er snakk om en intern prosess hvor det foreløpig ikke er trukket noen konklusjoner.

I problembeskrivelsen i innledningen til rapporten står det at studentene ved UiT skal møte forskningsbaserte og samfunnsrelevante utdanninger, og ved UiT skal de oppleve å være en del av et aktivt og godt læringsmiljø. Den demografiske utviklingen i Nord-Norge de neste tiårene viser imidlertid at deres fremtidige rekrutteringsgrunnlag er usikkert, og flere utdanninger ved UiT har allerede i dag en kritisk lav rekruttering. Det er altså bakgrunnen.

De har gjennomgått 78 bachelorprogrammer basert på data fra de siste fem årene, noen ganger også enda lenger tilbake.

Utvalget har ikke vurdert andre hensyn som forskningsmiljøets kvalitet, strategisk og politisk relevans, landsdelsansvar eller UiTs rolle som breddeuniversitet. Det er forhold som vil bli behandlet i høringsrunden.

Studieprogrammene innenfor humaniora som foreslås nedlagt, er bachelor i språk og økonomi, studieretning for teologi innenfor bachelor i religionsvitenskap og tre av studieretningene innenfor bachelor i språk og litteratur. Det gjelder allmenn litteraturvitenskap, fransk og tysk. I tillegg foreslås bachelorgraden i arkeologi, filosofi og russlandsstudier nedlagt i sin nåværende form, men med noen modifiseringer der.

At det vekker reaksjoner og debatt, er forståelig, og det er også sannelig det skal være. Etter min oppfatning er det allikevel en helt nødvendig del av strategiarbeidet for styret ved et universitet løpende å vurdere studietilbudet. Universitetene og høyskolene i Norge har og skal ha stor grad av selvstendighet, inkludert frihet til å opprette og nedlegge studietilbud med noen unntak. Med dette følger et ansvar for å innrette tilbudet etter samfunnets behov, etter-

spørselen fra studentene og universitetenes eller høyskolenes strategi og profil.

Forslaget fra strategisk utdanningsutvalg ved UiT er nettopp det, et forslag. Jeg har ikke tenkt å legge meg opp i en intern beslutningsprosess i en sak som faller inn under styrets ansvarsområde.

Jeg har derimot tenkt å presentere en stortingsmelding om humaniora og humaniorafagene, som representanten Aasen tidligere har vært veldig skeptisk til, men som også kanskje kan behandle noen av de overordnede problemstillingene knyttet til de humanistiske fagene, ikke minst språkfagene våre.

Marianne Aasen (A) [13:05:49]: Studieporteføljen er i utgangspunktet institusjonenes ansvar. Det er jeg helt enig i. Mitt anliggende er ikke at statsråden skal ha klare standpunkter allerede nå om hva de skal gjøre ved Universitetet i Tromsø.

Det er mange grunner til at de skal ha dette ansvaret selv. Det handler om at de skal være selvstendige, autonome enheter, og at de sitter nærmere både antall søkere, hva slags egenkompetanse de har, osv.

Samtidig kan det ikke være sånn at summen av rasjonelle og tilsynelatende riktige beslutninger ved hver institusjon skal avgjøres bare ved institusjonen hvis det kommer i konflikt med helheten i fagtilbudet i Norge. Vi må sikre at vi har dekket opp alle de fagene vi trenger som nasjon. Da lurer jeg på om statsråden deler denne vurderingen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:06:49]: Ja, jeg deler vurderingen på et overordnet nivå. Det er noen fagmiljøer vi som land må ha. Jeg er enig i at hvis det hadde oppstått en teoretisk situasjon hvor alle universitetene i Norge plutselig la ned f.eks. tysk-fagmiljøene sine eller selvstendige bachelorer i tysk, ville det vært et nasjonalt problem.

Nå har vi brukt mye tid og ressurser på en strukturprosess i høyere utdanning som gjør det lettere å koordinere slike ting. Den forrige regjeringen hadde sitt SAK-program som også skulle koordinere fagtilbudet ved universitetene og høyskolene våre. Det var en begrenset suksess, for å si det forsiktig. Jeg kommer til å fortsette til å ha som ambisjon at man får en bedre reell koordinering.

Jeg mener det er bra at representanten Aasen sier at hun ikke vil legge seg opp i de interne forholdene ved UiT. Men det burde heller ikke være sånn at hver gang man har en reell, faglig debatt på et universitet eller en høyskole, løftes det inn til Stortinget og skaper forventninger om at Stortinget skal gripe inn i noe som Stortinget ikke burde gripe inn i.

Marianne Aasen (A) [13:07:58]: Jeg mener det er helt naturlig å ta opp akkurat dette med de små fagene og humaniora i Stortinget på et generelt grunnlag, og dette var en god anledning.

Statsråden nevnte selv dette med SAKS, Samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammenslåing. S-ene, dvs. samarbeid og sammenslåing, har vi hørt og sett mye til. Det er lett å få øye på. Men arbeidsdelingen har vi hørt langt mindre om. Jeg skulle ønske vi hadde sett flere spor av det, ikke minst innen humaniora, for bedre arbeidsdeling er et virkemiddel som vi bør bruke og jobbe godt med.

Mange små fag er spredt rundt på mange institusjoner. Det er like naturlig at departementet engasjerer seg i arbeidsdeling som i sammenslåing. Det er en fare for at de små fagene kan forsvinne eller i hvert fall bli veldig små hvis det blir for få søkere. Hvorfor har ikke statsråden tatt et like synlig grep på akkurat dette?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:08:57]: Som jeg nevnte, hadde forrige regjering sin SAK-prosess som skulle gjøre to ting. Det skulle føre til arbeidsdeling og til strukturendringer. Ingen av delene førte det til. Nå har vi hatt den største strukturendringen i norsk høyere utdanning siden 1994. Det er jeg veldig fornøyd med. Når det gjelder arbeidsdeling, innrømmer jeg at vi ikke har kommet like langt. Et av målene med både kvalitetsmeldingen i høyere utdanning, som kommer over jul, og med humaniorameldingen vil være å få en fornyet vitalitet i det arbeidet.

Det er selvfølgelig absolutt helt fritt for enhver stortingsrepresentant å stille akkurat de spørsmålene som de måtte ønske. Men å kalle et spørsmål med formuleringen «Hva mener statsråden om at Norges arktiske universitet vurderer å legge ned så mange humanistiske fag?» for et generelt spørsmål, er vel å trekke begrepet «generelt» litt langt.

Spørsmål 19

Helga Pedersen (A) [13:10:06]: «Da Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark ble slått sammen, lå det klare føringer for fusjonen gjennom en kongelig resolusjon 15. februar 2013. Det ble slått fast at det skulle opprettes et eget fakultet med hovedsete i Alta, kalt Finnmarksfakultetet. Universitetsstyret går nå gjennom organiseringen. En rapport fra NIFU foreslår tre ulike modeller, der Finnmarksfakultetet er utelatt i samtlige alternativ.

Vil statsråden sikre at de klare premissene som ble lagt i 2013, fortsatt står ved lag?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:10:41]: Daværende Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark var begge viktige for å videreutvikle det nordnorske arbeids- og samfunnslivet. De så at ved å slå seg sammen ville de ha bedre forutsetninger for å ivareta dette ansvaret og gi utdanning og forskning av høy kvalitet.

Universitetet og høyskolen utarbeidet en felles plattform, og denne ble lagt til grunn for den rød-grønne regjeringens beslutning om sammenslåing. At plattformen ble lagt til grunn, innebærer at det fusjonerte universitetet ble opprettet med campuser flere steder, bl.a. med et fakultet med hovedsete i Alta, kalt Finnmarksfakultetet.

Kongelig resolusjon om sammenslåingen beskriver hvordan universitetet og høyskolen gjennom plattformen hadde kommet frem til at UiT – Norges arktiske universitet skulle se ut ved opprettelsen. Etter dette har også høyskolene i Harstad og Narvik blitt en del av universitetet. De kongelige resolusjonene låser ikke organiseringen av et universitet for all fremtid. Det er ikke slik at kongelig resolusjon fratar universitetet den frihet og det ansvar styret etter loven har for å fastsette den interne organiseringen.

Jeg er opptatt av at UiT – Norges arktiske universitet har og tar ansvar for å sikre god tilgang til utdanning og forskning av høy kvalitet i landsdelen. Bare for å være helt soleklar på det: Det som er en klar politisk forventning, og som man ikke kan se bort fra, er at det tilsier en klar og tydelig tilstedeværelse og aktivitet ikke bare i Troms, men også i Finnmark. Men det er ikke riktig, mener jeg, at jeg skal mene noe om en intern prosess og en diskusjon, som heller ikke er avsluttet på Universitet i Tromsø – Norges arktiske universitet, om inndeling i eller lokalisering av fakulteter. Dessuten er det verdt å minne om at organiseringen ikke er avgjørende for omfanget av den faglige aktiviteten som skal ligge i Finnmark. Snarere er det slik at man først må stille seg spørsmål om hvilke oppgaver man skal løse, og så må man stille seg spørsmål om hvilken organisering man skal ha. Det er, så vidt jeg har oppfattet, ingen signaler fra Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet om at man ønsker mindre tilstedeværelse i Finnmark enn man har hatt frem til nå.

Intern organisering og plassering av fakulteter, institutter og andre organisatoriske enheter er etter loven styrets ansvar. Jeg mener det er positivt at styret vurderer hvordan universitetet til enhver tid er best mulig organisert, og verken jeg eller andre burde gripe inn i vurderinger som loven legger til styret.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Helga Pedersen (A) [13:13:14]: Jeg takker for svaret, og ikke minst takker jeg for at statsråden er til stede i salen og svarer på spørsmål fra Stortinget.

Jeg vil begynne med å presisere at jeg var for sammenslåingen av Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø i forkant av det som skjedde i 2013. Jeg forstår også at statsråden ikke vil gå inn og detaljstyre hvordan Norges arktiske universitet skal organisere seg, og det er heller ikke det jeg spør om. Men det er slik at sammenslåingen av Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø skjedde på initiativ fra de to institusjonene – to selvstendige institusjoner – og det skjedde også etter en meget grundig politisk forankring, der premissene ble behandlet av fylkestinget i Finnmark, og der den daværende regjeringen var tungt inne og la premissene for det som skulle skje.

Da er spørsmålet: Mener dagens kunnskapsminister at de politiske forutsetningene som lå til grunn for denne sammenslåingen i 2013, har en holdbarhetsdato på kun tre år?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:14:20]: Det er en selvfølge at statsråden er til stede og svarer på spørsmål – bare så det er sagt.

Det vi snakker om her, er en rapport som NIFU har laget på oppdrag fra Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet som en gjennomgang av organisasjonsstrukturen. Så stiller representanten Pedersen det litt polemiske spørsmålet: Er det slik at de politiske føringene har en holdbarhet på kun tre år? Lovverket vårt tilsier at organiseringen av et universitet eller en høyskole tilligger styret.

Men det er en veldig klar forventning som bl.a. uttrykkes gjennom pengene vi gir til institusjonene, basisbevilgningene, hvor UiT tradisjonelt har en høyere basisbevilgning enn mange andre institusjoner nettopp fordi de har en annen oppgaveportefølje. Så det kan ikke være noen tvil

om at Stortinget, og departementet og jeg, ønsker en klar og tydelig tilstedeværelse fra UiT i Finnmark. Men så er spørsmålet om det gjøres ved at man har et fakultet eller ikke. Det er en intern beslutning (presidenten klubber) som jeg ikke har tenkt å legge meg opp i før den engang har... (presidenten klubber igjen).

Helga Pedersen (A) [13:15:29]: Spørsmålet mitt var ikke polemisk. Det er et høyst reelt spørsmål, for en sentral forutsetning for at fusjonen fikk politisk tilslutning i 2013, var at Høgskolen i Finnmark ikke bare skulle sluses inn i Universitetet i Tromsø og bli en filial, men at det skulle være en sammenslåing mellom to selvstendige institusjoner, at det skulle ligge igjen beslutningsmakt både administrativt, organisatorisk og faglig i Finnmark, og at campusen i Alta og Finnmarks-miljøet også skulle ha en plass i den daglige ledelsen av det nye universitetet. Hadde ikke de betingelsene kommet på plass, er det slett ikke sikkert at det ville blitt noen fusjon mellom de to institusjonene, og derfor er det så viktig å få klare politiske føringer på at det fortsatt står ved lag.

Det hører også med til historien at universitetet den gangen fikk tildelt nye studieplasser og penger for å opprette ny ingeniørutdanning i Finnmark som en del av fusjonen. Det er også foreslått fjernet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:16:37]: Jeg mener at vi må skille mellom litt forskjellige spørsmål her. For det første er det slik at det ikke er alle studietilbudene i Alta som er tilsluttet Finnmarksfakultetet. Lærerutdanningen f.eks., som er utrolig viktig for landsdelen og for Finnmark fylke, er ikke tilsluttet Finnmarksfakultetet. Så det vi diskuterer her – og det er viktig å understreke – er ikke om UiT – Norges arktiske universitet skal ha en klar, tydelig og sterk tilstedeværelse også i Finnmark, til og med mer enn i dag, serve Finnmark fylke og serve landsdelen. Det oppfatter jeg som en klar og tydelig forutsetning fra Stortinget, og det er også et utgangspunkt for meg.

Spørsmålet er: Når UiT er gjennom en diskusjon om hele sin fakultetsstruktur, skal jeg som statsråd nå, etter at det har kommet en NIFU-rapport, gå inn og forhåndskonkludere når det gjelder en oppgave som eksplisitt i loven er tillagt styret? Det har jeg ikke tenkt å gjøre.

Spørsmål 20

Anna Ljunggren (A) [13:17:50]: «Stortinget har bedt regjeringen se på finansieringssystemet i universitets- og høgskolesektoren slik at det blir en økt likebehandling mellom de nye og de gamle universitetene. Men regjeringen har lagt opp til ulike rammebetingelser. Nord universitet har etter fusjonen behov for målrettet fagbygging, og da trengs det ressurser.

Vil statsråden sørge for at Nord universitet styrkes, og at avsatte midler for å understøtte fusjonsprosessen tildeles universitetet?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:18:20]: I budsjettforslaget for 2016 hadde regjeringen en grundig drøfting av basismidlene til institusjonene, med forklaringer

på hvorfor basis kan variere. Størrelsen på basisdelene for den enkelte institusjon reflekterer prioriteringer i regjering og storting over tid. Det betyr f.eks., jf. forrige spørsmål, at Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet tradisjonelt har hatt en høyere basis enn mange andre institusjoner, delvis også fordi hver gang Stortinget tildeleler f.eks. studieplasser eller stipendiater, øker en institusjons basisbevilgning.

Det er verdt å nevne at med dette flertallet de siste årene har de nye universitetene og høyskolene fått en betydelig vekst i basis, bl.a. som følge av nye studieplasser, nye rekrutteringsstillinger og andre satsinger. De nye universitetene har også den klart høyeste realveksten de siste årene, og det er jo ikke noe man burde skryte av som statsråd, men hvis man ser på vårt forslag til statsbudsjett for i år, vil man se at Universitetet i Oslo i praksis har nullvekst, mens Nord universitet, Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger har god, til dels kraftig, realvekst, i hvert fall for Agder og Stavanger.

Så er det også verdt å nevne at det er en del penger som ligger inne i vårt forslag til statsbudsjett som ennå ikke er delt ut, og som sannsynligvis vil komme Nord universitet til gode. SAKS-midlene til Nord universitet er et resultat av en ganske krevende fusjon med Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag. Det kommer de til å trenge penger fra staten for å klare, og de pengene er ennå ikke delt ut, men de ligger inne i budsjettet. Vi har også satt av 250 mill. kr – hvis jeg ikke husker feil – totalt sett i år til lærerutdanningene for å ruste opp til ny master. De pengene er heller ikke fordelt. Nord universitet er en sterk og stor lærerutdanner, veldig viktig for landsdelen, så det er også penger som kommer til å komme på plass.

Anna Ljunggren (A) [13:20:22]: Takk for svaret.

I forslaget til statsbudsjett som nå ligger til behandling i Stortinget, foreslår regjeringen å legge om finansieringsmodellen for universitets- og høyskolesektoren. Den konkrete modellen som er foreslått, ble først kjent da statsbudsjettet ble lagt fram, og den skal tre i kraft allerede i 2017. I budsjettet kan vi lese at med endringene i finansieringssystemet ønsker regjeringen særlig å stimulere til bedre gjennomføring i utdanningene.

I merknadene fra kirke-, undervisnings- og forskningskomiteen i Stortinget var det viktig med forutsigbarhet. Det ble understreket spesielt.

Den nye finansieringsmodellen som inntreffer fra neste år, ser jo ikke akkurat ut til å hjelpe for at universitets- og høyskolesektoren bedre skal nå målene, og heller ikke å være særlig forutsigbar for institusjonene. For Nord universitet fører det til at de får et kutt i overføringer på 8,1 mill. kr neste år og 16,2 mill. kr i 2018.

Hvordan mener statsråden at man styrker Nord universitet ved å endre den finansieringsmodellen sånn som det er foreslått fra regjeringens side?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:21:31]: Elementene i den nye finansieringsmodellen var kjent og vedtatt av Stortinget. Utrekningene kom først med dagens statsbudsjett. Det nye finansieringssystemet gjør én ting som de nye universitetene har etterspurt, og det er at det blir mer konkurranseutsatt, altså mer avhengig av resultater og mindre rett inn i basis. Med de to nye indikatorene som er kommet, en bidrags- og omverdensindikator og en in-

dikator for at en gjennomfører et gradstudium, betyr det at institusjoner som nå får litt mindre igjen fordi de ikke har så gode resultater, har mulighet for å forbedre seg og komme sterkere tilbake.

Så har vi, for å dempe utslagene for enkeltinstitusjonene, valgt å fase det inn over to år. Det er også verdt å nevne til slutt at hvis man ser på finansieringssystemet isolert sett, får man et annet bilde enn hvis man ser budsjettet under ett. Budsjettet under ett gir Nord universitet en kronevekst på 24 mill. kr og en realvekst på 2 pst.

Anna Ljunggren (A) [13:22:38]: Takk igjen til statsråden.

Nord universitet er, som også statsråden sa, en av institusjonene som er dannet på bakgrunn av tydelige politiske bestillinger om strukturendringer og fusjon, som er initiert av denne regjeringen, men som også har fått bred støtte på Stortinget. Strukturendringene innebærer at enkelte institusjoner på noen områder får større utfordringer ved å møte kravene til akkreditering som universitet. Nå legger regjeringen opp til å endre rammebetingelsene for institusjonene til det verre, uten varsel og uten begrunnelse, slik institusjonene oppfatter det.

Nord universitet har satset spesielt på akvakultur og biovitenskap og er blant de fremste miljøene i verden som er samlet i Mørkvedbukta, som forsker på føring av oppdrettslaks og føring i både ferskvann og sjø vann.

Lik tilgang på høyere utdanning over hele landet er et viktig prinsipp i norsk kunnskapspolitik. Det er det bred enighet på Stortinget om. Hvordan vil statsråden styrke fagmiljøene og universitetene i Nord-Norge i tiden framover?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:23:46]: La meg først si at jeg er grunnleggende uenig i at dette har kommet uten varsel og uten begrunnelse. Dette finansieringssystemet ble vedtatt av Stortinget i fjor. Det hadde vært et ekspertutvalg som hadde jobbet med det. Det var varslet fra departementet mange år i forveien, og de nye indikatorene som var inne, som vi har lagt inn i systemet, var det bred enighet om i sektoren. Men en del institusjoner ser at utslagene av de indikatorene er sånn at selv om de kanskje kan tjene på dette på lengre sikt ved å forbedre resultatene, kan det isolert sett slå negativt ut. Det betyr allikevel at hvis man ser på budsjettet, får Nord universitet 24 mill. kr mer til neste år sammenlignet med i år – en realvekst på 2 pst. I tillegg vil de, som representanten også helt riktig tar opp, få ekstra penger fordi de har fusjonert – en krevende fusjon også, og det må vi betale for. De vil også få ekstra midler til å ruste opp lærerutdanningen til en femårig masterutdanning.

Presidenten: Vi går da til spørsmål 29.

Spørsmål 29

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Karianne O. Tung til kulturministeren, besvares av kunnskapsministeren på vegne av kulturministeren, som er bortreist.

Karianne O. Tung (A) [13:25:03]: Det er fint at kunnskapsministeren i alle fall kan svare på spørsmålet mitt.

«Nordmenn liker å se at skogen er grønn og havet blått, spesielt sammen med familien vår på søndager. Søndagsåpne butikker er nedfelt i regjeringsplattformen til Høyre og Fremskrittspartiet, og var en het potet under lokalvalgkampen i 2015. Med massive protester fra folk og kommunestyre fra nord til sør ville regjeringen trumfe gjennom søndagsåpne butikker til tross for opprop landet rundt. Nå er det stille.

Kan statsråden nå garantere at hun ikke vil tillate søndagsåpne butikker?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:25:41]: Jeg må beklage at dette svaret blir på østlandsk og ikke på trøndersk, siden jeg er vikar.

Kulturdepartementet gjennomførte våren 2015 en bred høring om forslaget til endringer i helligdagsloven for å tillate søndagsåpne butikker. Regelverket som påbyr søndagsstengte butikker, har en rekke unntak, så Norge er ikke søndagsstengt. Blant annet mindre dagligvarebutikker, de såkalte Brustad-buene, hagesentre og utsalgssteder på typiske turiststeder – pussig nok ikke i vår vel største turistby, Oslo – kan holde åpent når de andre butikkene må holde stengt. Regelverket har uheldige sider. Det skaper konkurransevridninger mellom utsalgssteder som rammes av påbudet om å holde stengt, omsetningsformer som ikke er regulert, og utsalgssteder som faller inn under lovens ulike unntaksbestemmelser.

Så er folks handlemønster i endring. Før var det slik at hvis man skulle handle, måtte man stort sett til en butikk som var åpen, gå dit fysisk, eller kanskje handle på postordre, men det ble aldri så innmari stort. I dag blir internett-handel mer og mer vanlig også når det gjelder dagligvarer. Da kan folk sitte hjemme og bestille bl.a. matvarer på internett, få dem levert på døren eller eventuelt hente dem på et «pickup point» på en søndag.

Høringsrunden vakte stor offentlig debatt, og det kom inn nærmere 7 000 hørings svar. Både høringsrunden og den offentlige debatten har bidratt til å få frem at denne saken er kompleks. Det har regjeringen tatt alvorlig. Det blir ingen endringer i regelverket som påbyr søndagsstengte butikker nå. I stedet har regjeringen oppnevnt et utvalg som skal utrede spørsmål om søndagsåpne butikker. Utvalget har også fått et bredt mandat og en bred sammensetning og skal levere sin utredning høsten 2017. Det skal bl.a. ta høyde for at folks handlemønster endrer seg. Hvis vi plutselig er i en situasjon hvor det handles masse på søndager, men bare av dem som er så heldige at de har en fungerende nettbutikk, kan det hende at debatten her hjemme også vil bli annerledes.

Dermed er det naturlig å avvente utvalgets arbeid og en eventuell ny høring før jeg tar stilling til hvordan det bør konkluderes i denne saken. Mitt håp er at utvalget kan finne løsninger som er så gode og så fremtidsrettede at det går an å få bred tilslutning for forslaget.

Karianne O. Tung (A) [13:27:52]: Takk for svaret. Jeg registrerer at statsråden ikke vil garantere at man ikke vil tillate søndagsåpne butikker.

De aller fleste som jobber i varehandelen, er kvinner, og mange jobber der ufrivillig deltid. Om det blir søn-

dagsåpent, er det hovedsakelig disse kvinnene det går ut over, og hverdagen deres blir vanskeligere. Det blir vanskeligere å kombinere arbeidsliv og familie, og kvinnene er de som må betale den høyeste prisen. Regjeringen går altså i bresjen for den ideologiske friheten til å få lov til å fylle opp handleposen med nye klær på en søndag, men man tar ikke inn over seg den friheten de 350 000 som er ansatt i varehandelen, trenger for å være sammen med familien på søndager. Er ikke statsråden enig i at det er kvinner som vil bli hardest rammet hvis man tillater søndagsåpne butikker?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:28:47]: Som jeg sa i mitt svar, kommer det ikke noe forslag i denne perioden om å tillate søndagsåpne butikker. Det var det jeg svarte, og det er det regjeringen står for.

Spørsmålet blir: Hvis vi skal gjøre dette – for vi har ikke lagt bort problemstillingen, og jeg tror det kommer til å bli en viktigere og viktigere problemstilling etter hvert som verden endrer seg – hvordan skal vi da få et godt beslutningsgrunnlag? Vi har satt ned et utvalg som skal levere høsten 2017. Utvalget har representanter fra bl.a. LO, ved Handel og Kontor, som man skulle tro – nettopp fordi de er opptatt av medlemmene som de organiserer – også kan få det perspektivet inn.

Jeg vil til slutt legge til, som jeg også har sagt, at det ikke er slik at Norge er søndagsstengt. Det jobber sikkert mange kvinner i norske hagesentre. Det jobber sikkert mange kvinner i norske Brustad-buer. Det jobber for øvrig også veldig mange på områder av samfunnslivet hvor man må ha åpent på søndager, f.eks. i deler av helsevesenet.

Karianne O. Tung (A) [13:29:53]: Siden det er kunnskapsministeren som svarer på dette spørsmålet, har jeg lyst til å ta inn et annet perspektiv.

Når man tidligere har diskutert denne saken, har man ofte skjøvet studentene foran seg. Regjeringen har sagt at det er fint at studentene har hatt muligheten til å tjene noen ekstra kroner også på søndager. SSBs tall viser at seks av ti studenter jobber ved siden av studiene.

Mitt spørsmål til kunnskapsministeren i denne saken er: Hva vil statsråden si til f.eks. NTNU-studentene i Trondheim, som med regjeringens politikk er nødt til å tilbringe flere timer bak kassen på f.eks. Obs på City Syd enn de har anledning til å tilbringe på lesesalen på Gløshaugen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:30:37]: Jeg har aldri hørt at vi har obligatorisk arbeid under studiene i Norge. Det å ta seg en deltidsjobb under studiene i Norge er det mange som gjør, men det er helt frivillig.

Hvis jeg hadde fått spørsmål om det, ville jeg sagt: Nå er det gode nyheter, for Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet starter opptrappingen til elleve måneders studiestøtte. Det betyr at studentene ved neste års budsjett får utbetalt 6 000 kr mer enn de fikk før. Under den forrige regjeringen fikk studentene prisstigningen, men ikke noe av velstandssøkningen i samfunnet. Med denne regjeringen har studentene fulgt lønnsutviklingen, og med dette samarbeidsflertallet starter vi nå også opptrappingen til elleve måneders studiestøtte.

Jeg tror det fortsatt vil være noen som ønsker å jobbe, kanskje til og med i Brustad-bua på søndager, men det blir

altså større sjanse til å studere litt mer og få litt mer penger med dette flertallet.

Presidenten: Stortinget går tilbake til spørsmål 21.

Spørsmål 21

Geir Pollestad (Sp) [13:31:45]: «Fra 1. januar 2017 vil fiskeindustrien måtte forholde seg til en kraftig økning i byråkrati og rapportering.

Vil statsråden sørge for at de varslede skjerpingene av journalføringspliktene etter landingsforskriften ikke iverksettes fra 1. januar 2017?»

Statsråd Per Sandberg [13:32:08]: Jeg registrerte i går at lederen i næringskomiteen, representanten Pollestad, har vært på hjemmebane og drevet valgkamp og brukt voldsomme ord og uttrykk om det som går på ressursregistrering, for det er det landingsforskriften handler om. Da vi tok over i regjering i 2013, lå det også en rapport på bordet som viste at det var fare for omfattende juks innenfor fiskeri. Derav kom starten med denne forskriften, som rett og slett er en ressursregistrering. Så blir jeg litt i tvil – når jeg hører representanten Pollestad på NRK – om hvorvidt Senterpartiet er kjent med prosessen som har gått over to år, og hvilke tilpasninger denne regjeringen har gjort etter møter og dialog med næringen. Vi har gjort omfattende tilpasninger.

Dette er altså en forskrift som er nødvendig for at vi i fellesskap skal ha en registrering av våre felles ressurser. Det trodde jeg Senterpartiet var opptatt av, men slik jeg tolker det nå, vil Senterpartiet ikke ha kontroll på ressursene våre – ingen ressursregistrering – og i tillegg ønsker Senterpartiet fritt fiske for båter under 11 meter. Det er for meg useriøst.

Det er klart at når vi har 220 000 landinger per år, tror jeg det er riktig at vi får en ressursregistrering, og det er vi i ferd med å få på plass. Det er fortsatt slik at undertegnede har en dialog med næringen. I forrige uke hadde jeg et møte med Sjømat Norge, og det er fortsatt nødvendig med tilpasninger.

Jeg kan gjerne ta denne listen som går på tilpasninger som er gjort, og der vi har imøtekommet næringen, bl.a. har omsetning på under 2 mill. kr fått en forenkling. Hvis du fisker 200 kilo i uken, er du unntatt. Vi har gjort tilpasninger i form av en prøveordning for artsfordeling. Vi har laget en dispensasjonsordning for mindre mottak vedrørende seddelskriving. Slik kan jeg fortsette. Listen er veldig lang, men det er nettopp det som er viktig. Når man skal ha på plass den typen ressursregistrering, som jeg tror det er et stort politisk flertall for, er det viktig at man har en dialog med næringen hele veien, og det har jeg hatt gjennom hele året. Det har man hatt siden forskriften lå på bordet i første runde. Den dialogen videreføres.

Det er klart at alle disse tilpasningene er for at man på sikt skal forenkle. Det kan ikke være slik at Senterpartiet ønsker at det skal stå en kontrollør på kaien på hvert eneste mottak under 220 000 landinger 24 timer i døgnet 7 dager i uken. Det kaller jeg misbruk av midler.

Geir Pollestad (Sp) [13:35:15]: Eg er veldig overraska over kor store ord ein går inn med i denne diskusjonen. Sjølvsaagt er ein for ressurskontroll. Det må ein løysa når ein rapporterer på båten og på kaikanten. Det fiskeriministeren her legg opp til, er at ein undervegs i behandlingsprosessen gjennom fabrikkken eller mottaket skal registrera og melda til myndigheitene omtrent kvar gong ein tek i fisken.

Eg har besøkt og snakka med Pelagia, med Fonn, med Sirevaag – ei rekkje bedrifter, og dei ristar på hovudet over det som her er føreslått. Det seier sitt når ein skryter av at viss ein tek mot mindre enn 200 kilo i veka, skal ein sleppa unna. Eg meiner at sjølv om det er gjort endringar, må fiskeriministeren sjå at dette er ei av tidenes byråkratiseringar av norsk fiskeindustri, og eg spør om det framleis står ved lag at det skal gjennomførast.

Statsråd Per Sandberg [13:36:19]: Det er fortsatt slik at fiskebåten rapporterer. Det er slik at man kontrollerer på kaia. Og mitt spørsmål blir nærmest – selv om jeg vet at det er Stortinget som stiller meg spørsmål: Hva er det Senterpartiet faktisk ønsker seg? Ønsker man at det skal stå en kontrollør på kaia 24 timer i døgnet, sju dager i uken, for å kontrollere? Det er det interessant å få svar på. Dessuten, når man tenker på journalføring og seddelføring, er det gjort unntak underveis. Man har på flere punkter kommet næringen i møte med hensyn til seddelføring og ferdigproduktet, med skilling av fangst, med slutføring når det gjelder tørrfisk, klippfisk osv. Det er gjort mange tilpasninger på dette området. Det synes jeg – med respekt å melde – at lederen i næringskomiteen kanskje kunne ha oppdatert seg på.

Geir Pollestad (Sp) [13:37:11]: Det er rett som det blir sagt, at det er Stortinget som stiller spørsmål, og det er ingen tvil om at det er gjort endringar undervegs. Men når utgangspunktet er så ille, nyttar det ikkje å småflikka på det. Jo, ein må ha kontrollar på kaia og på båten, og det har ein i dag, og ein kan ha hyppigare kontrollar enn i dag. Men fiskeriministeren har som utgangspunkt at alle er skurkar, og at det einaste alternativet då er å kontrollera alle. Nei, me treng ikkje kontrollera alle. Men me kan heller ikkje spara Fiskeridirektoratet for arbeid og så senda heile byrda over til fiskeindustrien – store som små.

Eg har møtt ei rekkje bedrifter, og eg ønskjer å møta fleire. Men det er tydelege signal ein har fått: Dette er ei av dei største byråkratiseringane som norsk fiskeindustri har opplevd. Det kjem med ein fiskeriminister frå Framstegspartiet som i tillegg står i Stortinget og heilhjerta forsvare det, og då er mitt spørsmål: Kva har skjedd med antibyråkratipartiet Framstegspartiet?

Statsråd Per Sandberg [13:38:14]: Jeg har nå brukt to runder på å fortelle at jeg har justert denne forskriften til mye større grad av forenkling for næringen – nettopp i møte med næringen. Jeg har fortsatt dialog med næringen. Det kan fortsatt være forenklinger her som jeg ikke har oppdaget ennå, men som jeg kanskje kan justere på plass. Dessuten synes jeg det er veldig interessant at Senterpartiet er så voldsomt opptatt av byråkrati innenfor fiskeri, noe jeg ikke tror vil øke. Det vil skje med Senterpartiets forslag om fritt fiske for båter under elleve meter. Da vil vi få et omfattende byråkrati og manglende kontroll av våre

felles ressurser. Men hvis Senterpartiet hadde vært like opptatt av byråkratiet innenfor landbruket som de nå plutselig er innenfor fiskeri, kunne vi fått en interessant diskusjon.

Presidenten: Stortinget går da tilbake til spørsmål 1.

Spørsmål 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Kari Henriksen til statsministeren, er overført til arbeids- og sosialministeren.

Kari Henriksen (A) [13:39:20]: «I de årene denne regjeringen har hatt ansvar, har vi blant annet opplevd generalstreik, at funksjonshemmedes foreninger trakk seg fra utvalgsarbeid, og at man har møtt på stor motstand fra fagorganisasjoner som mener seg ikke hørt, blant annet når det gjelder arbeidsledigheten. Gjennomgående fremstår det som om regjeringen har en manglende vilje til å lytte til fagorganisasjonene er bevisst politikk.

Hva skyldes denne manglende vilje til samarbeid?»

Statsråd Anniken Hauglie [13:39:50]: Regjeringen er opptatt av å legge til rette for et organisert arbeidsliv og et velfungerende trepartssamarbeid. Regjeringen vil ha dialog med alle organisasjonene i arbeidslivet. Dette følges også opp i departementenes arbeid med konkrete saker og gjennom den dialogen som føres med partene i arbeidslivet på ulike områder.

Regjeringen har et bredt samarbeid med partene i arbeidslivet, bl.a. gjennom Regjeringens kontaktutvalg og Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd.

Som arbeids- og sosialminister møter jeg jevnlig hovedorganisasjonene i arbeidslivet i formelle og mer uformelle sammenhenger. Jeg opplever at det er en gjensidig vilje til å lytte til hverandre. For regjeringen er det en bevisst politikk å invitere til samarbeid og høre partenes syn.

I 2014 inngikk regjeringen og partene i arbeidslivet en ny avtale om inkluderende arbeidsliv. Vi lyttet til partenes innspill og ble enige om å gjennomføre forenklinger i virksomhetenes oppfølging av sykmeldte. Myndighetene og partene har gjensidig forpliktet hverandre til å satse mer på forebygging og inkludere flere i arbeidslivet. Vi jobber sammen med partene om utarbeidelsen av ny offentlig tjenestepensjon.

I 2015 la regjeringen fram strategien mot arbeidslivskriminalitet, som ble utarbeidet i tett dialog med hovedorganisasjonene. I januar 2016 avholdt vi et toppmøte mellom statsministeren og partene. Strategien følges videre opp bl.a. i Regjeringens kontaktutvalg. Før sommeren inngikk vi en samarbeidsavtale med partene om å etablere et hurtigspor inn i arbeidslivet for flyktninger som står nært arbeidslivet.

Og regjeringen vil også invitere partene inn i et arbeid i oppfølgingen av Arbeidstidsutvalget. Myndighetene, fagorganisasjonene og arbeidsgiverorganisasjonene har et særlig tett samarbeid i utsatte bransjer hvor det er høy risiko for useriøse arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet.

Som under alle regjeringer vil det være saker hvor det er uenighet. Partene i arbeidslivet vil i flere tilfeller også

ha ulike syn seg imellom. Regjeringen kan komme til å gjøre andre prioriteringer enn det organisasjonene ønsker, men slik uenighet truer ikke den grunnleggende viljen til samarbeid som preger det norske arbeidslivet.

Kari Henriksen (A) [13:42:14]: Jeg hører lista er lang, og jeg tror også det er en lang liste med eksempler på ikke å ha lyttet til fagbevegelsen. Det å lytte og samarbeide handler ikke om å ha statistikk over møter. Det handler om noe som er viktig for Arbeiderpartiet, og det er å utvikle ny politikk i samarbeid med de berørte partene. Det er noe som skaper nye og bedre løsninger, og det er noe som bygger tillit og reduserer konfliktnivået. Vi har hørt eksempler i dagens spørretime som omhandler nettopp det manglende samarbeidet og den manglende samhandlingen som vi har mange eksempler på fra regjeringas side. Ser arbeids- og sosialministeren at regjeringas manglende vilje til reelt samarbeid kan skape unødvendige konflikter?

Statsråd Anniken Hauglie [13:43:10]: Jeg er helt uenig i det premisset. Listen jeg ramset opp, var ikke en statistikk over gjennomførte møter. Det var en presentasjon av ulike samarbeidsområder der vi kom til enighet om viktige politikkområder innenfor arbeidslivet. Inkluderende arbeidsliv – IA-avtalen – er ett område, arbeidet mot arbeidslivskriminalitet er et annet område der vi i fellesskap har kommet fram til løsninger der partene på ulike områder forplikter seg til å gjøre sin del av oppgaven for å løse felles utfordringer. Vi arbeider nå med offentlig tjenestepensjon. Partene sitter sammen for å finne en god, ny offentlig tjenestepensjon, for å gjøre resten av den jobben man ikke fikk ferdigstilt i forrige runde.

Så igjen: Dette handler ikke om statistikk over gjennomførte møter. Dette er reelle politiske diskusjoner myndighetene og partene imellom hvor vi skal finne gode løsninger til felles beste. Man blir ikke enige om alt, men det at man ikke er enige, behøver ikke bety at man ikke har lyttet.

Kari Henriksen (A) [13:44:17]: Jeg ser at på enkelte områder er det – heldigvis, sier jeg – samarbeid om viktige strukturer i norsk politikk, men vi har eksempler som førte bl.a. til generalstreik, og forløperne for det var endringer i abortloven. Vi har omlegging av fiskerikontor hos oss, der tillitsvalgte ikke hadde hørt noen ting om strukturendringen. Vi har endringer i domstolstrukturen som ble foreslått på Justisdepartementets område, og som skulle foretas uten at det var konsultert med fagorganisasjonene og de tillitsvalgte. Vi har Universitetet i Agder – en finansieringsordning ble lansert som ny finansieringsstruktur for undervisningssektoren, men universitetet var ikke engang spurt om en endring i grunnleggende finansiering av universitetet. Vi har arbeidsmiljøloven, 70-årsgrense, permitteringsregler og midlertidige stillinger. Byråkratiekst og ekspertfokus synes å være viktigere for regjeringa enn kontakt med fagbevegelsen.

Statsråd Anniken Hauglie [13:45:23]: Felles for disse sakene er at det har vært ulikt syn på hvordan de skal løses. Flere av dem er på andre områder enn mitt også. Mye av den uenigheten eller uroen som oppleves ute, kan også skyldes at man er uenig i politiske vedtak som er fat-

tet her. Jeg husker selv at da man skulle flytte statlige tilsyn ut fra Oslo, var det mye støy, mye bråk, også blant de ansatte. Stortinget ønsket den gangen å flytte ut statlige tilsyn ut fra hensyn som Stortinget mente var viktige. Tilsvarende kan man si også om høyskolereformen, politireformen og kommunereformen. Der er det også andre hensyn som har vært viktige, bl.a. for denne sal. I disse dager sitter Stortinget og behandler en stortingsmelding om Nav, der hele utgangspunktet mitt er å delegere ansvar og myndighet nedover i organisasjonen. Jeg håper at Stortinget er med på det. De ansatte selv ønsker det, og jeg håper at Stortinget slutter seg til det som blir lagt fram der.

Presidenten: Vi går tilbake til den ordinære rekkefølgen for spørsmålene.

Spørsmål 22

Lise Christoffersen (A) [13:46:35]: «I 2013 ble en ung litauer skadet etter få dagers underbetalt jobb i Norge og ble 70 pst. ufør, men har ennå ikke fått yrkesskadeerstatning. Statsadvokaten påla ny etterforskning. Arbeidstilsynet hadde ikke sjekket saken godt nok. Yrkesskadeforsikringsforeningen viser til en særregel i EØS-regelverket om at han ikke faller inn under den norske yrkesskadeforsikringsloven.

Synes statsråden dette er en situasjon som er Norge verdig, eller vil hun nå revurdere regjeringens tidligere stans i arbeidet med ny lov om yrkesskade?»

Statsråd Anniken Hauglie [13:47:13]: Når det gjelder arbeidet med en reform av yrkesskadeområdet, viser jeg innledningsvis til at det i dag er to ordninger på yrkesskadeområdet for samme formål. Det er folketrygdlovens særregler som håndheves av Arbeids- og velferdsetaten, og det er yrkesskadeforsikringsloven som håndheves av arbeidsgivers forsikringsselskap. Formålet med ordningen er å sikre arbeidstaker full erstatning ved yrkesskader og yrkessykdommer.

Etter at Yrkesskadeutvalget framla sin utredning i 2004 ble det i mange år framover arbeidet med en reform av yrkesskadeområdet, hvor siktemålet var å samle dagens to ordninger både lovmessig og organisatorisk. Gjennom disse årene utredet departementet flere mulige alternativer, og saken var på høring flere ganger – tre ganger tror jeg den var ute på høring.

Et foreløpig resultat av dette arbeidet var framleggelsen av Prop. 193 L for 2012–2013 høsten 2013, like etter valget. I proposisjonen ble det lagt fram forslag til ny lov om arbeidsskadeforsikring med materielle regler for rett til erstatning ved arbeidsskade. Det ble også gitt en omtale av hvordan området er ment organisert og administrert. Proposisjonen bygget på at det opprettes en uavhengig enhet i offentlig regi – en arbeidsskadeenhet – som skulle behandle og avgjøre krav om erstatning etter ny lov.

Yrkesskadeområdet kunne etter mitt syn vært organisert smidigere enn det som er tilfellet i dag. Samtidig er jeg av den oppfatning at dersom en skal foreta en grunnleggende omorganisering av yrkesskadeområdet, bør dette innebære en klar forbedring sammenlignet med dagens system.

Videre mener jeg at en omlegging av yrkesskadeområdet bør ha bred tilslutning fra partene i arbeidslivet, som yrkesskadeordningen i realiteten er til for.

Uten en slik tilslutning vil en eventuell ny ordning ikke bli tilstrekkelig robust til å kunne stå seg over tid. Jeg registrerer at det i arbeidet med denne saken har vært vanskelig å oppnå enighet med partene om en omforent løsning. Det har vært nedlagt et omfattende utredningsarbeid i denne saken uten at man har kunnet finne fram til en framtidig løsning som det har vært mulig å enes om.

Etter mitt syn er det i denne sammenheng også grunn til å påpeke at dagens yrkesskadeordninger, tross visse svakheter, i all hovedsak fungerer etter hensikten og formålet med ordningen.

Avslutningsvis viser jeg til at det i premisset for spørsmålet er vist til en konkret sak hvor en ung litauer i 2013 ble skadet under arbeid i Norge. Det er imidlertid ikke gitt at denne saken ville fått et annet utfall, selv om vi på det tidspunktet hadde hatt en ny yrkesskadeordning i stedet for dagens to ordninger, for her kommer EØS-regelverket inn.

Lise Christoffersen (A) [13:50:05]: Den konkrete saken gjelder, som alle skjønner, den litauiske ungdommen Ramunas Gudas, som altså er skadet for livet. Det har gått tre år siden ulykken, han står fortsatt på bar bakke, og etter først å ha erkjent ansvar snudde plutselig Yrkesskadeforsikringsforeningen og mente at denne arbeidsulykken ikke faller inn under yrkesskadeforsikringslovens regler. I loven står det at utenlandske arbeidstakere i Norge er omfattet, i forskriften at utenlandsk bedrift som er pliktig til å betale arbeidsgiveravgift, er omfattet. Betyr det at vi har et regelverk om yrkesskade som er i strid med EØS-avtalen, eller tar Yrkesskadeforsikringsforeningen feil? Hvis det er sånn at vårt lovverk er i strid med EØS-avtalen, burde det være enda et argument for at det er på tide med en ny lov.

Statsråd Anniken Hauglie [13:50:55]: Det er vanskelig å skulle kommentere en enkeltsak som jeg ikke kjenner detaljene i, men så vidt jeg har forstått, er det ulike regler når man er utsendt arbeidstaker fra EØS-området i henhold til EØS-avtalen. Er man utsendt arbeidstaker, er det de hjemlige forsikringsordningene og trygdeordningene som gjelder. Hvorvidt denne personen var utsendt eller ikke, kjenner ikke jeg til, men det er ulikt regelverk som knytter seg til det, og derfor er det, slik jeg også sa i mitt første svar, usikkert hvorvidt en ny lov ville ha endret på realitetene i denne saken.

Jeg tror vi er enige om at det er viktig at vi har gode yrkesskadeordninger som ivaretar arbeidstakerne i denne type situasjoner. Det som var saken når det gjaldt forslaget til ny lov, var at det var stor uenighet om hvordan dette skulle se ut – partene var uenige seg imellom. Det som regjeringen Stoltenberg la fram, var, så vidt jeg kan gjøre rede for det, en videreføring av gjeldende rett. Verken finansiering eller organisering var avklart – mye arbeid gjensto.

Lise Christoffersen (A) [13:52:02]: Jeg tror nok at statsråden og jeg er enige om at dette er et vanskelig felt, men at det er vanskelig, er ikke ensbetydende med at det må ende i handlingslammelse. Denne regjeringa har sagt at gjennomføringskraft er et særskilt kjennetegn, og det er

jo sånn at vi trenger utenlandsk arbeidskraft. Vi vet at utenlandske arbeidstakere er særlig sårbare når de blir ofre for useriøse arbeidsgivere, og Gudas-saken viser at man kan bli temmelig rettsløs når ulykken er ute. Nå har det gått tre år. Forhåpentligvis har denne regjeringa under ett år igjen av sin fungeringsperiode, så da benytter jeg anledningen til å spørre: Når kan Stortinget forvente å få et forslag til nytt regelverk på yrkesskadeområdet fra denne regjeringa?

Statsråd Anniken Hauglie [13:52:52]: Jeg synes det er interessant å høre representanten Christoffersen snakke om gjennomføringskraft, når det hennes egen regjering – etter tolv års arbeid – la fram, altså var at man videreførte gjeldende rett, og man hadde verken avklart de organisatoriske eller de finansielle sidene ved loven. Det vitner vel ikke akkurat om særlig gjennomføringskraft det heller, vil jeg si. Mitt utgangspunkt har vært at det har vært komplisert. Partene har vært uenige seg imellom, det har vært vanskelig å komme fram til enighet, og så vidt jeg forstår, fungerer dagens ordning ganske bra. Jeg har heller ikke fått noen signaler – eller det har ikke vært tatt noe initiativ i hvert fall rettet mot meg – om at dette burde endres på. Men for all del, jeg er åpen for at man skal kunne få til det. Et utgangspunkt må imidlertid være at partene også kan komme fram til en omforent løsning som det er mulig å legge fram, slik at ordningen står seg over tid.

Spørsmål 23

Fredric Holen Bjørdal (A) [13:54:09]: «Innleigde arbeidsfolk, lærlingar og midlertidig tilsette er spesielt utsette for arbeidsskadar i bygg- og anleggsnæringa. Ein ny rapport frå Arbeidstilsynet og STAMI syner at desse gruppene er involverte i 27 pst. av dei 176 ulykkene som er analyserte. Skadefrekvensen hjå dei under 25 år er høgare enn i andre aldersgrupper.

Ser statsråden at regjeringa fører ein arbeidslivspolitik som kan føre til fleire arbeidsskadar, og vil ho ta grep for å snu denne utviklinga?»

Statsråd Anniken Hauglie [13:54:42]: Arbeidet for å redusere antall ulykker og dødsfall i norsk arbeidsliv har pågått lenge. Blant annet har Arbeidstilsynet nylig gjennomført en satsing rettet mot alle som er nye i arbeidslivet, dvs. unge arbeidstakere og nyetablerte virksomheter.

Videre ble det etter initiativ fra partene i byggenæringen i 2014 innledet et forsterket samarbeid mellom myndighetene og aktørene i bransjen. Alle parter har undertegnet et «charter for en skadefri bygg- og anleggsnæring».

Som en del av dette trepartssamarbeidet har myndighetene, ved Arbeidstilsynet og Statens arbeidsmiljøinstitutt, påtatt seg å utarbeide dokumentasjon om utviklingen når det gjelder arbeidsskader og ulykker i byggenæringen.

Som ledd i dette ble det nylig lagt fram en rapport som går nærmere inn på årsaker til 176 ulykker som Arbeidstilsynet fulgte opp gjennom tilsyn i fjor. Det er denne rapporten som også representanten Bjørdal viser til. Rapporten er en dybdeanalyse av årsaker til ulykkene og kan ikke si noe om utviklingen i næringen over tid. Ifølge analysen henger

de alvorlige ulykkene ofte sammen med mangelfullt systematisk HMS-arbeid i virksomheten.

SSB har siden 2014 offentliggjort statistikk over ulykker i arbeidslivet. Fra 2014 til 2015 har antallet registrerte ulykker i bygge- og anleggsnæringen faktisk gått ned. I 2015 var det også færre arbeidsulykker med dødelig utfall, med seks registrerte dødsulykker mot elleve dødsulykker året før.

Dette er en gledelig utvikling, men vi kan ikke slå oss til ro med det. Det er fortsatt utfordringer knyttet til data-materialet bak denne statistikken. Dette er noe myndighetene jobber aktivt med for å forbedre. De analysene og den statistikken vi har fått fram de siste årene, gir oss et bedre grunnlag for å arbeide kunnskapsbasert og effektivt med å redusere arbeidsskader og ulykker i arbeidslivet.

Internasjonal forskning og kunnskap fra undersøkelser her i landet viser at unge arbeidstakere, utenlandske arbeidstakere, midlertidig ansatte og innleide arbeidstakere generelt er mer utsatt for ulykker i arbeidslivet. Det er derfor særlig viktig å nå fram med informasjon og veiledning til disse gruppene og deres arbeids- og oppdragsgivere.

Det er viktig å slå fast at det er virksomhetene som har hovedansvaret for å gjøre det som er mulig for å unngå ulykker. Arbeidstilsynet skal bistå gjennom tilsyn og veiledning. Arbeidstilsynet viderefører også sin oppfølging av nye i arbeidslivet, og sammen med Statens arbeidsmiljøinstitutt deltar de aktivt i trepartssamarbeidet i bygge- og anleggsnæringen.

Fredric Holen Bjørdal (A) [13:57:26]: Eg takkar for svaret. Problemet med å bruke uttrykket «arbeidsulykker», slik statsråden konsekvent gjer, er at det impliserer at ingen har ansvar for det som har skjedd. Erfaringa viser at det er nokon som har ansvar, eller burde teke ansvar. Derfor er uttrykket «arbeidsskade» etter mitt syn langt meir dekkjande, og det er det vi må få bukt med.

For meg er det openbert at regjeringa ikkje tek tryggleik i arbeidslivet på alvor. Den kraftige svekkinga av arbeidsmiljølova bidrar ikkje til eit tryggare og meir seriøst arbeidsliv. Lova er svekt som vernelov, og det var derfor Arbeidstilsynet gjekk mot regjeringa sine forslag.

Eg ser at arbeidsministeren no er opprørt over mangel på HMS-kort i eit utspel i Dagbladet denne veka. Det er viktig. Men i utspelet seier ho ingenting om kva ho vil gjere. Ho legg ikkje ei einaste krone på bordet til etatane som danner frontlinja i kampen mot useriøsitet og kriminalitet i arbeidslivet. Hadde regjeringa vore eit handballag, hadde dei vorte avblåste for passivt spel for lenge sidan. Kvifor skjer det så lite i regjeringa for å stoppe denne utviklinga?

Statsråd Anniken Hauglie [13:58:31]: Ja, hvor skal man begynne? Som jeg sier i mitt innlegg, har antall ulykker gått ned. Det skal vi alle være glad for, men som jeg også sa: Det er ingen grunn til at man skal lene seg tilbake og tro at det løser seg selv av den grunn.

Regjeringen er opptatt av kampen mot useriøse aktører. Vi er opptatt av å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Det er også bakgrunnen for at vi har styrket Arbeidstilsynets budsjett hvert eneste år, og at vi har satt dette arbeidet høyt på vår dagsorden.

Det er mange som har ansvar for å forebygge ulykker, men arbeidsgiveren har hovedansvaret for å sørge for at ar-

beidstakerne er trygge på jobb, og så er det tilsynets ansvar å følge opp at arbeidsgiveren gjør sin del. Jeg kan også nevne at vi nå har revidert en HMS-forskrift, som også tydeliggjør ansvaret til arbeidsgiver for å ta sikkerheten til sine ansatte på alvor.

Fredric Holen Bjørdal (A) [13:59:35]: Eit meir seriøst arbeidsliv med mindre sosial dumping og arbeidslivskriminalitet fører til eit tryggare arbeidsliv med færre arbeidsskadar. For Arbeidarpartiet er desse samanhengane heilt openberre, men ganske ofte er det grunn til å stille spørsmål ved om også regjeringspartia forstår godt nok desse samanhengane.

Vi såg no nyleg at Riksrevisjonen i kraftige ordelag kritiserte regjeringa for «svak og lite avskrekkende innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet», i rapporten lagd fram i juni 2016. Kan statsråden vere litt meir konkret og ambisiøs i sitt svar på følgjande spørsmål: Kva vil regjeringa egentleg gjere for å styrkje Arbeidstilsynet sine kontrollar og for å styrkje politiet si etterforsking? Kva er i statsråden si verktøykasse?

Statsråd Anniken Hauglie [14:00:31]: Jeg tror vi alle er enige om at arbeidsmiljøloven skal være en vernelov. Den er det i dag, den skal være det i morgen, og den skal være det for framtiden, nettopp fordi vi er opptatt av at arbeidstakeres behov og sikkerhet skal ivaretas når de er på jobb. Så det er det ingen tvil om.

Det kan ikke være noen tvil om at denne regjeringen setter kampen mot arbeidslivskriminalitet høyt på sin dagsorden. Gjennom utarbeidelsen av en egen strategi og en handlingsplan sammen med partene har vi en rekke tiltak som nettopp skal gjøre arbeidslivet tryggere for våre ansatte. Vi har opprettet fem sentre mot arbeidslivskriminalitet hvor de viktige etatene jobber sammen. Og det som både politiet, Nav, Arbeidstilsynet og de som er involvert, sier, er at når man putter hvert sitt verktøy i en felles verktøykasse, blir også arbeidet mye mer slagkraftig, tilsynene mer effektive, og mer useriøsitet avdekkes. Det er dette arbeidet også regjeringen skal fortsette med.

Spørsmål 24

Dag Terje Andersen (A) [14:01:40]: «EFTAs overvåkningsorgan, ESA, mener at norske allmenngjøringsforskrifter er i strid med utstasjoneringsdirektivet og EØS-avtalen, og har nå åpnet traktatsbruddsak mot Norge som kan ende i EFTA-domstolen. En kjennelse i Høyesterett i 2013 slår fast at arbeidsgivere skal betale reise, kost og losji for utstasjonerte EØS-arbeidere i verftsindustrien.

Hva vil regjeringen gjøre for at Høyesteretts konklusjon skal bli stående?»

Statsråd Anniken Hauglie [14:02:13]: Dette er en viktig, men svært komplisert sak med relativt lang forhistorie, som regjeringen tar på stort alvor.

Fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår er som hovedregel partenes ansvar gjennom kollektive forhandlinger og tariffavtaler. Gjennom allmenngjøringsordningen kan Tariffnemnda fastsette at tariffavtalens lønns- og arbeidsvil-

kår skal gjelde for alle i en bestemt bransje. En allmenngjøringsforskrift bygger således på tariffavtalene.

Denne saken startet, som representanten Andersen også kjenner godt til, ved at ni verft med støtte fra NHO og Norsk Industri reiste sak mot staten ved Tariffnemnda i 2009. Påstanden var at allmenngjøringsforskriften for skips- og verftsindustrien stred mot EØS-avtalen. Høyesterett kom, som representanten Andersen var inne på, i 2013 enstemmig til at forskriften oppfyller de EØS-rettslige kravene om allmenngjøring, herunder krav om dekning av utgifter til reise, kost og losji.

Etter tapet i Høyesterett klaget NHO til ESA med påstand om at norsk rett er i strid med EØS-avtalen. ESA kom med sin foreløpige konklusjon i brev av 10. juli 2015, og har nå kommet med et formelt åpningsbrev hvor konklusjonen er at allmenngjøring av dekning av utgifter til reise, kost og losji er i strid med utsendingsdirektivet.

Som jeg sa innledningsvis: Dette er en komplisert og krevende sak. Vi skal nå gjøre en grundig vurdering av åpningsbrevet før vi svarer ESA. Jeg er opptatt av at vi skal ivareta det beste i norsk arbeidsliv, at det er partenes ansvar å sørge for gode lønns- og arbeidsvilkår, og at vi sikrer det. Nå har vi to måneder på oss før vi skal svare ESA på deres henvendelse, og i dette arbeidet vil jeg også involvere partene for å se hvordan vi best kan løse dette spørsmålet til det beste for norsk arbeidsliv.

Olemic Thommesen hadde her overtatt presidentplassen.

Dag Terje Andersen (A) [14:04:16]: Jeg takker for svaret.

Det er klart at det er et omfattende arbeid å gå inn i og skulle ivareta norske interesser i denne saken – og kanskje det viktigste statsråden sa, som jeg i den sammenhengen er glad for, er at partene skal involveres i det arbeidet. Partene har også vært involvert når det gjelder nye bestemmelser knyttet til gjennomføring av utstasjoneringsdirektivet som EU har jobbet med, og som jeg klart oppfatter styrker den norske posisjonen som handler om at man skal kunne ivareta lokale lønns- og arbeidsvilkår.

Spørsmålet mitt gjelder egentlig først og fremst dette: Jeg håper statsråden har forståelse for at vår diskusjon om arbeidsmiljølov og andre ting har ført til at vi noen ganger stusser litt over innholdet i samarbeidet med partene, så hvis statsråden kunne presisere den involveringen av partene, ville jeg sette pris på det.

Statsråd Anniken Hauglie [14:05:12]: Som jeg sa innledningsvis, skal vi innen årets utløp svare på dette brevet. Vi ønsker å samarbeide med partene, at vi setter oss ned sammen rundt bordet for å se om det er mulig eventuelt å finne en løsning i fellesskap. Dette er et spørsmål som er særdeles viktig for de ansattes organisasjoner og for arbeidsgivernes organisasjoner, men det er også viktig for norsk arbeidsliv som sådan, og jeg føler meg trygg på at vi i fellesskap vil kunne klare å finne en god løsning som tjener alle partene på en god måte. Jeg skal gjøre det jeg kan for å involvere partene, lytte til det partene har å si, og så håper jeg at vi også klarer å komme fram til en omforent løsning som styrker norske interesser.

Dag Terje Andersen (A) [14:06:01]: Det er klart at det er viktig for norsk arbeidsliv å kunne ivareta norske lønns- og arbeidsvilkår i Norge. Det er viktig for arbeidstakerne, og det er viktig for de seriøse arbeidsgiverne i Norge å ikke bli utkonkurrert av useriøse aktører med dårligere lønns- og arbeidsvilkår. Det er grunnen til at vi er opptatt av denne saken. Vi har i lange perioder vært og er avhengige av at utenlandske arbeidstakere kan komme til Norge og gjøre nyttig arbeid, men forutsetningen for oss er at det skjer på norske lønns- og arbeidsvilkår.

Til slutt kan jeg forsikre statsråden om at vi kommer til kritisk å følge med – og da sier jeg ikke kritisere – men kritisk å følge med på det samarbeidet som nå skal foregå mellom partene, og håper at det her som i andre spørsmål i samfunnet er slik at hvis det finnes vilje, finnes det vei.

Statsråd Anniken Hauglie [14:06:53]: Jeg kan slutte meg helt og fullt til det. Som jeg har sagt, skal jeg gjøre det jeg kan for at vi får til en god prosess med partene, og at vi kommer fram til et standpunkt som vil være bra for norske interesser totalt sett. Vi skal svare ESA innen to måneder.

Spørsmål 25

Martin Kolberg (A) [14:07:12]: «Uten respekt for trepartssamarbeidet trumfet regjeringen igjennom store svekkelser av arbeidsmiljøloven. Endringene ble uriktig begrunnet med behovet for mer fleksibilitet og modernisering. I programforslaget til Høyre leser vi nå at de vil gå enda lenger. Også denne gangen er begrunnelsen «økt fleksibilitet» og «moderne arbeidsmiljølovgivning». Statsråden er Høyres fremste talsperson på arbeidslivspolitikken.

Hvilke konkrete ytterligere svekkelser av arbeidsmiljøloven er det hun mener er nødvendig neste periode?»

Statsråd Anniken Hauglie [14:07:57]: La meg innledningsvis si at jeg har stor respekt for trepartssamarbeidet og norsk arbeidsliv. Regjeringen fører en aktiv arbeids- og velferdspolitikken for at flest mulig skal kunne delta i arbeidslivet, hvor partssamarbeidet står sentralt.

Regjeringen har fått tilslutning i Stortinget til å innføre en noe lettere adgang til midlertidig ansettelse og noen forsiktige, men vesentlige, endringer i arbeidstidsbestemmelsene. Et viktig formål med endringen i reglene om midlertidig ansettelse er å lette adgangen til arbeidsmarkedet for personer som har vanskeligheter med å komme inn. Regjeringen vil at flere skal få en sjanse til å vise seg fram i jobb. Dette vil f. eks. kunne gjelde unge med lite utdanning, nyankomne innvandrere og personer med redusert arbeidsevne.

I all hovedsak har vi et arbeidsmarked der arbeidssøkere og arbeidsgivere finner hverandre uten myndighetenes hjelp. Men det er viktig å benytte arbeidsmarkedstiltak som et målrettet virkemiddel for dem som har problemer med å skaffe seg jobb på egen hånd.

Endringene i arbeidsmiljøloven innebærer også at mulighetene til langvarige midlertidige ansettelser er mer begrenset enn før. Det ble med andre ord også gjort en innstramning som innebærer at den som har hatt en sammen-

hengende midlertidig ansettelse i vikariat eller på generelt grunnlag i mer enn tre år, har rett på fast ansettelse, mot fire år tidligere.

I tider med stort behov for omstilling i norsk arbeidsliv er det også viktig å legge til rette for at virksomhetene kan gjøre nyansettelser. Den generelle adgangen til midlertidig ansettelse er ment å gjøre det lettere for en oppstartsbedrift å gå til ansettelse, selv om de er usikre på sitt framtidige behov for arbeidskraft. Det er satt i gang flere forskningsprosjekter for å følge utviklingen. I dette arbeidet er det etablert et nært samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet. Mange av dem gjennomfører også egne undersøkelser for å få et best mulig kunnskapsgrunnlag om effektene av endringene i arbeidsmiljøloven.

Martin Kolberg (A) [14:10:04]: Jeg merker meg at statsråden ikke svarer på mitt spørsmål. Det handlet nemlig om hvilke tiltak hun nå tenker seg at er nødvendig for å svekke arbeidsmiljøloven ytterligere. Det faller egentlig inn i det mønsteret jeg nå har observert hos statsråden i denne runden: Hun svarer ikke på de spørsmålene som hun blir stilt.

Det henger antakeligvis sammen med at det er vanskelig å svare konkret på dem, fordi dette er en veldig vanskelig og dårlig sak for regjeringen. Hun uttrykker igjen dette med stor respekt for trepartssamarbeidet. Da er spørsmålet: Hvorfor gjennomfører da regjeringen de tiltakene som de har gjort, i strid med hva en samlet fagbevegelse sier, hvis hun har respekt for dette? Det synes jeg er av stor betydning.

Dessuten: Virkningen av midlertidigheten er nå slik at man ser at bruken av midlertidighet øker, og at de faste ansettelsene blir færre, og det skaper tydelig usikkerhet i arbeidslivet, ikke trygghet for neste generasjon. Det vil jeg gjerne at statsråden kommenterer.

Statsråd Anniken Hauglie [14:11:06]: Representanten Kolbergs første spørsmål handlet om Høyres programprosess. Vi er inne i en programprosess, på samme måte som de fleste andre partier. Nå er det første utkastet ute på høring i organisasjonen. Det endelige utkastet skal vi debattere på Høyres landsmøte til våren. Det gleder jeg meg til – og til å diskutere arbeidslivspolitikken.

Mitt utgangspunkt er at vi skal klare å modernisere og videreutvikle arbeidslivspolitikken vår på en slik måte at vi fortsatt skal sikre arbeidstakernes behov for og rett til vern, men vi må også sikre arbeidstakernes – ikke bare arbeidsgivernes – og innbyggernes behov for gode tjenester i en ny tid. Jeg tror ikke at fortidens løsninger løser framtidens behov. Samlivsmønstre endrer seg, kvalitetskravene endrer seg, kunnskapen endrer seg, den teknologiske utviklingen endrer seg. Det betyr at vi må endre oss innenfor arbeidslivspolitikken også.

Martin Kolberg (A) [14:12:08]: Oppriktig talt: Igjen svarer ikke statsråden på det hun blir spurt om, og vi får da ta til etterretning at hun ikke vil eller ikke kan. Men en modernisering av arbeidslivet som fører til en generalstreik i Norge, burde jo påkalle statsrådens og regjeringens oppmerksomhet om at det er mulig at man her var på ville veier, hvis man vil ha et aktivt trepartssamarbeid og har respekt for fagbevegelsen. Men det er det man trosser, og man legger seg på det sporet som høyrepartiene i Euro-

pa har gjort, nemlig å liberalisere arbeidslivet på en sårn måte at det er arbeidstakerne som betaler prisen for det man kaller modernisering. Det er det arbeidsministeren bør ta ansvaret for, med tanke på at man skaper ustabilitet i det norske arbeidslivet for framtiden og dermed svekker arbeidstakernes rettigheter og grunnlaget for en god og stabil verdiskaping. Det er uriktig politikk, og vi får ikke svar på hvorfor de gjennomfører den.

Statsråd Anniken Hauglie [14:13:19]: Hvis vi ser på midlertidige ansettelser: Majoriteten av dem som er midlertidig ansatt, kommer fra endte studier eller er i studier i kombinasjon med jobb. 30 pst. av de midlertidig ansatte kommer fra ledighet. 50 pst. av dem som er midlertidig ansatt, blir fast ansatt innen ett år. Det er 6 pst. av virksomhetene som har benyttet seg av midlertidige ansettelser.

Vi ser at det store flertallet av dem som er ansatt midlertidig, kommer fra studier eller arbeidsledighet. Det kan jo ikke være negativt at de får en sjanse inn i arbeidslivet, i en tid da arbeidsgiverne kanskje kvier seg for å ansette fordi det er krevende tider. Mange er redde for å ansette, men gjennom denne ordningen er det flere som ønsker å ta sjansen på å ansette enn det ellers ville ha vært. Jeg er oppatt av at vi skal inkludere dem som står utenfor arbeidslivet, inn i arbeidslivet. Dette viser seg å være en viktig måte å gjøre det på.

Spørsmål 26

Tore Hagebakken (A) [14:14:35]: «Regjeringens mål om å få flere midlertidig ansatte ser dessverre ut til å ha lyktes. Det siste året er det ifølge SSB blitt 25 000 flere midlertidig ansatte i Norge – en økning på 12 pst. Er statsråden fornøyd med dette nivået, eller mener hun det fortsatt er behov for at flere blir midlertidig ansatt i Norge?»

Statsråd Anniken Hauglie [14:14:59]: Regjeringens mål er at flest mulig skal komme seg inn i arbeidslivet, og at flest mulig skal ha fast ansettelse. Men som jeg sa i mitt forrige svar til representanten Kolberg, ser vi at hoveddelen av dem som ansettes midlertidig, kommer fra studier, eller de jobber midlertidig i kombinasjon med studier. 30 pst. kommer fra ledighet. Vi ser en økning i midlertidige ansettelser bl.a. fordi vi har en økning i antallet lærlinger, og det synes jeg er bra.

For mange arbeidstakere er nettopp midlertidig ansettelse et steg på veien mot en fast jobb. 50 pst. kommer seg i fast jobb etter ett år, og for virksomheten er midlertidige ansettelser en mulighet de kan benytte når det trengs vikarer, ekstrasjelp eller når det er usikkerhet om det fremtidige arbeidskraftbehovet.

SSBs arbeidskraftundersøkelse for tredje kvartal viser at det er en økning sammenlignet med samme kvartal i fjor. Målt i antall er det flest midlertidige ansettelser i helse- og sosialsektoren, og deretter kommer varehandelen og undervisning. Ifølge arbeidskraftundersøkelsen vokser bruken av midlertidig ansettelse mest i de næringene som allerede har en viss andel midlertidige ansettelser. Undersøkelsen gir ikke informasjon om hvilket lovgrunnlag man er ansatt på. Derfor er det heller ikke mulig å si noe sikkert

om økningen skyldes den nye bestemmelsen i arbeidsmiljøloven eller andre forhold, som f.eks. konjunktursituasjonen.

Det vi vet, er at mange midlertidig ansatte oppgir at de er ansatt som vikarer. Når de faste ansatte er fraværende på grunn av f.eks. fødselspermisjon, har virksomhetene behov for en midlertidig ansatt. Lærlinger og unge som ansettes som trainee, regnes også med i statistikken over midlertidig ansatte, som jeg nevnte. Det kan slik sett være mange og ulike grunner til at offentlige og private arbeidsgivere har midlertidig ansatte.

Tore Hagebakken (A) [14:16:59]: Statsråden er sikkert veldig godt kjent med at OECD er veldig klar i sine konklusjoner – om at økt adgang til flere midlertidig ansatte ikke gir flere jobber, og at andelen faste stillinger reduseres. Det er en særlig uheldig situasjon når antallet midlertidig ansatte øker, og sysselsettingsgraden samtidig går ned. Jeg synes jeg hører statsråden argumentere med den såkalte springbretteffekten, som det ofte kalles. Det er bastant avvist som et reelt argument, også av OECD. Så hvorfor tar ikke regjeringa inn over seg fakta fra så kompetent internasjonalt hold?

Statsråd Anniken Hauglie [14:17:47]: Det er mellom 1,5 og 2 pst som er midlertidig ansatte. Det er en relativt liten andel, og sånn vil vi også at det skal være.

Det er åpenbart at for de fleste virksomheter vil det jo være en fordel at bemanningen er stabil. Enhver bedrift som ønsker å etablere seg i et marked, som ønsker å utvikle seg, som ønsker å vokse, må ha fast ansatte som man kan utvikle kompetansen til, som er engasjerte og lojale i sin bedrift. Men fra tid til annen har man behov for midlertidige ansettelser, av ulike årsaker. Vi ser nå fra Vestlandet, hvor bedrifter ikke tør å ansette fast fordi det er usikkert hvordan markedet vil se ut i løpet av noen måneder, og så tar de inn personer midlertidig. Det er bedre at noen får muligheten til å prøve seg litt, enn at man ikke får prøve seg i det hele tatt.

Som jeg har sagt flere ganger nå: Majoriteten av dem som er ansatt midlertidig, kommer fra endt studium, fra arbeidsledighet, eller har jobb i kombinasjon med studier, og halvparten av dem får fast jobb etter ett år, og det er bra.

Tore Hagebakken (A) [14:18:53]: Jeg hører hva statsråden sier, men jeg registrerer samtidig at statsråden synes å være lite opptatt av eller bekymret for at vi faktisk kan få et løsarbeidersamfunn i Norge. Løsere tilknytning til arbeidslivet gjør mye vanskeligere for folk. Mange er ungdommer i etableringsfasen, som ikke minst er avhengig av inntekt og jobb for å skaffe seg en bolig. En ser også ofte sammenheng mellom midlertidighet og dårlig arbeidsmiljø – jeg må understreke at jeg sier ikke at det alltid er regelen, men en ser mange tilfeller av det – noe som dessverre heller ikke har fokus fra regjeringas side. Jeg synes det jeg hører fra regjeringshold og statsråden her i dag, er lite oppløftende med tanke på det jeg anser som en forholdsvis alvorlig situasjon.

Statsråd Anniken Hauglie [14:19:52]: Nå oppfattet jeg ikke om det var noe spørsmål eller om det var en kommentar, men vi er jo enige: Ingen ønsker et løsarbeidersamfunn. Ingen ønsker seg det. Alle, ikke minst også re-

gjeringen, ønsker at fast ansettelse skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Vi ønsker at man skal ansettes på gode, trygge vilkår, og at arbeidsgiverne skal være seriøse og ta godt vare på sine ansatte. Derfor samarbeider vi også tett med partene i arbeidslivet om nettopp det. Men vi snakker om en relativt liten andel som er midlertidig ansatt, og vi ser at veldig mange av dem kommer fra en situasjon hvor de har liten erfaring, og mange av dem har kanskje huller i cv-en eller har stått utenfor arbeidslivet en stund. De kommer inn i arbeidslivet, og de aller fleste av dem får fast ansettelse etter relativt kort tid. Men vi har også noen flere forskningsbudsjetter på gang, så vi følger denne utviklingen nøye sammen med partene i arbeidslivet.

Spørsmål 27

Truls Wickholm (A) [14:21:05]: «Med rekordhøy ledighet og blant annet svært krevende forhold i oljebransjen er problemstillingene rundt bruk, og ulovlig bruk, av innleid arbeidskraft ytterligere aktualisert.

Gitt denne mer krevende situasjonen, innser statsråden at det å fjerne virkemidlet kollektiv søksmålsrett var en uriktig avgjørelse, og vil hun derfor ta initiativ til å revurdere beslutningen?»

Statsråd Anniken Hauglie [14:21:41]: La meg først si at ledigheten ikke er rekordhøy – men at den er for høy, er vi enige om. Mye tyder også på at vi nå går lysere tider i møte. Nav får færre meldinger om oppsigelser. Nav får flere registrerte ledige stillinger. Det ser ut til at ledigheten nå flater ut og går ned. Ledigheten er lavere i 14 fylker sammenlignet med samme tid i fjor, og det er bra.

Til spørsmålet om kollektiv søksmålsrett, ble det innført 1. juli 2013. Den kollektive søksmålsretten ga fagforeninger adgang til å reise sak mot en arbeidsgiver om lovligheten av innleie uten den innleides samtykke og mot dennes ønsker.

Utgangspunktet og hovedregelen i vårt rettssystem er at den saken gjelder, selv bestemmer om en ønsker å forfølge en sak i rettssystemet.

Både i høringsrunden og i forbindelse med stortingsbehandlingen var det stor uenighet om innføringen av en slik regel. Den kollektive søksmålsretten ble opphevet med virkning fra 1. juli 2015. Man fjernet da en omstridt ordning som flere aktører har pekt på at brøt med grunnleggende prinsipper i vårt rettssystem.

Det som særlig ble påpekt som problematisk, var at regelen, som jeg allerede har nevnt, åpnet for at fagforeninger kunne reise sak uten den innleides samtykke og mot dennes ønsker. Det er ikke alle innleide som ønsker et søksmål som gjelder ens eget innleieforhold. Dette kan særlig gjelde dersom søksmål reises av en fagforening som den innleide ikke selv er medlem i. En sentral begrunnelse for den kollektive søksmålsretten var dessuten at den innleide skulle slippe belastningen med å gå i retten. Den innleides forklaring for retten vil uansett ofte være nødvendig i slike saker. At den innleide er sentral i retten vil derfor redusere verdien av å slippe å gå til sak selv.

Det ble også vist til at fagforeningene uansett har andre prosessuelle virkemidler til rådighet dersom de ønsker å

støtte et medlem ved domstolen, bl.a. ved å erklære såkalt partshjelp. Fagforeningen kan dessuten forplikte seg til å støtte både medlemmer og utenforstående arbeidstakere faglig og økonomisk i forbindelse med et søksmål.

Det kan også legges til at søksmålsretten knapt ble benyttet i de to årene reglene gjaldt. Jeg forsøkte å finne spor av den. Jeg finner den ikke – det behøver ikke bety at den ikke er brukt, men jeg kan ikke finne spor av den. Også dette kan tyde på at behovet for ordningen ikke er stort. Jeg ser ikke behov for å revurdere beslutningen om å oppheve denne regelen.

Truls Wickholm (A) [14:24:14]: Dette var jo en regel som var sterkt etterspurt av veldig mange fagforeninger, nettopp fordi man så at personer som var i et innleieforhold som kunne antas å være ulovlig – var mellom barken og veden, for å si det på den måten – kunne stille seg selv personlig og økonomisk i en vanskelig situasjon dersom man forfulgte dette overfor arbeidsgiver.

Det ville likevel være sånn at både ansatte og vi som samfunn ville ha interesse av at den type forhold ble avdekket og avsluttet. I mangel på enda bedre ideer var dette et forslag som mange fagforeninger og tillitsvalgte mente kunne virke og ha effekt. Jeg ser ikke at det statsråden presenterer her og hennes svar, svarer til de utfordringer som denne loven prøvde å løse.

Statsråd Anniken Hauglie [14:25:18]: «I mangel på bedre ideer var det dette man kom med». Ja, nå kom vi med noe ganske mye bedre, synes jeg. Blant annet styrker vi varslervernet. Vi har på høring flere forslag for å styrke varslervernet i Norge. Det har blitt godt mottatt ute. Et av forslagene vi har, er bl.a. at vi skal innlemme innleide i varslerordningen, og at anonymiteten deres sikres. Sånn sett kan det være et viktig tiltak for innleide å komme med kritikkverdige forhold.

Det stemmer sikkert at flere fagforeninger etterspurte dette, men samtidig er det prinsipielt betenkelig at man skal kunne gå til kollektivt søksmål uten at den saken gjelder, er med på det, og kanskje til og med imot vedkommendes vilje. Det som noen fagforeninger – kanskje var det alle, jeg er ikke sikker på det – mente var en god idé, fikk mye, mye motstand da den ble innført, og etter at den hadde eksistert i to år, var det knapt noen – om noen – som hadde benyttet seg av ordningen.

Truls Wickholm (A) [14:26:18]: Jeg vil bare understreke at jeg sa «i mangel på enda bedre forslag». Så er det sagt.

Jeg tror igjen at det statsråden her foreslår, ikke svarer på det som er utfordringen. Det at det brukes ulovlig innleid arbeidskraft på en arbeidsplass, ja, det er den enkelte ansatte som er i det antatt ulovlige forholdet, som er utsatt for det. Men det er klart at det utsetter jo hele arbeidsplassen, sikkerheten, lønssystemet, tryggheten for de andre enkelte arbeidstakerne og hele norsk arbeidsliv for risiko. Det er nettopp i den type tenkning at man ser for seg at det bør være lov for fagforeninger å løfte saken kollektivt for å prøve den og avklare om forholdet er ulovlig eller ikke. Jeg tror statsråden bør være enig i at vi har en felles interesse av å avdekke denne type ulovlig innleieforhold.

Statsråd Anniken Hauglie [14:27:30]: Vi har absolutt interesse av å avdekke ulovlig innleie, useriøse aktører og useriøse virksomheter som utnytter ansatte. Det er bare fantasien som setter grenser for hva mange er utsatt for. Det er også bakgrunnen for at regjeringen har styrket arbeidet mot arbeidslivskriminalitet sammen med partene. Det er bakgrunnen for at vi bl.a. opprettet disse fem sentrene mot arbeidslivskriminalitet. Tilsyn er viktig. Varsling er viktig. Ett konkret tiltak for å avdekke bakgrunnen til de innleide er ikke minst innføring av HMS-kortet, som er et godt virkemiddel som også er etterspurt av bransjen, og som også kommer til å gi gode resultater i å avdekke hvem som har lov til å være på arbeidsplassen, og hvem som ikke har det.

Spørsmål 28

Else-May Botten (A) [14:28:37]: «De siste tre årene har ansattes rettigheter blitt svekket. Mulighet for mer pålagt overtid, lengre arbeidsdager uten HMS-vurderinger og flere midlertidig ansatte er noen eksempler. I sin høringsuttalelse til arbeidsmiljøloven skrev Arbeidstilsynet: «Forslaget synes i så måte å vanskeliggjøre vår innsats mot å redusere antall ulykker, sosial dumping og arbeidsmarkeds kriminalitet.»

Mener statsråden at arbeidslivet har blitt tryggere eller mer utrygt for den enkelte siden hun ble statsråd?»

Statsråd Anniken Hauglie [14:29:10]: La meg bare først presisere at antall overtidstimer er som før. Arbeidsgiver har ansvar for å ivareta HMS for sine ansatte, og vi foreslår nå presiseringer og innstramminger i forskriften som skal tydeliggjøre arbeidsgivers ansvar. Forskriften vil tre i kraft fra 1. januar.

Statistisk sentralbyrås statistikk om arbeidsulykker viser en nedgang i antall dødsfall og ulykker i arbeidslivet fra 2014 til 2015. Isolert sett kan dette tyde på at arbeidslivet er blitt tryggere, men det må tas et viktig forbehold om at det kan forekomme underrapportering av ulykker. Det er i gang et arbeid for å styrke statistikkgrunnlaget om arbeidsulykker.

Det foreligger ikke noe sikkert tallgrunnlag for å vurdere utbredelsen av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Det vi vet, er at innsatsen fra offentlige kontrollmyndigheter er styrket vesentlig gjennom det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Det er, som representanten kjenner til, opprettet fem samlokaliserte enheter i Oslo, Bergen, Stavanger, Kristiansand og nå sist i Trondheim. Her jobber politiet, skatteetaten, Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten og andre sammen om å gjøre det umulig for de kriminelle aktørene i arbeidslivet å fortsette sin virksomhet. Denne innsatsen gir også gode resultater.

Arbeidstilsynet gjennomførte i 2015 nærmere 18 000 tilsyn og oppnådde betydelige resultater når det gjelder å fremme et seriøst arbeidsliv og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassene. Arbeidstilsynet er blitt styrket med nye økonomiske ressurser og nye oppgaver. Deres innsats er et viktig bidrag til et tryggere arbeidsliv for arbeidstakerne.

De undersøkelser som gjøres blant arbeidstakere, tyder også på at de fleste er godt fornøyd med sin arbeidssituasjon.

SSBs levekårsundersøkelse fra 2013 viser at ni av ti arbeidstakere er svært eller ganske fornøyd med jobben sin, og det skal gjennomføres en ny levekårsundersøkelse i 2017.

Endringer i økonomiske konjunkturer og omstillingsbehov i virksomhetene kan påvirke arbeidstakernes opplevelse av trygghet. Det årlige Arbeidslivsbarometeret til YS viser at det er flere arbeidstakere enn før som opplever at jobben deres ikke er trygg. Undersøkelsen viser samtidig at de fleste arbeidstakere møter dette med en positiv vilje til å delta i omstilling. Behovet for omstilling følger både av utfordringene i petroleumsrelaterte næringer, teknologisk utvikling og eventuelt også utvikling av delingsøkonomien. Regjeringen må løpende følge utviklingen med sikte på å gjøre nødvendige tilpasninger i lovverk og andre ordninger for å støtte opp under omstillingsbehov og ivaretagelse av arbeidstakernes behov i denne sammenheng.

Else-May Botten (A) [14:32:10]: Jeg er enig i det statsråden sier om at ansatte er positive til omstilling – det har de alltid vært, og det har de jobbet med – som er et ord regjeringen bruker ofte, men det er ikke en ny situasjon ute i bedriftene.

Til saken: I Riksrevisjonens rapport fra juni i år har man vært kritisk til innsatsen mot arbeidsmiljøkriminalitet. Det gjøres for få tilsyn, og kompetansen er for lav hos dem som skal utføre tilsynene, står det i rapporten. Per-Kristian Foss sier at Arbeids- og sosialdepartementet, Arbeidstilsynet, Justis- og beredskapsdepartementet og politiet må utnytte de samarbeids- og reaksjonsmulighetene de har, mer effektivt.

Representanten Fredric Holen Bjørdal var inne på dette i spørsmål til statsråden tidligere, men jeg merket meg at han ikke fikk svar. Hvordan vil regjeringen konkret følge opp Riksrevisjonens kritikk?

Statsråd Anniken Hauglie [14:33:07]: Vi følger opp Riksrevisjonens merknader og kommentarer, det er ikke noen tvil om det. Jeg opplever ikke at Arbeidstilsynets ansatte har lav kompetanse, men det er vel for Arbeidstilsynets ansatte som for de fleste av oss andre at man alltid vil kunne bli bedre, og i en tid da kriminaliteten utvikler seg, vil det være behov for nye metoder og nye måter å løse oppgaven på. Fremtidens tilsyn vil ikke være det samme som tilsyn man førte for kanskje noen få år siden, nettopp fordi kriminalitetsbildet har endret seg så mye. Det er også bakgrunnen for at det er viktig for oss å opprette disse sentrene mot arbeidslivskriminalitet, for vi ser at når hver etat tar med seg sine verktøy inn i samarbeidet og legger det i en felles verktøykasse, skjer det en positiv utvikling – de lærer tilsynsmetodikk av hverandre, de lærer sanksjonsform av hverandre, og de lærer av hverandres måte å jobbe på. Vi ser at de på den måten også avdekker mer enn det de ville klare hver for seg, og det er positivt.

Else-May Botten (A) [14:34:10]: Jeg opplever at det mer er en beskrivelse av det som ligger inne. Klare svar, men samarbeid er viktig, så det er bra at man satser på det.

Men når mange arbeidsgivere velger å bruke ufaglærte, innleide og midlertidig ansatte, blir denne gruppen ganske stor. Utvidelsen av EU og Schengen-samarbeidet har gitt sterk økning i antall arbeidstakere som tilbyr tjenester i Norge. Det har ført til stadig grovere arbeidslivskriminali-

tet, et problem som Stortinget har pålagt norske myndigheter å motarbeide. Sosial dumping er en av hovedutfordringene i arbeidslivet. Vi risikerer å få en dårligere standard for arbeidsmiljøet, der kriminelle aktører også kan utkonkurrere lovlig drevne virksomheter. Stortinget understreker at det er viktig å ta tak i dette, og ikke minst å ha ansvar ved egne anskaffelser. Det handler om politiske rammevilkår. Ser statsråden utfordringene med denne utviklingen, og hvordan vil hun forholde seg til den?

Statsråd Anniken Hauglie [14:35:14]: Det er ingen tvil om at utfordringsbildet nå er stort. Jeg har selv hørt hvordan etatene beskriver situasjonen i en del bransjer, hvor krevende arbeidet mot arbeidslivskriminalitet er, fordi fantasien blant useriøse aktører er så stor.

Vi har lenge hatt en økning i arbeidsinnvandringen fordi vi har hatt gode tider i Norge. Nå ser vi en kraftig tilbakegang i arbeidsinnvandringen til Norge. Færre kommer. Det kan skyldes både at det er vanskeligere å få jobb i Nor-

ge enn tidligere, og også at konjunktorene er bedret i en del av de landene de kommer fra.

Vi sitter nå og reviderer strategien vår, som vi har utarbeidet sammen med partene. Meningen er at vi skal behandle den på toppmøtet i januar – er det vel – som statsministeren leder, sammen med alle lederne i de relevante etatene. Her er vi opptatt av å gå sammen med partene for å finne ut av hvilke verktøy som vil være mest effektive og slagkraftige i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Presidenten: Spørsmål 29 er besvart tidligere. Dermed er den ordinære spørretimen omme.

Sak nr. 3 [14:36:18]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke.

Møtet hevet kl. 14.37.